

септември

2024 г

Стратегически диалог за бъдещето на селското стопанство на ЕС

Споделена перспектива за земеделието и храните в Европа

(превод)

Съдържание

ПРЕДГОВОР ОТ ПРЕДСЕДАТЕЛЯ.....	4
Споделена перспектива за земеделие и храна в Европа	7
ЧАСТ А: Земеделие на бъдещето и продоволствените системи в Европейския съюз	14
1. Производство на храни - основна функция в съвременните общества	14
2. Променящи се и предизвикателни обстоятелства	15
3. Визия за бъдещето	18
ЧАСТ Б: Водещи политически принципи	23
ЧАСТ В: Препоръки	32
В.1.: Съвместна работа за устойчиво и конкурентно бъдеще.....	32
1.1. Справедлива и конкурентоспособна продоволствена верига.....	32
1.2. Нов подход за осигуряване на устойчивост	35
1.3. Подготовка на обща селскостопанска политика да отговаря на целите	38
1.3.3. Процес на трансформиране на ОСП:.....	40
1.4. Финансиране на прехода.....	41
1.5. Насърчаване на световния преход	43
1.6. Политическа рамка и управление	47
В.2. Напредък към устойчиви хранителни системи	51
2.1. Улесняване на здравословния и устойчив избор	51
2.3. Създаване на пътища за устойчиво животновъдство в ЕС	63
2.4. Използване на възможностите, предлагани от биоикономиката	67
2.5. Към бъдеще с нулеви отпадъци и отговорно използване на хранителните излишъци ...	68
В.3: Насърчаване на трансформационната устойчивост	70
3.1. По-добро опазване и управление на земеделските земи	70
3.2. Увеличаване на адаптацията	72
3.3. Стабилно управление на риска и кризи	75
В.4. Изграждане на атрактивен и разнообразен сектор.....	77
4.1. Подпомагане на бъдещите поколения фермери	77
4.2. Привличане и защита на работниците	79
4.3. Равенство между половете и многообразие	81
4.4. Съживяване на селските общности	83
В.5. По-добър достъп до и използване на знания и иновации.....	86
5.1. Улесняване на достъпа и по-доброто споделяне на знания и умения	86

5.2. Увеличаване на инвестициите и партньорствата в изследванията и иновациите	87
5.3. Рационализиране на регулаторните процедури за достъп до пазара на нови технологии и иновации	88
5.4. Използване на възможностите на дигитализация по отговорен начин	88
5.5. Социалните иновации като средство за устойчиво земеделие	89
Заключение	90
ПРИЛОЖЕНИЕ	91
1. Мандат	91
2. Членове на Стратегическия диалог за бъдещето на селското стопанство в ЕС.....	92
3. Процедурен правилник	93
4. График на Стратегическия диалог за бъдещето на селското стопанство в ЕС.....	95
5. Група на Европейската инвестиционна банка принос към финалния доклад	96
6. Синтез на целевата консултация	98
7. Съкращения.....	104

ПРЕДГОВОР ОТ ПРЕДСЕДАТЕЛЯ

Нашият живот и съвместно съществуване в сложни общества зависи до голяма степен от непрекъснатото осигуряване на храна, която е произведена от и в рамките на добре функционираща природа. В Европа това се постига чрез земеделски и хранително-вкусови системи, които работят с най-голяма надеждност и на впечатляващо високо ниво на качество и разнообразие на храните.

Въпреки това обстоятелствата около земеделието и природата в съвременните общества стават все по-напрегнати поради няколко причини. Подобно на цялата ни цивилизация, днешните форми на производство и обработка на храните допринасят значително за свръхексплоатацията на природния капитал, който е както предпоставка за това производство, така и обществено благо, а именно като климат, биоразнообразие, почва, вода и качество на въздуха, ландшафт, хуманно отношение към животните. Тройната екологична криза прави тази свръхексплоатация очевидна.

От друга страна, в селското стопанство се осъществяват структурни промени. Общото повишаване на производителността чрез нови технологии, интензификация, разширяване или стандартизация на селскостопанското производство в никакъв случай не гарантира прилична рентабилност и социална устойчивост за всички фермери. Не само настоящите шокиращи световни събития или геополитическото „въоръжаване“ на веригите за доставки, наред с други неща, но и тези структурни промени бяха на прицел от понякога яростните протести на фермерите, които се проведеха в цяла Европа по време на работната фаза на Стратегическия диалог.

Казано направо, нещата се развиха по такъв начин, че твърде често селскостопанското производство и неговите природни предпоставки се оплитаха в една губеща свързаност. Това понякога се формулира като съперничество на упадъка между различните заинтересовани страни, които противопоставят изчезването на фермите и на биологичните видове, или кризата на доходите и на биоразнообразието, или производителността и загубата на природа, като взаимно изключващи се явления. С оглед на еднаквата необходимост от храна и природни ресурси обаче е ясно, че тази ситуация на загуба не може да бъде решена само в двете посоки – нито чрез насърчаване на несъвместимо с природата производство на храни, нито чрез опазване на околната среда, което игнорира социално-икономически условия на земеделие, нито чрез просто отлагане на едното или другото. По-скоро става дума за създаване на ситуации, в които всички печелят, така че, както подчертава мандатът на Стратегическия диалог, „селското стопанство и опазването на природата да могат да вървят ръка за ръка“.

В същото време, разбира се, това улеснение трябва да се развие в условията на по-широки тенденции, които дълбоко променят обществените очаквания за селскостопанските и хранително-вкусови системи чрез, например, социално обособяване, нови технологии, урбанизация, промени в диетичните и кулинарни стилове или етични стандарти по отношение на животните. Следователно не е изненадващо, че селското стопанство е една от централните теми, по които съвременните общества винаги са и ще продължат да преговарят по съществени аспекти на своето разбиране по темата. Това включва фундаментални въпроси като връзката между хора и животни или природа и култура, както и социални структури като град и село или времеви измерения като тези на традицията и прогреса.

Дори на по-малко фундаментални нива изказванията за селскостопанските храни в съвременните общества се характеризират с различни вътрешни напрежения. Очакванията на обществото за селското стопанство, например, често са в полза на дребното земеделие в хармония с природата, докато в същото време се очаква надрегионална и надсезонна наличност на хранителни продукти на ниски цени. Или на политическо ниво: непоследователното публично финансиране и регулиране водят до противоречиви изисквания и оставят риска от провал до голяма степен на сектора. Освен това самооценките на фермерите понякога съдържат некоординирани елементи, например когато се опитват да намерят баланс между позиционирането си като жертва на планетарната криза и осъзнаването на собствения екологичен отпечатък на сектора. Такива непоследователни гледни точки, като последния пример, стават очевидни, когато се сравнява често идеализираната иконография на селското стопанство с действителните производствени практики, например в рекламата на храни или в публикациите на земеделските асоциации и министерствата на земеделието.

И накрая, модерността на съвременните условия се отразява и във факта, че винаги има плурализъм на възгледи по такива фундаментални въпроси, както и по конкретни концепции, възгледи, които могат да бъдат противоречиви и дори отчасти непримирими. Споровете по екзистенциални въпроси като селското стопанство, храната и природата са не само неизбежни в съвременните общества, но и израз на тяхната свобода. На този фон селското стопанство, неговото публично финансиране и регулиране трябва да бъдат наново обосновани при променените социални условия. Доходите на земеделските стопанства и продоволствената сигурност са важни аргументи, но те трябва да бъдат допълнени от аргументи, които убедително се фокусират върху екологичната и социалната отговорност и екосистемните услуги, които селското стопанство трябва да предоставя.

Това е накратко контекстът на Стратегическия диалог за бъдещето на селското стопанство в Европейския съюз. Неговите членове, упълномощени изрично от председателя на Европейската комисия, имаха задачата да работят по четири ключови въпроса, свързани с перспективите на фермерите и селските райони, запазването на планетарните граници¹, възможностите на технологиите и иновациите и бъдещето на европейската хранително-вкусовата система (виж мандата в приложението). От януари 2024 г. Стратегическият диалог се посвети на тази предизвикателна задача в седем пленарни сесии в Брюксел, както и в голям брой главно виртуални консултации и срещи на работни групи.. Модераторите на работните групи изиграха важна роля за сплотяването на членовете на групите и развитието на споделени перспективи. Аз съм също толкова благодарен за това, колкото и за непоколебимата ангажираност на екипа за подкрепа на Стратегическия диалог. По време на своята работна фаза Стратегическият диалог предприе и целенасочена консултация със съответните европейски агро-хранителни и екологични организации; резюме на резултатите може да се намери в приложението. Научен симпозиум и технически

¹ През 2009 г. 28 международно известни изследователи идентифицираха и количествено определиха набор от девет планетарни граници, в рамките на които човечеството може да продължи да се развива и да се чувства добре в бъдеще. Ако преминем тези граници, могат да настъпят внезапни или необратими промени в околната среда със сериозни последици за човечеството. Деветте идентифицирани планетарни граници са: 1. Изменение на климата; 2. Промяна в целостта на биосферата (загуба на биоразнообразие и изчезване на видове); 3. Изтъняване на стратосферния озон; 4. Окисляване на океана 5. Биогехимични потоци (цикли на фосфор и азот); 6. Промяна на система на земното покритие (например обезлесяване); 7. Използване на прясна вода; 8. Атмосферно аерозолно натоварване (микроскопични частици в атмосферата, които влияят на климата и живите организми); 9. Въвеждане на нови обекти. <https://www.stockholmresilience.org/research/planetary-boundaries.html>

семинар през април и юли 2024 г. послужиха за насърчаване на интензивен обмен със земеделски учени.

Като форум за деполяризация, Стратегическият диалог обединява опитни специалисти от цялата агро-хранителна система. Водещи представители от областите на селското стопанство, околната среда, защитата на животните и потребителите, бизнеса, представителството на работниците, селските райони и банкирането работят заедно, за разработване на възможности и бъдещи перспективи. Въпреки участието на трима членове от академичните среди, Стратегическият диалог не е неутрален научен консултативен орган. По-скоро може да се опише като кръгла маса, около която представителите на различни интереси се събират, за да постигнат общо разбиращелство.

Отправените препоръки на доклада предимно на европейско ниво и на ниво държави-членки очертават възможностите за начини за съвместяване на селското стопанство с опазването на природата за период от около 10-15 години. „Помирението“, за което говори мандатът, не се разбира просто като компромис. По-скоро става дума за функционална координация и интеграция на икономически, екологични и социални фактори в селскостопанското производство, както и всички етапи нагоре и надолу по цялата хранително-вкусова верига, включително политиките от страна на търсенето и поведението на потребителите. То може да успее само ако пазарните условия и хранително-вкусовата среда са организирани по такъв начин, че екологично устойчивите практики да са в икономически интерес на самите производители, преработватели, търговци на дребно, търговци и потребители – дори в краткосрочен план. В този смисъл Стратегическият диалог успя да погледне всеобхватно на проблемите. Неговият подход разглежда селското стопанство като част от цялата хранителна система, от индивидуалното стопанство до всеки потребител и гражданин. Говори се за задача пред обществото като цяло. Следващите препоръки в крайна сметка имат за цел да запазят качеството ни на живот, както е постулирано в политическите насоки „Изборът на Европа“ за Европейската комисия от 2024 до 2029 г.

Членовете на Стратегическия диалог единодушно приеха този окончателен доклад на 29 август 2024 г.

Питър Щрошнайдер

Специален съветник на президента

Председател на Стратегическия диалог за бъдещето на селското стопанство в ЕС

Брюксел, 29 август 2024 г

Споделена перспектива за земеделие и храна в Европа

Резюме

Стратегическият диалог² за бъдещето на селското стопанство в Европейския съюз, събра 29 основни заинтересовани страни от европейския сектор на хранително-вкусовата промишленост, гражданското общество, селските общности и академичните среди, за да постигнат общо разбиране за по-нататъшното развитие на основна област от европейския живот и икономика в нов формат на политическия език. Членовете на Стратегическия диалог се стремяха към идейно единомислие, което отваря нови перспективи за земеделието, храните и селските райони на континента.

Членовете на Диалога заедно изготвиха изчерпателен набор от ръководни политически принципи и препоръки. Те разглеждат многообразието и сложността на агро-хранителните системи³, като са анализирани систематично и специфичните фактори, взаимозависимостите и компромисите, които са довели до настоящите дисбаланси в тази област. Окончателният доклад от Стратегическия диалог служи като насока за действие за създаване на социално отговорни, икономически изгодни и екологично устойчиви агро-хранителни системи. Той е насочен към европейските институции, по-специално към Европейската комисия във всичките ѝ свързани подразделения, както и към държавите-членки. Чрез процеса на Стратегическия диалог членовете му положили основата на нова култура на ангажираност и сътрудничество, която отразява тяхната решимост да работят заедно за устойчиво, стабилно и конкурентоспособно бъдеще.

Диалогът се появи във време на значителни обществени трансформации, в които участват самите агро-хранителни системи и които оказват значително влияние върху тях. Храната играе екзистенциална роля и е в самото сърце на европейските общества. Независимо че централните функции на земеделието и храната продължават да са основополагащи, те претърпяват бърза промяна. Тази промяна е предизвикана най-вече от тройната планетарна криза: изменението на климата, загубата на биоразнообразие и замърсяването, което оказва значителен натиск върху тях. Нарастващото световно политическо и икономическо напрежение изостри допълнително предизвикателствата, пред които са изправени европейските общества, като засегна и много фермери и участници в хранително-вкусовата промишленост. Това се случва в атмосфера на нарастващи обществени конфликти, които се преплитат с нарастващото „градско-селско“ разделение.

Следователно са необходими решителни действия за справяне с тези предизвикателства. Преходът трябва да бъде проектиран по начин, водещ до по-издръжливи, устойчиви, конкурентоспособни, печеливши и справедливи агро-хранителни системи. Икономически, социално и екологично балансираната система се отнася по-малко за максимизиране на индивидуалните производствени фактори, а е свързана по-скоро с оптимизиране на ползите от гледна точка на устойчивост, издръжливост, рентабилност и по-голяма отговорност не само за тези, които участват в селското стопанство, но и за селските общности, гражданското общество и политиците. За тази цел доверието и сътрудничеството между всички заинтересовани страни е по-важно от всякога. Настоящият доклад започва с описание на споделена посока на превръщане на тази трансформация във визия,

² Обявен от председателя на Европейската комисия в речта ѝ за състоянието на ЕС на 13.9.2023 г. и започнал през януари 2024 г.

³ „Секторът на хранително-вкусовата промишленост“ тук се разбира като съвкупност от икономически и граждански участници, включително гледната точка на потребителите. Секторът варира от икономическа дейност нагоре по веригата до първично производство, преработка и производство, дистрибуция и търговия, както и хранителна среда и потребление, и накрая до рециклиране на отпадъци. Селското стопанство включва всички области на растениевъдството и животновъдството, както и специализирани култури и градинарство.

очертаваща рамките на европейските хранително-вкусови системи след 10 до 15 години (част А.3.).

Със своите препоръки Стратегическият диалог признава, че преходът на агро-хранителните системи неизбежно предполага конфликт на интереси и труден избор между крайности, които могат да бъдат разрешени само чрез компромис. Това изисква стабилна отправна точка и споделени основи и цели за насочване на прехода на сектора, които могат да бъдат включени в десет ръководни политически принципа (част Б):

1. Времето за промяна е сега.
2. Сътрудничеството и диалогът по цялата верига на храните са от решаващо значение.
3. Политическите мерки трябва да бъдат съгласувани и да създават мощна благоприятна среда, основана на плодотворно взаимодействие.
4. Храната и селскостопанското производство играят стратегическа роля в новия геополитически контекст като съществена част от европейската сигурност.
5. Ролята на младите хора в селското стопанство и селските райони и многообразието на европейските хранително-вкусови и селскостопански системи са важни предимства.
6. Икономическата, екологичната и социалната устойчивост могат взаимно да се подсилват.
7. Пазарите трябва да стимулират устойчивостта и създаването на стойност по веригата и по-добре да интегрират външните ефекти⁴ в ценообразуването.
8. Възможностите на технологиите и иновациите следва да се използват, за да се подпомогне преходът към по-устойчиви агро-хранителни системи.
9. Преминването към балансирани диети, които са по-здравословни и по-устойчиви, е от съществено значение за успешния преход.
10. Привлекателните селски райони са от решаващо значение за продоволствената сигурност, бъдещата жизнеспособност на обществото и либералната демокрация.

На този фон стратегическият диалог предлага набор от препоръки, по-специално:

1) Укрепване на позицията на земеделските производители във веригата на стойността на храните:

като ги насърчава по-добре да си сътрудничат, да намалят разходите, да увеличат ефективността и да подобрят цените и достойните приходи от пазара. Това би означавало проактивни стъпки както на европейско, така и на национално ниво за укрепване на конкурентоспособността на земеделските производители и веригата, увеличаване на прозрачността на хранително-вкусовата верига, подпомагане на сътрудничеството и изграждането на капацитет, по-добро справяне с нелоялните търговски практики и по-добра съвместна работа по веригата за постигане на устойчивост (част В.1.1.).

2) Прилагане на нов подход за постигане на устойчивост:

Стратегическият диалог подкрепя и се ангажира с поддържането и прилагането на съществуващото законодателство на ЕС и с намирането на действащи лостове за подобряване на прилагането му. Членовете призовават да стартира система за сравнителен анализ в селското стопанство и хранително-вкусовите системи в целия ЕС, целяща хармонизиране на методологиите за оценки на устойчивостта във фермите. Тази система трябва да се основава на общи цели, принципи и критерии и да включва инструменти за мониторинг и проверка с общи показатели и индикатори. Системата трябва да измерва къде се намира всяка ферма и сектор,

⁴ Външни ефекти - страничен ефект или последица от промишлена или търговска дейност, която засяга други страни, без това да бъде отразено в цената на съответните стоки или услуги, като например опрашването на околните култури от пчели, отглеждани за мед.

да улеснява сравненията между различни цели и амбиции за устойчивост и по този начин да допринася за извършването на необходимите стъпки за повишаване на стандартите за устойчивост (част В.1.2.).

3) Изготвяне на Обща селскостопанска политика (ОСП), подходяща за целта:

Настоящата политика трябва да бъде променена, за да посрещне настоящите и бъдещите предизвикателства и да ускори текущия преход на системите за селскостопански храни към устойчиво, конкурентноспособно, печелившо и разнообразно бъдеще. Промяната е от съществено значение и за да направи ОСП подходяща за целта в смисъла на процеса на разширяване на ЕС. Вземайки това предвид, бъдещата ОСП следва да се съсредоточи върху следните основни цели:

- (1) предоставяне на социално-икономическа подкрепа, насочена към земеделските производители, които имат най-голяма нужда от нея;
- (2) насърчаване на положителни за обществото резултати по отношение екологичните и социалните аспекти и хуманното отношение към животните; и
- (3) насърчаване на благоприятните условия за селските райони.

Въз основа на икономическата жизнеспособност на фермерите, ОСП следва да предоставя подпомагане на доходите на някои активни земеделски производители по много целенасочен начин. Тази специална подкрепа следва да предотврати изоставянето на ферми и да подсигури, че земеделските стопани могат да имат приличен доход, като е насочена към най-нуждаещите се, по-специално малки и смесени стопанства, млади фермери, нови участници и фермери в райони с природни ограничения. Плащанията за околната среда възнаграждат и стимулират земеделските стопани да създават и да продължават да предоставят екосистемни услуги. Затова плащанията за околната среда трябва да надхвърлят изискванията от законодателството на ЕС и да целят най-високата амбиция в една система, свързана с количествено измерими резултати, като се използват стабилни индикатори. Постигането на целите на ЕС по отношение на селското стопанство и производството на храни, развитието на селските райони, климатичната неутралност и възстановяването на биоразнообразието изисква специален и съизмерим бюджет, който отговаря на всички амбиции в балансирана и еднаква важност. Финансовата подкрепа за действия в областта на околната среда и климата ще трябва ежегодно значително да се увеличава през следващите два периода на ОСП, като се започне от текущия дял на бюджета за екосхеми и инструменти за агроекология и климат (част В.1.3.).

4) Финансиране на прехода:

За да се осигури достатъчно финансиран преход, трябва да се мобилизира както публичен, така и частен капитал. Следва да се създаде Временен фонд за справедлив преход извън ОСП, за да допълни подкрепата за бързия преход към устойчивост на сектора. Публичният и частният сектор трябва по-добре да си сътрудничат за мобилизиране на капитал за проекти, които позволяват преход към устойчиви практики и системи, както на дребните, така и на големите фермери и заинтересованите страни в хранителната система. В същото време е необходима ефективна рамка за банково кредитиране, както и корекции в пруденциалната рамка и съгласуваност между различните схеми за финансиране. Европейската инвестиционна банка трябва да приложи специфичен пакет от групови заеми за сектора. Стратегическият диалог приветства решението на групата на ЕИБ да определи селското стопанство и биоикономиката

като един от своите ключови приоритети в рамките на своята стратегическа пътна карта за периода 2024-2027 г. и целта ѝ да засили подкрепата си за веригата на стойността на хранително-вкусовата промишленост. (част В.1.4.).

5) Насърчаване на устойчивостта и конкурентоспособността в търговската политика:

Европейската комисия следва да осигури по-голяма съгласуваност между политиките за търговия и за устойчивост. Трябва да се преразгледа и настоящият подход за водене на преговори относно селското стопанство и хранително-вкусовата промишленост. Европейската комисия трябва да признае по-категорично стратегическото значение на селското стопанство и хранителните продукти в търговските преговори, да предприеме цялостен преглед на своите стратегии за преговори и да преразгледа своя метод за извършване на оценки на въздействието преди търговските преговори. Освен това е необходима по-силна водеща роля в реформата на рамката на световната търговска политика (част В.1.6.).

6) Улесняване на здравословния и устойчив избор:

Европейската комисия и държавите-членки следва да приемат политики от страна на търсенето, които се отнасят до агро-хранителните системи като цяло, за да създадат благоприятна хранителна среда, където балансираните, устойчиви, здравословни диети са налични, достъпни и привлекателни. В този контекст Стратегическият диалог наблюдава тенденцията в ЕС към намаляване на потреблението на някои продукти на животинска основа и повишен интерес към протеините на растителна основа. За да се подобри устойчивият баланс между приема на животински и растителни протеини на ниво европейско население, е от решаващо значение да се подкрепи тази тенденция чрез възстановяване на баланса към опции на растителна основа и подпомагане на потребителите да приемат прехода. Европейската комисия трябва да извърши пълен преглед на законодателството на ЕС за етикетиране на храните, както и да публикува доклад, оценяващ настоящите мерки, свързани с маркетинга за деца. Освен това следва да се осигурят фискални инструменти под формата на намаление на данъците за потребителите, за да се насърчат последователни ценови сигнали. Държавите-членки следва да предвидят мерки за запазване на достъпността на храните за потребителите с по-ниски доходи чрез социални и фискални политики. Европейската комисия и държавите-членки трябва да предприемат допълнителни действия, за да постигнат по-осъвременена рамка за обществени поръчки за устойчиви храни и за да дадат възможност на хранителните банки и други организации с нестопанска цел да увеличат максимално своята роля (В.2.1.).

7) Подобряване на практиките за устойчиво земеделие:

Необходими са спешни, амбициозни и осъществими действия на всички нива, за да се гарантира, че секторът работи в рамките на планетарните граници и допринася за опазването и възстановяването на климата, екосистемите и природните ресурси, включително вода, почва, въздух, биоразнообразие и ландшафт. За да се напредне в тази посока, Стратегическият диалог предвижда конкретни препоръки за насърчаване на агробиторазнообразието, подобряване на управлението на хранителните вещества, напредък в декарбонизацията на минералните торове, както и разработване и използване на биоконтрол. В същото време Европейската комисия и държавите-членки трябва да продължат да подкрепят биологичното производство, както и агроекологичните земеделски практики. Стратегическият диалог призовава за създаването на добре обезпечен фонд за възстановяване на природата (извън ОСП), който да подпомага земеделските стопани и други стопани на земя да възстановяват и управляват природните местообитания на ниво ландшафт (част В.2.2.).

8) Намаляване на емисиите на парникови газове в селското стопанство:

Европейската комисия и държавите-членки трябва да работят върху съгласувана комбинация от политики, съчетаващи стимули и регулаторни мерки, които включват:

(1) разработване на цялостна методология за установяване на система за отчитане на емисиите на парникови газове и конкретни цели за различните видове селско стопанство и неговите структурни условия;

(2) общ път за насърчаване прилагането на подходящи мерки и насърчаване на достъпа до инвестиции в селското стопанство и териториите, за да се постигне напредък към установените цели за намаляване на емисиите.

Тъй като технологичните подходи няма да са достатъчни за постигане на целите в областта на климата, ще бъдат определени по-амбициозни действия за най-проблемните райони с прилагането на териториални стратегии, подкрепени от Фонда за справедлив преход за земеделие и храни. Като признава, че е необходима амбициозна политика, Стратегическият диалог счита, че е преждевременно да се правят окончателни заключения относно потенциална бъдеща система за търговия с емисии за селското стопанство и призовава Европейската комисия да продължи да работи със заинтересованите страни и експерти за оценка на осъществимостта и уместността на такава система. Идентифицирани са също основните проблеми на такава система (част В.2.2.1.).

9) Създаване на възможности за устойчиво животновъдство в ЕС:

Европейската комисия следва да създаде процес за разработване на стратегия за ролята на животновъдството въз основа на солидни научни доказателства и консултация с всички заинтересовани страни. Тя следва да включва конкретни пътища за действие, включително, финансова подкрепа за инвестиции, съвети и образование, подкрепа за практически и напреднали технологични решения за намаляване на емисиите и насърчаване на иновативни подходи за кръгова икономика. В райони с висока концентрация на добитък дългосрочните решения трябва да бъдат разработени на местно ниво и финансирани с помощта на Агро-хранителния фонд за справедлив преход. Необходимо е и преразглеждане на законодателството за хуманно отношение към животните, както и нова регулаторна рамка за общоевропейска схема за етикетиране на хуманното отношение към животните (част В.2.3.).

10) По-нататъшни действия за по-добро запазване и управление на земеделските земи, насърчаване на водоустойчиво земеделие и разработване на новаторски подходи за отглеждане на растения:

Европейската комисия трябва да установи, заедно с държавите-членки и Европейския парламент, правно обвързваща цел за „без нетно отнемане на земя до 2050 г.“. Комисията трябва да стартира и нова Европейска обсерватория за земеделските земи (част В.3.1.). Освен това са необходими действия за улесняване на адаптирането на селското стопанство към променящите се климатични и екологични условия и за насърчаване на инвестиции и практики за преминаване към водоустойчиво и по-малко ресурсоемко земеделие. Необходимо е да се разработи цялостна и ориентирана към устойчивостта система, подкрепяща иновациите в отглеждането на растения, за да се поддържат добивите при все по-предизвикателните климатични условия. Европейските институции трябва да продължат да развиват европейския модел на развъждане, защитавайки свободата на избор, като същевременно признават приноса на МСП и фермерите (част В.3.2.).

11) Насърчаване на стабилно управление на риска и кризи:

Необходими са политики за подпомагане, за да се намалят текущите зависимости на определени критични вложения. Трябва също по-последователен и ефективен подход към управлението на риска, за да се постигне превенция на риска и адаптиране на ниво ферма. Това включва допълнително интеграция между инструментите за управление на риска и свързаните инвестиции, по-добро допълване с други инструменти и осигуряване на по-добър достъп на земеделските производители до земеделски застраховки. Необходима е и реформа на сегашния земеделски резерв за по-добро насочване към изключителни и катастрофични рискове (част В.3.3.).

12) Изграждане на привлекателен и разнообразен сектор:

Обновяването на поколенията в агро-хранителните сектори трябва да бъде насърчено, като се създаде импулс за преход. От решаващо значение за привличането на млади фермери в сектора са улесняване прехвърлянето на ползването на земята, подходящата финансова подкрепа и по-доброто образование. Необходими са социално справедливи условия на труд в хранително-вкусовия сектор, които изискват по-нататъшни действия. Насърчаването на уменията, по-добрите възможности за работа и по-справедливите условия на труд чрез обучение и социален диалог ще привличат и задържат селскостопанските работници. Проблемите, свързани с неравенството между половете и липсата на многообразие в сектора трябва да бъдат по-ефективно решени. Жизнеспособността и привлекателността на селските райони трябва да бъдат значително повишени чрез прилагане на дългосрочната визия за селските райони и установяване на европейски селски договор (част В.4.).

13) По-добър достъп и по-добро използване на знанието и иновациите:

Иновациите, технологиите и знанието играят ключова роля в прехода на агро-хранителния сектор. За да се използва напълно този потенциал, трябва да бъдат улеснени генерирането, достъпът и по-доброто споделяне на знания и умения. От решаващо значение в този процес ще бъдат независимите консултантски услуги. Жизненоважни са повече публично-частни партньорства и увеличени инвестиции в научни изследвания и иновации. За да се гарантира, че иновациите могат да бъдат от полза за участниците в хранително-вкусовите системи, регулаторните процедури следва да бъдат рационализирани и цифровите възможности да бъдат насърчавани. Ролята на социалните иновации трябва да бъде призната и подкрепена (част В.5.).

14) Промяна в управлението и нова култура на сътрудничество:

Всички предложени мерки и цели са част от по-всеобхватна промяна в управлението, която следва да бъде насърчена с нова култура на сътрудничество, доверие и участие на множество заинтересовани страни сред участниците и в институциите. Тя трябва да осигури практичност и последователност между различните области на политиката и да преодолее изолираното мислене. За да консолидира тази нова култура, установена от Стратегическия диалог, Европейската комисия трябва да създаде Европейски съвет по селско стопанство и храни (ЕСССХ). Тази нова платформа, съставена от участниците в агро-хранителната верига на стойността, организациите на гражданското общество и учените, следва да определи стратегиите, необходими за прилагането и по-нататъшното развитие на идейното единомислие на Стратегическия диалог, за да направят агро-хранителните системи по-устойчиви и издръжливи. Освен създаването на този нов орган, управлението на тази област от политиката на ниво ЕС трябва във всички случаи да обръща специално внимание на необходимостта от

разработване на интелигентни административни решения, ограничаване на ненужната бюрократична тежест, извършване на задълбочени оценки на въздействието и гарантиране, доколкото е възможно, на приобщаваща политика и процеси на вземане на решения (част В.1.6.).

Тъй като необходимостта от действие и общата цена на бездействието се увеличават, Европейската комисия, Европейският парламент, държавите-членки и заинтересованите страни трябва да приемат тези общи препоръки и да ги превърнат в смели и бързи решения. Членовете на Стратегическия диалог очакват да продължат да подкрепят този процес по конструктивен начин.

ЧАСТ А: Земеделие на бъдещето и продоволствените системи в Европейския съюз

1. Производство на храни - основна функция в съвременните общества

Производството на храни играе основна роля в обществата поради своята екзистенциална връзка с човешкия живот. То е културно, социално и икономически преплетено с почти всеки аспект от нашето колективно организирано съществуване. Селското стопанство и продоволствените системи като цяло, дълбоко интегрирани по своята същност, са съставна част както за обществото, така и за околната среда, в която са включени. Техните основни функции ще продължат да бъдат и в бъдеще ключови и незаменими.

Продоволствените системи, особено земеделието и свързаните с него сектори нагоре и надолу по веригата, образуват сложна мрежа от участници с различни функционални взаимовръзки. Тази мрежа е от голямо културно и социално-икономическо значение, тъй като осигурява продоволствена сигурност за европейските граждани, осигурява милиони работни места и стопанства и допринася значително за вътрешната и външната търговия. Селското стопанство е важен стълб на жизнеността на селските райони в Европа. Въпреки значителната нужда от подобрене, много фермери вече са постигнали значителен напредък в прехода към по-голяма устойчивост, дефинирана от Комисията Брундтланд на ООН като „задоволяване на нуждите на настоящето без компрометиране на способността на бъдещите поколения да задоволяват собствените си нужди.”⁵ Европейските стандарти за качество и безопасност на храните са водещи в света, а разнообразният ландшафт на континента с богато кулинарно наследство е световноизвестен. По този начин европейските агро-хранителните системи допринасят значително за идентичността, конкурентоспособността и стратегическата автономност на Европа, като същевременно поддържат благосъстоянието на гражданите.

Начините, по които селското стопанство и агро-хранителните системи изпълняват основните си функции, все повече са обект на дълбоки и бързи промени. Те се обуславят както от външни, така и от вътрешни фактори, които са тясно взаимозависими: най-спешен от тях е тройната планетарна криза, свързана с изменението на климата, загубата на биоразнообразие и замърсяването. Тези рискове могат да се превърнат в екзистенциална заплаха и вече оказват най-малкото значителен натиск върху реалностите в земеделието. Други фактори са: геополитически и геоикономически промени и конфликти; макроикономически трансформации, често ускорявани от технологичното развитие; променящи се ценности и стилове на потребление; развиващи се правни и политически рамки, както и избор на обществени политики и много други.

Тези трансформиращи сили предизвикват множество дълбоки промени в селскостопанските и продоволствените системи на Европа: извършват се важни социални промени, свързани със силен демографски спад, особено в много селски райони, застаряване на земеделско население и недостатъчно обновяване на поколенията в сектора. В същото време структурите на земеделските стопанства непрекъснато се развиват, с нарастваща концентрация в агро-хранителния сектор като цяло и по-специално на земеделските стопанства, както и с бързо намаляване на малките, средните

⁵ Обединени нации (1987). Нашето общо бъдеще. Доклад на Световната комисия по околна среда и развитие.

и смесените стопанства. Наличността, използването и връзката между различните производствени фактори (земя и природни ресурси, труд и капитал) също се променят дълбоко, както и уменията, свързани с все по-оскъдната работна ръка в земеделието. Продължаващата автоматизация и дигитализация на производството на храни, появата на нови бизнес модели, видове земеделие и нарастващите изисквания за устойчивост значително трансформират естеството на селскостопанската дейност в рамките на единния пазар и световните продоволствени вериги за създаване на стойност в една нарастващо взаимозависима и глобализирана икономика.

Макар че тези фундаментални промени са общи за производството и потреблението на храни в Европейския съюз, начинът, по който се извършват, се различава значително между регионите и държавите-членки. Климатичното, геоложкото, екологичното, икономическото, политико-административното и социално-културното разнообразие на европейските агро-хранителни системи е забележително. То представлява силата и богатството на нашия гъсто населен континент, чиито ценности трябва да бъдат признати и насърчавани.

Не е изненадващо, че продължаващите промени в земеделските и продоволствените системи, на фона на такова значително разнообразие, са придружени от напрежение и конфликти. В такива конфликти, както и в дискурси за селското стопанство и хранително-вкусовите системи като цяло, няма лесна „неутрална“ гледна точка: всеки участник има специфична позиция и гледна точка. В интерес на отворените, демократични общества е подобни конфликти да бъдат многократно договаряни в процесите на изграждане на социален и политически консенсус, като се вземат предвид и данните и най-новите научни доказателства. Членовете на Стратегическия диалог са поели отговорност да дадат своя принос в тази насока.

Докладът на Стратегическия диалог е документ с насоки, който трябва да бъде проследен. Изпълнението му ще се проведе в динамична среда, която несъмнено ще доведе до редовни промени. Може да има събития, които изискват по-тежки решения, като пазарни промени, геополитически въздействия, развиващи се технологии, успехи и неуспехи по отношение на постигането на целите. Членовете осъзнават, че „никой не е длъжен да направи невъзможното“, но трябва да се стреми към най-доброто. Този принцип трябва да бъде стабилно подсигурен през следващите години, тъй като настоящите и бъдещите предизвикателства в пресечната точка на мерките за устойчивост и развитието на пазара изискват иновативна структура на сътрудничество. Само силен и дългосрочен подход на сътрудничество ще доведе до възстановяване на доверието.

2. Променящи се и предизвикателни обстоятелства

Членовете на Стратегическия диалог са напълно наясно, че еволюцията на европейското земеделие и хранително-вкусови системи се случва в променящ се и предизвикателен контекст и по-широки обществени промени. Те обхващат всички форми на производство, разпространение, потребление на стоки и услуги и управление на отпадъците от тях в съвременните икономики. Тъй като препоръчаните от Стратегическия диалог пътища и действия целят създаване на устойчиви и привлекателни за новите поколения селскостопански и хранително-вкусови системи, политическото и административното изпълнение на препоръките трябва да отчита адекватно този по-широк смисъл.

2.1 Тройната криза, свързана с изменението на климата, загубата на биологично разнообразие и замърсяването представлява най-голямото предизвикателство от планетарен мащаб. Към днешна дата шест от девет планетарни граници са прекрачени⁶, а световният напредък към постигане на екологичните и климатичните цели остава скромнен.

Отрицателните последици от това развитие все повече засягат всички области на живота и обществото. Тъй като Европа е най-бързо затоплящият се континент, екстремните метеорологични явления, вариращи от горещи вълни и суши до наводнения и градушки, стават все по-чести. В някои части на Европа наличието на вода вече е сериозен проблем. Освен това земеделските култури стават все по-уязвими към вредители и болести, а намаляването на биоразнообразието отслабва естествените механизми на природата за опрашване и борба с вредителите. Изтощените и замърсени почви са по-малко плодородни и по-неустойчиви на наводнения, намалена е способността им да съхраняват както въглерод, така и вода. Тези процеси са сериозна заплаха за здравето и благосъстоянието на хората, за продоволствената сигурност и за обществото и икономиката като цяло, особено за селското стопанство и продоволствените системи. Някои практики в селското стопанство и продоволствените системи допринасят за емисиите на парникови газове, както и за загубата на биоразнообразие, деградацията на почвата, замърсяването на околната среда или прекомерното използване на водните ресурси. В същото време земеделската общност е сред първите жертви на тези многобройни кризи.

Едновременно с това секторът разполага с много решения за смекчаване и обръщане на многобройните кризи. Въпреки че вече е постигнат важен напредък към повече устойчивост, всички участници трябва да предприемат по-амбициозни стъпки. Стратегическият диалог търси консенсусни и ефективни решения, които допринасят за развитието на селското стопанство и продоволствените системи в тази посока.

2.2 Освен предизвикателствата на планетата, промените в геополитическото и геоикономическото развитие оказваха натиск върху селското стопанство и продоволствените системи. Въпреки че пандемията подчерта устойчивостта на европейските агро-хранителни системи, тя разкри някои стратегически зависимости и уязвимости на сектора и неговите вериги за доставки. Те се изостриха от нарастващото геоикономическо напрежение и геополитически конфликти, които оказват влияние върху формата на световните търговски и инвестиционни потоци и поставят под въпрос базираната на правила многостранност и променят неустановения световен ред.

Агрохранителните системи далеч не са имунизирани срещу това. Дълбоко вградени в световната търговия и системите за създаване на стойност и зависими от външни ресурси, те вече бяха значително засегнати от скорошните сътресения чрез търговски ограничения и прекъсвания на световната верига на доставки, които възпрепятстваха потока на стоки, услуги и технологии. Все по-честото „въоръжаване“ на хранителни и стратегически нехранителни селскостопански продукти като енергия, особено в контекста на агресивната война на Русия срещу Украйна, значително

⁶ Ричардсън, К., Стефен, В., Лухт, В., Бендтсен, Дж., Корнел, СЕ, Донгес, Дж. Ф., Дрюке, М., Фецер, И., Бала, Г., фон Бло, В., Feulner, G., Fiedler, S., Gerten, D., Gleeson, T., Hofmann, M., Huiskamp, W., Kummu, M., Mohan, C., Nogués-Bravo, D., Petri, S., Porkka, M., Rahmstorf, S., Schaphof, S., Thonicke, K., Tobian, A., Virkki, V., Weber, L. & Rockström, J. 2023. Земята отвъд шест от девет планетарни граници. Научен напредък 9, 37.

натовари сектора. Увеличаването на цените на всички етапи от веригата за доставка на храни е допълнително следствие от тези събития, които изостриха инфлацията и предизвикаха повишаване на разходите за живот.

2.3 На национално ниво сплотеността на европейските общества е все по-напрегнато от засилването на социалните противоречия. Консенсусът и компромисът постепенно се заменят с култура на конфронтация и разногласия, докато политическите, поколенческите, териториалните и социално-икономическите разцепления се задълбочават. Това се отнася по-специално до усещането за нарастващо разделение между селските и градските райони. Размириците в земеделските общности, които излязоха на улицата в поредица от протести в цяла Европа в началото на годината, отразяват тези обществени напрежения. Освен това все повече се поляризира публичната дискусия относно основните обществени проблеми, включително миграцията, изменението на климата, кулинарните и диетични стилове, общественото здраве, социално-икономическите неравенства и новите технологии. В някои части на Европа тези настроения предизвикаха нелиберални политически течения, които сериозно навредиха на върховенството на закона и демократичните институции на своите страни и на Европейския съюз като цяло. Селското стопанство и храните са разнообразно преплетени с тези конфликти и могат лесно да бъдат използвани като инструмент за задълбочаване на съществуващите социални разцепления и изостряне на нарастващата поляризация на обществения дебат.

2.4 Споровете по екзистенциални въпроси като селското стопанство и храните са не само неизбежни в съвременните общества, но са и израз на свободите, на които се основават демократичните общества. В същото време, докато различия във възгледите винаги ще има, са необходими значителни усилия за справяне с тези недоволства и за изграждане на мостове между привидно противоположни интереси и групи: храната, като връзка между производители и потребители, между селските и градските общности, може да помогне за възстановяване на разяждащите се обществени връзки и да играе роля за поддържане на политическа и демократична стабилност.

Диалогът, сътрудничеството и доверието са необходими повече от всякога при обстоятелствата, в които установената дългогодишната сигурност се поставя под въпрос и установените системи се оспорват, където има противопоставяща се дискусия, а външният натиск нараства. Това важи както за агро-хранителния сектор, така и за обществото като цяло. Сложните предизвикателства на бъдещето на храните и земеделието в Европа могат да бъдат превърнати в печеливши възможности за всички само чрез уважително и тясно сътрудничество между всички заинтересовани страни от веригата на стойността. С този доклад членовете на Стратегическия диалог се надяват да посеят семената на това колективно начинание за Европейско селско стопанство и агро-хранителни системи на бъдещето.

3. Визия за бъдещето

С този доклад Стратегическият диалог предлага набор от конкретни препоръки за действие и пътища към европейски продоволствени системи и процъфтяващи селски райони, които са в същата степен икономически изгодни и справедливи за фермерите и участниците в хранително-вкусовата верига, климатично и екологично устойчиви за планетата и социално отговорни за всички настоящи и бъдещи поколения.

Тези политически принципи и препоръки се ръководят от визия, която очертава контурите на европейското земеделие и продоволствени системи и селските райони след десет до петнадесет години.

3.1. Европейско земеделие и продоволствени системи

До 2035/2040 г. селското стопанство и продоволствените системи в Европа се разрастват в планетарните граници. Те осигуряват продоволствена сигурност за Европа, като предоставят достатъчен достъп до разнообразна гама от безопасни, достъпни, устойчиви и питателни храни за здравословна диета, произведени по високи стандарти за хуманно отношение към животните, и защитават и възстановяват естествената среда и нейните екосистемни услуги по устойчив и стабилен икономически начин. В световен мащаб, Европа допринася пропорционално за наличието и достъпността на здравословна храна. Това се дължи на силния ѝ ангажимент да подкрепя и гарантира световната продоволствена сигурност чрез различни механизми като търговия и сътрудничество по отношение на продоволствения суверенитет на други държави. Нейното световно влияние в това отношение значително се е увеличило поради стратегическата диференциация на производството ѝ и последните разширявания на ЕС. В същото време европейското земеделие и продоволствени системи гарантират, че ЕС е устойчив и стратегически автономен по отношение на храните, фуражите и биомасата. Въпреки че фермерите са намалили употребата на синтетични суровини, европейската индустрия за агро-хранителни суровини остава конкурентоспособна в международен план чрез инвестиране в разработването на нови устойчиви продукти и услуги, базирани на ефективна и благоприятна регулаторна и политическа среда. Селското стопанство, производството на храни и опазването на природните ресурси са съчетани по справедлив и иновативен начин. Земеделските производители получават достойни приходи от тяхното производство и всички участници във веригата на стойността на хранително-вкусовата промишленост се възползват от справедливите цени.

Селското стопанство в Европа следва модели на устойчива производителност. Запазва се богато разнообразие от бизнес модели, типове ферми и производствени модели, което гарантира устойчивостта на сектора. Иновативната и благоприятна за инвестиции среда насърчава синергията между селскостопански, екологични, социални и технически дейности. Създава се и ново сближаване между по-млади и по-възрастни поколения, градски и селски райони и традиционни и модерни подходи. Следователно селското стопанство е привлекателна дейност за младите хора от всички полове и средната възраст на фермерите намалява, а делът на жените в селското стопанство нараства. Има непрекъснато навлизане на млади хора и нови участници в сектора, което води до допълнителна отвореност, иновации и устойчивост за сектора и обществото. Всички селскостопански работници, независимо дали са постоянни, сезонни, подизпълнители или

мигранти, се възползват от качествени работни места със справедливи условия на труд и договори. Националните политики предвиждат по-добри социални права в селското стопанство, независимо дали са свързани с родителство, болест, безработица или пенсиониране.

Селскостопанските практики стават по-разнообразни, увеличавайки положителните външни ефекти и осигурявайки не само храна и фуражи, но и устойчиво добита енергия, биомаса и други суровини. Те насърчават и екосистемните услуги, които допринасят за смекчаване на изменението на климата, например чрез задържане на въглерод, в което селското и горското стопанство играят ключова роля, или опазване и възстановяване на биоразнообразието и околната среда. Кръговратният и системният подход към селското стопанство са в основата на управлението на ресурсите, към което са ангажирани всички участници в агро-хранителните системи. Съответно, кръговата икономика се простира далеч отвъд цикъла на хранителните вещества и географското сътрудничество и включва всички партньори като равни. Освен това емисиите от продоволствените системи на ЕС намаляват значително в съответствие с целите на ЕС за климата и околната среда. Същевременно се признава, че има неизбежни емисии, присъщи на земеделието, които са балансираны от положителни външни ефекти. Докато моделите на земеделие, базирани на големи количества вредни суровини, изчезват, по-екологично устойчивите системи се развиват, включително наред с други практики за биологично земеделие и агроекология.

Тези устойчиви производствени системи се възнаграждават чрез подходящи цени на пазара. Подобряването на екосистемните услуги осигурява допълнителни приходи за фермерите и лесовъдите. Хранително-вкусовите системи произвеждат значителна част от техните енергийни нужди. Висококачествените независими съвети и информация, обучение и техническа помощ са широко разпространени и достъпни в подкрепа на земеделските стопани. Сътрудничеството и трансферът на знания се улесняват, особено за разширяване на иновативни и най-добри практики. Това е придружено от гъвкави и подвижни политики, които разпознават и реагират адекватно на нарастващата сложност и разнообразие на европейските системи за стойност на хранително-вкусовата промишленост. Административните изисквания и задълженията за докладване са адаптирани към местните особености и са сведени до необходимото, също благодарение на използването на (цифрова) технология, която е станала по-достъпна.

3.2 Планетарни граници и хуманно отношение към животните

Благодарение на значителни корекции и важни инвестиции по веригата на стойността, европейското селско стопанство и продоволствени системи, включително процеси на производство, преработка, , дистрибуция и потребление, функционират в рамките на планетарните граници и допринасят за защитата и възстановяването на екосистемите и природните ресурси, включително вода, почва, въздух, биоразнообразие и ландшафт.

Европейските селскостопански и продоволствени системи са на път да бъдат климатично неутрални и активно да допринасят за смекчаване на изменението на климата, като същевременно се адаптират към променливите му ефекти и нарастващата несигурност. Това се улеснява от научните изследвания, иновациите, новите земеделски и бизнес подходи, както и разнообразната и голяма общност от фермери. Потреблението на ресурси в сектора и икономиката като цяло е адаптирано, включително чрез кръговрат, така че да не надхвърля планетарните граници и да зачита

ограниченията на местните екосистеми. Потреблението на вода в селското стопанство е намаляло значително и е в съответствие със справедливия дял от местната наличност и е съвместимо с пълното екологично възстановяване. Въпреки че ЕС е ангажиран в световен мащаб, той не употребява повече земни ресурси, отколкото притежава, а политиките му са насочени към отговорно и справедливо използване на земята при производството на селскостопански храни. Биологичното разнообразие се е възстановило значително и процъфтява.

Животновъдството в ЕС отговаря на очакванията на потребителите, както и на целите, свързани с климата и околната среда. Това означава, че животните се отглеждат в съответствие с високи стандарти за хуманно отношение към животните и че тежестта на животновъдните клъстери е намалена. Употребата на антибиотици е намалена, а потреблението на месо и млечни продукти, както и износите от трети страни, осигуряват устойчивост по отношение на поминъка, здравето, климата, околната среда, хуманното отношение към животните и социалната справедливост на фермерите. В резултат на това стандартът „Произведено в ЕС“ е признат като водещ стандарт за качество за безопасна, питателна, вкусна храна, щадяща климата, опазваща биоразнообразието, здравето на почвата, хуманното отношение към животните и справедливата работна среда.

3.3 Вериги за стойност и пазари на хранително-вкусовата промишленост

Европейското земеделие и продоволствени системи се основават на видимост, предвидимост и доверие между заинтересованите страни. Силното управление и сътрудничеството във веригата на доставки подкрепят инвестициите в по-устойчиво производство, търговия⁷ и потребление. В рамките на тази процъфтяваща хранително-вкусова верига участниците от средната част, включително производители и дистрибутори, са двигатели на иновациите и конкурентоспособността. Те са подобрили своите практики и рецепти, изпълняват амбициите си и действат успешно като модели за подражание. Те създават положителен импулс и дават възможност на потребителите да направят екологичен и здравословен избор на потребление и подкрепят фермерите в адаптирането на техните практики. Те участват в диалог с цялата екосистема за насочване на усилията за декарбонизация и допринасяне за постигане на целите на ЕС за нулеви нетни емисии, като същевременно подкрепят честни и конкурентни търговски отношения.

Законодателството относно нелоялните търговски практики създава правна сигурност. То подкрепя добре функциониращ единен пазар като основа за конкурентоспособност, устойчивост и продоволствена сигурност за гражданите. Посредничеството създава доверие във веригата и дава възможност на бизнеса да търси ефективно решение на проблемите си. Партньорите по агро-хранителната веригата за създаване на стойност са ключови иноватори и двигатели на конкурентоспособността. Те имат ключов принос за поддържането на жизнеспособни селски общности и осигуряването на работни места. Дигитализацията поддържа по-добро обслужване на клиентите, ангажираност и информация, и позволява по-добро прогнозиране на търсенето и споделяне на данни за целите на устойчивостта.

Освен това пазарите на селскостопански храни демонстрират устойчивост на сътресения в предлагането благодарение на диверсификацията на веригите за доставки, включително къси

⁷ Търговия се отнася до предприятия, известни като дистрибуторски търговия и включително търговци, търговци на едро и дребно.

вериги за доставки, които се фокусират върху местни, регионални и сезонни продукти, и търговията, което води до намаляване на зависимостта на сектора от външни ресурси. По-силната обратна връзка между създателите на политики и сектора, а също и между очакванията на потребителите и ефективността на системата, както и по-тясното сътрудничество между участниците във веригата на стойността, включително преработвателния и търговския сектор, подобриха способността за реагиране на системата. Принципите на кръговата икономика се насърчават и са се превърнали в норма в продоволствените системи, а ефективните мерки преразпределят храната към нуждаещите се. Биоикономиката с устойчиви източници е укрепена и остатъците от биомаса и страничните селскостопански продукти се използват ефективно за производство на устойчиви алтернативи. Потребителите и всички участници в агро-хранителните системи свеждат до минимум отпадъците и оптимизират използването на ресурсите на всеки етап от веригата за доставки. Ползите от териториалното определяне и местните продоволствени системи се подкрепят. Налице са проактивни политики за подобряване на здравословното хранене и намаляване на заплахи като антимикробна резистентност (AMR).

На световно равнище ЕС ръководи процеса на интегриране на целите за устойчиво развитие (ЦУР) в правилата за международна търговия, регулиращи храните и селскостопанските продукти. В резултат на това международната търговска система допринася за прекратяването на глада и недохранването, осигуряването на по-здравословен живот, насърчаването на живота на сушата и под водата и осигуряването на отговорно потребление и производство, и се създават тесни взаимовръзки между селското стопанство на ЕС и висококачествените пазари. Търговските отношения и партньорства на ЕС с трети държави са справедливи, балансирани и устойчиви. Всички споразумения за свободна търговия са в съответствие с развитието на устойчиви продоволствени системи и ЕС подкрепя устойчива и справедлива трансформация на продоволствени системи в световен мащаб.

3.4 Потребители

Европейското земеделие и продоволствените системи осигуряват на всеки лесен достъп до безопасна, питателна, устойчива и достъпна храна с високо качество и хуманно отношение към животните. Потребителите имат възможност информирано да избират храна, което се изразява в конкретно покупателно поведение. Участниците във веригата на стойността, включително фермерите, са възнаградени за инвестициите си в прехода към устойчивост, а потребителите признават добавената стойност на устойчивата храна с по-високо благосъстояние и са готови да допринесат, като плащат подходящи цени. Като цяло храната остава достъпна за всички потребители и гражданите с по-малко социално икономическите средства са достатъчно подкрепени, за да изиграят своята роля в прехода към устойчивост. Устойчивият избор става изборът по подразбиране. Това е възможно чрез справедлива и подкрепяща хранителна среда, която включва, наред с други неща, смислено и изчерпателно етикетирание на храните, образователни програми, адекватни ценови сигнали, отговорен маркетинг, както и устойчиво обществено снабдяване с храни и кетъринг, базирани на балансирани диети. Следователно потребителите знаят по-добре откъде идва храната им, как е произведена, включително външните ефекти и че фермерите са получили прилична цена за продукцията си. Това им помага да оценят храната си и да оценят многообразието и качеството на европейското земеделие и продоволствената система,

нейните продукти и работата във фермите. В резултат на това потребителите започнаха да спазват хранителен режим в съответствие с научно обоснованите препоръки за хранене, който възстановява баланса им на протеини от животински към растителни източници. Съответно здравният статус на европейците се е подобрил, което се отразява в намаляващи нива на затлъстяването и наднорменото тегло и значително намалени разходите за обществено здраве, свързани с диетата.

3.5 Селски райони

Европейското селско стопанство и агро-хранителния сектор поощряват поддържането на жизнеспособни селски райони. Те обединяват общности и генерират плодотворни социално-икономически екосистеми, в които взаимно изгодните взаимовръзки между селското стопанство, продоволствените и селските райони се оценяват и използват в конкурентна рамка. Диференцираният подход отдолу нагоре за политиката за селските райони създава благоприятна среда за социално-икономически възможности и чувство за овластена самоотговорност. Ето защо селските райони в Европа са привлекателни пространства, където високото ниво на производителност върви ръка за ръка с високо ниво на екологични и социални стандарти, ориентирани към резултатите. Добре са развити инфраструктурата и услугите от съществено значение, включително широколентова свързаност, общественият транспорт, детските и здравни грижи, както и образованието, културата и публичната администрация.. Селските райони се превръщат в ядра за създаване на стойност, не на последно място и поради широкото признание на местните и регионални кулинарни специалитети. Моделите на устойчиво земеделие запазват дребномащабни разнообразни характеристики на ландшафта с висока екологична и туристическа стойност. В резултат на това е забавено обезлюдяването на селските райони, благодарение и на активното включване и овластяване на младежите от селските райони.

3.6 Социална признателност и управление

Селското стопанство стои в центъра на едно ново социално самовъзприемане на европейските общности, което е насочено към устойчиво бъдеще. В него на фермерите е поверена положителна роля, която е широко призната от обществото. Потреблението на храни е по-добре свързано с местното производство на селскостопански храни, което умножава преките взаимодействия между потребителите и фермерите. Това предполага териториално разнообразяване на селскостопанския сектор, което насърчава положителната регионална специализация, но избягва пространствената концентрация на неустойчива свръхексплоатация на природни ресурси. Сътрудничеството и партньорството в хранително-вкусовата верига, което включва и ключовата роля на земеделските кооперации, е новата основна форма на политически ангажимент между всички заинтересовани страни от продоволствената веригата на стойността и обществото като цяло. Управлението на агро-хранителния сектор е с широко участие, а представителството на различните интереси в процесите на вземане на решения е балансирано. Налице са последователност и съгласуваност във всички области на политиката, засягащи агро-хранителния и селските райони, така че административната тежест да е сведена само до строго необходимото.

ЧАСТ Б: Водещи политически принципи

За постигане на визията за бъдещето на селското стопанство в Европейския съюз, очертана в част А, са необходими решителни действия на всички нива на регионалната, националната и европейската политика, както и на всички етапи от продоволствената верига. Отговорността за това е на всички тези участници и обществото като цяло.

Всеки опит за осъществяване на тази визия обаче трябва да отчита сложността на трансформирането на агро-хранителните системи в Европа. Членовете на Стратегическия диалог признават, че преходът неизбежно предполага избори и промени, които произтичат от множество компромиси: те се дължат на факта, че различните цели, преследвани паралелно, понякога могат да си противоречат.

Тези сложни компромиси включват, наред с много други, противоречиви искания за земеползване, произтичащи от производството на храни и фуражи, възстановяването и опазването на природата, производството на енергия и строителството: можем ли да запазим земята за земеделско производство и да намалим съществуващите зависимости от внос, като същевременно върнем част от земята обратно към природата и увеличим нашите източници на възобновяема енергия? Готови ли сме да интензифицираме селскостопанското производство, за да оставим повече пространство за природата или трябва да предпочитаме екстензификацията като начин за намаляване на местния натиск от замърсяване и използване на ресурси, като по този начин ползваме повече земя?

Дилема възниква и между експортната ориентация на европейското производство на храни и неговото самозадоволяване: искаме ли да бъдем напълно автономни или искаме да запазим или дори да увеличим нивото си на износ?

Допълнително напрежение е свързано с цените и разпределението на разходите: можем ли да постигнем справедливо признаване на преходните разходи, като в същото време се гарантират разумни цени за потребителите?

Либерализацията на селскостопанските пазари през последните три десетилетия осигури важни ползи за някои участници в продоволствената верига. Въпреки това, предвид новите предизвикателства, членовете на Стратегическия диалог смятат, че справедливото разпределение на разходите за прехода трябва да стои в основата му. Невъзможността да се признаят и да се решат тези компромиси, за които горепосочените примери са само няколко, е била и продължава да бъде причина за поляризацията, която Диалогът се стреми да преодолее.

Не съществува обективен и безспорен начин за разрешаване на тези дилеми. Затова компромисите могат да се управляват само колективно, като се изисква диалог и труден, консенсусен избор на различни алтернативни пътища. Ето защо членовете на Диалога призовават за открито обсъждане на тези дилеми, което да позволи честно договаряне на противоречивите интереси и очертаване на обща посока на движение към справедлив преход за всички.

Процесът на преодоляване на присъщите компромиси, свързани с прехода на европейското селско стопанство и продоволствени системи, изисква стабилна отправна точка от споделени принципи и

цели. Поради това членовете на Стратегическия диалог са единодушни относно следния набор от насоки, които следва да осигурят тази основа за прехода на сектора:

Насока 1: Времето за промяна е сега

1.1 Земеделските стопани са сред първите, които най-осезаемо усещат въздействието на кризата в климата и околната среда. В същото време обаче неустойчивите селскостопански структури и практики сами допринасят за тези кризи. Устойчивото земеделие е изключително важен инструмент за борба с тези кризи и за отстраняване на въздействието върху околната среда, което те причиняват. Натискът за решаване на проблеми, предприемане на действия и достигане на целите в европейските селскостопански и продоволствени системи навреме, като цяло е много висок. Има икономически, екологични и социални причини за този натиск.

1.2 Следователно обичайната практика, независимо дали е икономическа, социална или екологична политика, не е опция. Необходими са смели и бързи действия на всички нива за преминаване към по-устойчиви селскостопански и продоволствени системи, справяне с настоящите многобройни кризи (климат, биоразнообразие, природа, замърсяване, почва, здравеопазване, геополитика, енергия и инфлация) и изграждане на нова съгласувана система, която засилва конкурентоспособността и рентабилността на агро-хранителната система на ЕС, като същевременно подобрява нейната екологична устойчивост. Всички участници имат роля в този преход. Общата цена на бездействието за обществото като цяло ще бъде по-висока от цената на прехода и само ще се увеличава със забавянето на необходимите стъпки.

1.3 Необходимо е да се договори времева рамка за политически действия, която да е в съответствие с научните доказателства и да балансира разходите за по-нататъшно забавяне с разходите за трансформационен натиск. Това трябва да бъде замислено по начин, който изразява чувството за споделена и съгласувана отговорност, практичност и надеждност на планирането за промяна във всички форми на производство, преработка, изработка, дистрибуция, финансиране и потребление на хранителни и горски продукти.

Насока 2: Сътрудничеството и диалогът по веригата за създаване на стойност на храните са от решаващо значение

2.1 Устойчивият, справедлив и приобщаващ преход на агро-хранителната система е отговорност на цялото общество. Изисква се справедливо разпределение на разходите за прехода като холистичен системен подход, който признава и мобилизира взаимовръзките между всички участници и елементи на системата.

2.2 В основата на такъв подход стои систематичното участие и партньорството между всички съответни заинтересовани страни, институции и политически нива в рамките на съгласувана и подходяща управленска рамка.

2.3 Това изисква култура на диалог, справедливост, приобщаване и взаимно доверие, което надделява над поляризацията и дисбаланса на силите и разбира прехода на европейските агро-

хранителни системи като колективно и съвместно начинание, което може да е успешно само ако всички играчи действат съгласувано.

2.4 Тъй като селското стопанство и производството на храни в Европа са интегрирани в международни агро-хранителни системи, диалогът и сътрудничеството ще са необходими и на световно ниво, за да се постигне устойчива и печеливша трансформация.

Насока 3: Политическите мерки трябва да бъдат съгласувани и да създават силна благоприятна среда, основана на ползотворни взаимодействия

3.1 Настоящите политики в областта на селското стопанство, храните и околната среда се характеризират с многобройни противоречия, структурни напрежения и понякога противоречащи си цели. Тези противоречия разкриват спешната необходимост от съгласувани агро-екологични и продоволствени политики, въпреки предизвикателствата, които това предполага.

3.2 Икономическите, екологичните и социалните измерения на устойчивостта са от еднакво значение за европейските общества като цяло и в частност за агро-хранителните системи. Следователно те не трябва се противопоставят едно на друго по политически причини.

3.3 Целият набор от интервенции (законодателство, изисквания, публични средства, квоти за емисии, консултантски услуги, обучение, непрекъснато образование, финансиране на научни изследвания и т.н.) трябва да се включи в концептуално последователна и опростена политическа система, която е в съответствие с насоките на този доклад. Концептуалната съгласуваност на политическите интервенции гарантира надеждност на планирането, като по този начин е решаващ фактор за участието на фермерите в устойчивия преход.

3.4 Политическите и институционалните структури, управляващи агро-хранителната система, трябва да позволят тази съгласуваност чрез интегративен и холистичен подход и структура, като се откъснат от затвореното мислене сред заинтересованите страни и в рамките на институциите.

3.5 Съгласуваният набор от политически мерки трябва да бъде достатъчно гъвкав, за да поеме промените в агро-хранителната система на ЕС, като например увеличаване на броя на държавите-членки. Зависимостите, създадени от настоящата селскостопанска, екологична, продоволствена политика и политиката за развитие на селските райони на ЕС и неговите държави-членки, трябва да бъдат преодолени до известна степен в системи в интерес на кръговете и устойчиви агро-екологични и продоволствени системи.

3.6 Необходимо е да се насърчават продуктивните взаимодействия между мерките, за да се изгради мощна благоприятна среда за промяна. Тази благоприятна среда трябва да предостави достатъчна подкрепа, особено финансова, на онези участници, които ще се нуждаят от помощ за прехода.

3.7 В целия сектор трябва да се спазват установените екологични, икономически и социални разпоредби, приложими към селското стопанство и продоволствената система и спазването им трябва да бъде осигурено по справедлив, но категоричен начин. Това включва всички международни инструменти за правата на човека, свързани със селското стопанство и продоволствените системи, по-специално правото на храна, правото на чиста околна среда, правата на селяните и установените права на работниците.

3.8 Задълбочените и стабилни оценки на въздействието, бъдещото съответствие и потенциалното въздействие на промените в политиката трябва да бъдат систематично включвани, като се вземат предвид ключови икономически, екологични и социални параметри. Това гарантира справедлив преход, основан на жизнеспособен график и подходящи финансови стимули или мерки за подкрепа.

Насока 4: Храната и селскостопанското производство играят стратегическа роля в новия геополитически контекст като съществена част от европейската сигурност

4.1 Сложните особености на селското стопанство и търговията с хранителни продукти в световните търговски отношения трябва да бъдат признати като централна част от отворената стратегическа автономност на Европа.

4.2 Външните граници на селскостопанските пазари и пазарите на храни и международните търговски системи трябва да бъдат организирани по такъв начин, че търговията със селскостопански храни да облагодетелства еднакво както производителите от ЕС, така и партньорите от трети държави, като същевременно се преодоляват неблагоприятните конкурентни условия по справедлив и последователен начин.

4.3 Равнопоставеността на високите производствени стандарти и качествата на продуктите в световната хранително-вкусова търговия трябва да се преследва като основно благоприятно условие за устойчивия преход на европейския агро-хранителен сектор.

4.4 Добре функциониращият единен пазар с последователна рамка играе ключова роля в подкрепата на устойчива и конкурентоспособна агро-хранителна верига. Тя гарантира продоволствена сигурност, достъпност и избор за гражданите.

Насока 5: Ролята на младите хора в селското стопанство и селските райони и разнообразието на европейските продоволствени и селскостопански системи са важен актив

5.1 Разнообразието от европейски продоволствени и селскостопански системи е важна част от европейския начин на живот и допринася за неговата устойчивост.

5.2 Тези разнообразни агро-продоволствени системи изискват цялостни, интегрирани и съобразени подходи, както и разнообразни стъпки и действия. За това няма универсален модел за всички. Следователно политическите интервенции трябва да зачитат и насърчават разнообразието от природни пейзажи, селски райони, модели за селскостопанско производство и производство на храни, породи животни и сортове растения, храни, хранителни култури и диетични стилове в ЕС.

5.3 Обновяването на поколенията е ключова предпоставка за разнообразието и устойчивостта на европейските селскостопански и продоволствени системи, динамиката на селските територии, изпълнението на целите за устойчивост и капацитета за производство на храни и други стоки, като същевременно се запазва идентичността на регионите и ландшафта. Тази предпоставка е проблем на много нива, който изисква различни политики и в момента не е изпълнен в Европейския съюз, което подкопава всички усилия за преход.

5.4 Младите поколения извършват и ще продължат да извършват прехода през следващите десетилетия поради стремежа им да дадат значим принос и способността им да правят дългосрочни инвестиции за устойчивост, със средносрочна или дългосрочна възвръщаемост.. Намаляването на броя на младите фермери, при липса на структурирана стратегия, ще доведе до преход, който ще натежи върху малък брой фермери, намалявайки желанието им за участие и засилвайки нежеланието за поемане на риска за този преход, което в крайна сметка ще направи селскостопанските системи по-малко разнообразни.

5.5 Основното условие за да могат тези поколения да започнат и поддържат жизнеспособни селскостопански дейности, трябва да бъде осигуряването на справедливи доходи в сектора. Трябва да се подобри достъпът до земя, капитал, възможности за образование, консултантски услуги, подходяща селска инфраструктура и услуги. Трябва да се прилагат европейски, национални, регионални и местни политики, за изграждане на последователна и ефикасна система за подпомагане на младите фермери.

5.6 Като цяло европейската агро-хранителна система трябва да зачита принципа на справедливост между поколенията и да позволява гласовете на младите хора да бъдат чути. Поради това трябва да се гарантира включването и значимото участие на младежите от селските райони и младите фермери в изготвянето на политиката и управлението на селското стопанство, храните и селските общности в Европа.

Насока 6: Икономическата, екологичната и социалната устойчивост могат да се подсилват взаимно

6.1 Пазарната икономика е основата за оформяне на пътищата към цялостно устойчиви селскостопански и продоволствени системи, които защитават и възстановяват природните ресурси. Поради това Стратегическият диалог е убеден, че могат да бъдат създадени предварителните условия, така че екологичната и социалната устойчивост да могат да бъдат приведени в съответствие с обществените очаквания и научни доказателства, и да бъдат в икономически интерес на земеделските производители и други участници.

6.2 Това е така, ако една съгласувана рамка позволява намаляването и интернализирането на отрицателните външни фактори и отчитането на положителните външни фактори в агро-хранителния сектор, за да се превърне той в печеливш и икономически устойчив бизнес модел. Някои земеделски системи и практики показват, че е възможно да се намалят отрицателните външни ефекти и да се произведат положителни външни ефекти като същевременно са икономически жизнеспособни и допринасят за съживяването на селските райони. Биологичното земеделие, агроекологичните практики и други могат да предоставят информация и да осигурят полезни градивни елементи за постигане на икономическа, социална и екологична устойчивост в Европа. Колкото повече се следва този път на развитие към устойчиви селскостопански и продоволствени системи, толкова повече той ще се превърща в конкурентно предимство за агро-хранителните системи на ЕС. Интернализацията на външните ефекти трябва винаги да отчита потенциалните ефекти върху потребителските цени и достъпността на храните.

6.3 В този преход ясно насочените финансови инструменти трябва не само да компенсират пропуснатите доходи и направените разходи, но и да възнаграждават екосистемните услуги. Успоредно с това фермерите ще имат нужда от достъп до достатъчно разширена мрежа от независими консултантски услуги.

6.4 Измерването на въздействието и съпоставимостта на данните на ниво стопанство ще играят все по-важна роля в процеса на преход. В този смисъл ще трябва да се предприемат действия за защита на правата и данните на земеделските производители.

6.5 Всички участници трябва да имат предвид административната тежест и сложност, които могат да генерират политиките в хранително-вкусовата промишленост и че прекомерните регулаторни и бюрократични изисквания могат да се превърнат в допълнителен разходен фактор. Проектирането на политическите мерки за преход трябва да съчетава прагматизма в бюрокрацията и амбицията за постигане на целите.

6.6 Устойчивите селскостопански и продоволствени системи изискват нови допълващи се начини за финансиране и споделяне на риска. Достъпът до финансиране е ключов фактор за реализиране на потенциала на тези сектори и за устойчивостта, рентабилността и ефикасността на действащите в тях участници. Необходимо е сътрудничество между публичния и частния сектор, а банковото кредитиране трябва да предоставя по-добри възможности за по-устойчиви производствени методи.

6.7 Усилията за съгласуване на икономическата, екологичната и социалната устойчивост трябва също така да признават нетърговските ценности и да обръщат специално внимание на нуждите на дребните и средните фермери, занаятчийските производители, както и малките преработватели и търговците на дребно във всички политики, засягащи техния поминък.

Насока 7: Пазарите трябва да стимулират устойчивостта и създаването на стойност по цялата верига и да интернализират по-добре външните фактори

7.1 Приносът на селското стопанство и продоволствени системи към цялостния икономически образ на ЕС е от решаващо значение и трябва да бъде подкрепян, за да се гарантира неговата устойчива конкурентоспособност, а не намаляването му. Постигането на това изисква създаване на устойчива стойност по цялата продоволствена верига, което налага публични и частни инвестиции, както и добре функциониращи пазари.

7.2 Истинските разходи за производство на храни и фуражи са скрити, но трябва да бъдат по-добре отразени в пазарните цени. Въпреки че цената остава ключов фактор при вземането на решения от потребителите, насърчаването на качеството и устойчивостта е също толкова важно. Потребителите трябва да имат лесен достъп и избор на устойчива храна. За целта те трябва да могат да разпознават истинската стойност на храната, включително нейните положителни и отрицателни външни ефекти. Подобряването на хранителната среда и повишаването на осведомеността на потребителите и достъпа до информация могат да спомогнат за стимулиране на търсенето на по-устойчиви опции, като по този начин стимулират земеделски модели с ниски отрицателни и високи положителни външни ефекти.

7.3 Отношенията в продоволствената верига трябва да бъдат добре балансирани, по-специално чрез насърчаване на доверие, диалог и повече сътрудничество в хранително-вкусовата верига. Отвъд балансирането на търсенето и предлагането на икономически стоки, пазарните условия трябва да позволяват достойни приходи за земеделските стопани и другите участници в продоволствената верига, като същевременно поддържат храната достъпна за потребителите. Пазарните механизми следва също да имат за цел да признават и възнаграждават земеделските стопани и другите участници в агро-хранителния сектор за техните инвестиции в устойчивост. От съществено значение е също да се признае, че преходът към устойчиви практики може да включва допълнителни разходи, които трябва да се управляват справедливо по цялата верига на стойността на храните. В този смисъл са важни добре функциониращият единен пазар, по-силното сътрудничество, изграждането на капацитет и политиките, които позволяват на бизнес операторите да възнаграждават земеделските производители за допълнителни инвестиции в устойчивост.

7.4 (Ново) Пазарите сами по себе си няма да могат да интернализират отрицателните външни ефекти, без да засегнат потребителските цени и достъпността на храните. Следователно обществото трябва да бъде подготвено да обединява разходите за прехода чрез мобилизиране на обществени ресурси за плащане на предоставянето на обществени блага, като положителни външни фактори за околната среда, здравето и хуманното отношение към животните. Трябва обаче да се гарантира, че европейските граждани няма да плащат два пъти за прехода, първия път като данъкоплатци и след това отново като потребители. Трябва също така да се има предвид, че преходът ще спомогне за намаляване на обществените разходи чрез намаляване на разходите, свързани с отрицателните външни ефекти върху околната среда и здравето.

Насока 8: Възможностите на технологиите и иновациите трябва да се използват в подкрепа на прехода към по-устойчиви агро-хранителни системи

8.1 Иновациите, включително социалните иновации като механизми за приобщаващо управление, и технологиите могат да играят важна роля за улесняване и ускоряване на прехода към по-устойчиви агро-хранителни системи и постигане на многобройните му цели. Те могат да помогнат за поддържане на конкурентоспособността и приноса на сектора към продоволствената сигурност, като същевременно внасят подобрения в устойчивостта и бизнеса.

8.2 Иновациите трябва да бъдат приобщаващи, достъпни за всички заинтересовани страни в агро-хранителната система, мащабируеми и възпроизводими. Това може да се постигне и чрез системи за отворени иновации или използване на подход с отворен код. Необходим е системен подход към иновациите, който да обхване сложността на селското стопанство и хранителните системи.

8.3 Дългосрочната стратегия на агро-хранителната политика в Европа трябва да бъде подкрепена от благоприятен регулаторен подход и предвидими, научно-обосновани процеси на вземане на решения, за да се насърчат инвестициите в иновации и успешно да се превърнат и разпространят знанията в устойчиви продукти, услуги и практики.

8.4 Съответните знания, иновации и технологии трябва да станат достъпни и приложими за земеделските стопани и целия сектор на хранително-вкусовата промишленост много по-бързо, отколкото в миналото. В същото време рисковете от тях трябва да бъдат задълбочено оценени

преди въвеждането им, като се обърне необходимото внимание на принципа на предпазливостта и потенциалните ефекти върху социалната, екологичната и икономическата устойчивост.

8.5 Знанията и иновациите трябва да се развиват, за да бъдат приложими на място, като се адаптират към местния социален, екологичен и икономически контекст. Процесът на разработка винаги трябва да включва крайните потребители и да взема предвид техните специфични нужди и контекст, в който работят. Такова участие в разработването на нови решения е от съществено значение за укрепване на съюзите и обмена на знания между много заинтересовани страни и за осигуряване на сътрудничество. Земеделските производители също трябва имат достъп до достатъчно развита мрежа от независими консултантски услуги.

Насока 9: Преминаването към балансиран диети, които са по-здравословни и по-устойчиви, е от съществено значение за успешния преход.

9.1 Търсенето и предлагането на агро-хранителната система са взаимозависими и са необходими действия и от двете страни, за да се даде възможност за успешен преход.

9.2 Подобряването на хранителните навици е необходимо за благосъстоянието на самите потребители, от съображения за опазване на общественото здраве, както и в полза на климата, околната среда, хуманното отношение към животните и цялостната устойчивост на агро-хранителната система. Подобрените модели на потребление могат да изпратят силни пазарни сигнали в полза на моделите на устойчиво производство в селското стопанство, включително по-добри стандарти за хуманно отношение към животните, което може да създаде допълнителни пазарни възможности.

9.3 Подобряването на хранителните навици и хранителната среда може да бъде насочено в правилната посока и насърчено от обществените политики. Важни области на действие са формирането на цените, финансовите стимули, маркетингът, етикетването и други средства за информиране на потребителите, обществените поръчки и общественото хранене, както и кампании за повишаване на осведомеността, образователни и консултантски услуги.

9.4 Храната трябва да остане достъпна и на приемлива цена за всички и трябва да се вземат предвид потенциалните въздействия върху достъпността на храните. За да се намали продоволствената бедност, по-високите средни цени на някои по-хранителни и по-устойчиви храни трябва да бъдат компенсирани в случай на групи с ниски доходи. Това трябва да се има предвид особено в областите на фискалната политика (включително ДДС), социалните грижи и социалното подпомагане. Устойчивият избор трябва да стане изборът по подразбиране.

9.5 Кулинарните традиции играят важна роля в тази промяна, тъй като те са в основата на моделите на потребление. Те отразяват териториалната идентичност и наследство, подчертават стойността на регионалните продукти и знания и отразяват важността на вкуса и удоволствието от консумацията на храна. Освен това те насърчават разнообразието на европейската консумация на храни и допринасят положително за туристическата привлекателност на селските райони. Промяната в диетата трябва да бъде стимулирана по начини, които творчески интегрират тези традиции и ги коригират, като същевременно зачитат и черпят от богатството на съществуващото кулинарно наследство. Секторът на общественото хранене трябва да бъде насърчаван и да му се даде

възможност да играе стратегическа роля по отношение на способността му да помага за формирането на добри хранителни навици у децата чрез достигането му до училищата в цяла Европа.

Насока 10: Привлекателните селски райони са от решаващо значение за продоволствената сигурност, бъдещата жизнеспособност на обществото и либералната демокрация

10.1 Балансираните демографски, социални и икономически структури са част от привлекателността на селските райони. Липсата на възможности в селските райони води до застаряване и обезлюдяване, което застрашава обновяването на поколенията в селското стопанство. На тях трябва да се противодейства със средствата на политиката за устойчивост на селските райони, разбрана като съгласуван набор от политически мерки за запазване и овластяване на селските общности в тяхното разнообразие и за избягване на териториалното опустиняване. Политиката на сближаване на ЕС следва да играе централна роля за постигането на тази цел.

10.2 Необходимо е да се обърне внимание на нарастващото разминаване между градските и селските райони. Привлекателни работни места в селските райони (в селскостопанския сектор и извън него) и ефективна инфраструктура и обществени услуги (обществен транспорт, детски и здравни грижи, образование, широколентови мрежи, културни и развлекателни услуги и т.н.) са ключови предпоставки за това.

10.3 Пътищата за преход трябва да признават богатото разнообразие на селските райони и да бъдат съгласувани на местно, регионално и национално ниво. Европейските политики трябва да разкриват възможности, които се задълбочават на другите нива.

10.4 Пътищата за развитие трябва да бъдат адаптирани към структурните селскостопански и социални условия и могат да бъдат организирани на база на сътрудничеството. Политиките трябва да улесняват и насърчават институционализираното регионално и местно сътрудничество между общностите, заинтересованите страни в агро-хранителния сектор, включително агрокооперации, екологични организации и обществото като цяло. Укрепването на съвместния ангажимент на всички участващи страни може да доведе до системни и по-ориентирани към резултатите резултати. Инициативите за биологично, агроекологично и регенеративно земеделие, например, демонстрират как могат да бъдат създадени нови и иновативни вериги за създаване на стойност чрез интегриране на селското стопанство и обработката и как могат да се увеличат възможностите за работа в селските райони.

10.5 Намирането на обществен консенсус относно бъдещето на селското стопанство и храните е важен градивен елемент за укрепване на либералната демокрация и спиране на нейната корозия в Европа.

ЧАСТ В: Препоръки

В.1.: Съвместна работа за устойчиво и конкурентно бъдеще

Постигането на екологични цели, устойчивост и конкурентоспособност на селскостопанските и продоволствени системи в Европа изисква нови подходи към политиките за земеделие и храни. В основата им трябва да стои нов ангажимент за диалог, деполяризация и сътрудничество между заинтересованите страни в агро-хранителния сектор, гражданското общество и политиците (вж. Насока 2). Това изисква повече съвместни форми на управление и финансиране в Европа и засилени партньорства за световния интегриран агро-хранителен сектор. Следващите препоръки описват този нов начин на съвместна работа за бъдещето на храните и земеделието в Европа.

Членовете на Стратегическия диалог се ангажират и призовават за ефективни действия за насърчаване на пътищата за преход на агро-хранителния сектор, които се основават на екологично отговорни практики, справедливи търговски отношения и достойни доходи и рентабилност. Те са основополагащи за устойчивия преход на сектора (вижте В.2.), устойчивостта (вижте В.3.) и привлекателността (вижте В.4.). От решаващо значение за постигането на тази цел ще бъдат благоприятните рамки за инвестиции, нормативната уредба, обществените стимули, както и сътрудничеството по веригата на стойността, основано на взаимно доверие.

1.1. Справедлива и конкурентоспособна продоволствена верига

Необходима е стабилна, привлекателна и конкурентоспособна агро-хранителна система за постигане на целите на ЕС за устойчивост и за поддържане на целите за разнообразие и преход. Изисква се и справедливост сред участниците в продоволствената верига. Целта е селското стопанство да получава основния си доход от пазара и методите за устойчиво производство да могат да се конкурират на пазара. Разнообразието от структури и области с различни вътрешни и външни разходи за производство в пазарната икономика усложнява тази задача, което води до предизвикателства и противоречия на целите, потенциално водещи до компромиси. Стратегическият диалог призовава държавите-членки и Европейската комисия да се въздържат от мерки, които фрагментират единния пазар или от прекомерна намеса в пазара, която ограничава конкуренцията или капацитета им за инвестиране.

1.1.1. Укрепване на позицията на фермерите във веригата за създаване на стойност на храните

Бъдещето на агро-хранителния сектор зависи от способността на участниците да успеят да променят обстоятелствата. От жизненоважно значение е европейското селско стопанство да може да продължи да доставя необходимото количество и качество на селскостопански стоки в рамките на планетарните граници. Несигурността при проектирането на прехода и нестабилността на доходите намаляват привлекателността на целия сектор. Парадигмата на отговорната пазарна икономика изисква приспособяване на позицията на фермерите във веригата на стойността, специфичната пазарна структура и конкурентоспособността на определени вериги на стойността, както и на неравностойните условия за достъп до капитал и земя за инвестиции в устойчивост.

С оглед на всичко това е необходимо спешно да се доразвият рамката и политиките за възможностите на фермерските пазари. Изисква се комбинация от политики и мерки, съобразени с различните видове селскостопански и продоволствени вериги за създаване на стойност. Особено внимание трябва да се обърне на разработването на пътища за преход към по-голяма устойчивост. Ето защо Стратегическият диалог цели съвместно изпълнението на следните препоръки:

Позицията на земеделските производители във веригата на стойността трябва да бъде укрепена чрез насърчаването им да се присъединяват към кооперации и/или асоциации за намаляване на разходите, повишаване на ефективността и подобряване на цените от пазара. Това може да се подкрепи чрез:

- укрепване и насърчаване на организация на сектори в земеделските кооперации, организации на производители (ОП), Асоциации на организации на производители (АОП) и секторни браншови организации;
- насърчаване на обмена на най-добри практики и партньорско обучение, включително опростяване на процесите на признаване на ОП и АОП и повишаване на осведомеността за ползите от обединяването на ресурси;
- насърчаване и улесняване на съвместното използване на селскостопански машини; и
- подпомагане на изграждането на капацитета на фермерите под формата на достъп до технологии, иновации, умения, данни, цифрови инструменти, работа в мрежа и независима помощ (виж В.5.).

Във връзка с гореизложеното земеделските стопани и техните кооперации и/или асоциации трябва да получават целева подкрепа от Европейския съюз за специфични схеми, подобряващи устойчивостта. Държавите-членки следва да защитават добрите управленски практики и правата на земеделските производители. Те следва също да увеличат подкрепата за разнообразяване на устойчиви бизнес модели, включително, например, къси вериги на доставки. Подкрепата за по-добро разбиране и документиране на функционирането на пазара трябва да включва:

- предоставяне, чрез Европейската комисия и Обсерваторията, на пазарни данни и тенденции за производствените разходи, цени, маржове и търговски практики. Обсерваторията трябва да опише средните производствени разходи по сектори и региони;
- създаване на подобни форуми на национално ниво;
- мерки, гарантиращи, че фермерите могат да получат прилични приходи от пазара и не трябва систематично да продават своите продукти под производствените разходи; оценка на въздействието на националните разпоредби за цените на селскостопанските продукти върху позицията на земеделските производители и другите участници във веригата, тяхната конкурентоспособност, както и върху конкуренцията по веригата на доставки и потребителите; ако резултатите покажат положително въздействие, Европейската комисия трябва да обмисли инициатива за използване на тези знания на ниво ЕС.

Необходима е ефективна, балансирана и пропорционална рамка за справяне с нелоялните търговски практики (НТП), включваща:

- ефективно прилагане на законодателството за НТП като същевременно се гарантира съвместимостта на тези закони с единния пазар;

- насърчаване на посредничеството между търговските партньори като начин за разрешаване на спорове;
- наличие на адекватни и пропорционални ресурси у национални правоприлагащи органи за прилагане на законодателството и провеждане на разследване на всеки отделен случай;
- сътрудничество между националните правоприлагащи органи при трансгранични случаи, включително обща онлайн платформа за споделяне на разследвания и информация за случаите;
- оценка и при необходимост актуализиране на списъка с „черни“ и „сиви“ НТП;
- готови информационни материали за фермерите, за да се подобри осведомеността за Директивата за НТП в сектора;
- строгата поверителност на жалбоподателите при докладване на НТП на национален правоприлагащ орган; и
- разглеждане на възможността за защита, подобна на тази в законодателството на ЕС за НТП, на договорните услуги за обществено хранене по отношение на техните клиенти.

1.1.2. Конкурентоспособност и устойчивост на веригата на хранителната стойност

Стратегическият диалог препоръчва на Европейската комисия и държавите-членки да насърчават инициативи за сътрудничество между земеделски производители и други участници във веригата за доставки в съответствие с чл. 210а на Регламента за обща организация на пазара (ООП), за да се възнаграждават земеделските стопани за техните усилия и инвестиции в устойчивостта. Трябва да се проучи дали преходът към по-висока устойчивост не е възпрепятстван от противоречиви сигнали в областта на конкуренцията. Въз основа на своите антитръстови насоки за споразумения за устойчивост в селското стопанство и с оглед създаване на правна сигурност около посоченото законово изискване, въпросното проучване трябва да изясни прилагането на чл. 210а ООП. Участниците във веригата за доставки, които го подкрепят, следва да се включат в пилотна инициатива за споразумение за устойчивост, за да тестват прилагането на чл. 210а ООП. Комисията следва да преразгледа тези насоки и да предостави насоки за споразумения за устойчивост за продукти, които не са обхванати от приложение I към ДФЕС въз основа на резултатите от този пилотен проект и всеки друг опит с прилагането на чл. 210а ООП, ако е необходимо. Може да се използва системата за сравнителен анализ в селското стопанство (виж В.1.2.) за по-добро използване на потенциала на схемите за сертифициране на устойчивост. Органите на ЕС и националните органи, особено органите за защита на конкуренцията, следва да насърчават и предоставят насоки, и дават видимост на инициативи за сътрудничество, които насърчават устойчивостта във веригите за доставки, за да се даде възможност за разширяване на инициативите, като същевременно се запази конкуренцията.

Държавите-членки следва да бъдат насърчавани да създават и увеличават мащаба на „живи лаборатории“ на конкретни пазари, за да се учат и подобряват прилагането между операторите и органите.

Справедливата и конкурентоспособна хранително-вкусова верига изисква конкурентоспособни и устойчиви бизнес оператори извън селското стопанство. Те се нуждаят от благоприятна политическа среда и приобщаващи начини за преход на екосистемите, които подкрепят конкурентоспособността и инвестициите. В основата трябва да е напълно функциониращ, конкурентен единен пазар с ефективен контрол върху сливанията, който позволява икономии от мащаба, съгласувано

висококачествено законодателство и мерки в подкрепа на цифровизацията, намаляване на потреблението на енергия, по-ефективна логистика, намаляване на отпадъците, сътрудничество във веригата на доставки и опростяване на нормативната уредба.

Въз основа на анализ на Европейската комисия ЕС трябва да разработи и приложи конкретни мерки, подкрепени от публични инвестиции, за подобряване на критичната и устойчива инфраструктура за агро-хранителния сектор. Тези мерки, наред с други неща, трябва да включват стимули за инвестиции в устойчивост, намаляване на емисиите на парникови газове, енергийна ефективност, по-екологична логистика и доставка, генериране и съхранение на зелена енергия, образование и цифровизация на стопанските субекти в хранително-вкусовата промишленост, включително допълнително цифрово етикетиране (виж В.5.).

Европейската комисия и държавите членки следва да осигурят свободни преговори между страните въз основа на подобрената прозрачност на пазара и като спазват изискването, че всички елементи на договорите за доставка на селскостопански продукти се договарят между страните. В този смисъл е от особено значение силно да се насърчат заинтересованите страни по веригата за доставки да вземат предвид съответните данни за производствените разходи и цени, при договарянето на договори за селскостопански продукти. В преговорите за сключване на договори следва да се насърчава включването на разпоредби, уточняващи допълнителните разходи и ползи, свързани с по-високи стандарти за околната среда, труда или хуманното отношение към животните, както и включването в договорите на разпоредби за започване на преговори в случай на изключително увеличение на разходите или промени в търсенето и предлагането. Следва да се насърчава използването на тристранни договори или специални вериги за доставки, които възнаградяват земеделските производители за допълнителните усилия и инвестиции, свързани с устойчивостта.

1.2. Нов подход за осигуряване на устойчивост

Стратегическият диалог е убеден, че е необходимо значително да се подобри постигането на устойчивост. Необходими са повече процеси отдолу нагоре, прилагане, по-нататъшно хармонизиране и по-голяма ефективност на съществуващото законодателство, за да се гарантира, че европейските цели за устойчивост във всичките три измерения са постигнати. В същото време следва да се разработят нови модели за внедряване с по-тясно сътрудничество между заинтересованите страни и между представителите на частния и обществения сектор.

Прилагане на съществуващото законодателство: Стратегическият диалог подкрепя и се ангажира с поддържането и прилагането на съществуващото законодателство⁸ (напр. Рамковата директива за водите, Директивата за птиците, Директивата за местообитанията и Директиви за нитратите) и за намиране на действащи лостове за подобряване на прилагането му. По тази причина фермерите трябва да имат ефективен достъп до ясен преглед на цялото ключово законодателство на ЕС и

⁸ Стратегическият диалог разбира термина „съществуващо законодателство“ като подход, който обхваща както международното право, така и конвенциите, както и законодателството на ЕС; по-специално това включва Целите за устойчиво развитие, Парижкото споразумение, Глобалната рамка за биологичното разнообразие от Кунмин в Монреал, Международните трудови стандарти, Договорите на Европейския съюз, Рамковата рамка за водите, Директивите за птиците, местообитанията и нитратите, Регламент за възстановяване на природата, законодателството на ЕС в областта на климата и други.

национално законодателство в областта на околната среда, хуманното отношение към животните и заетостта, приложимо към техните ферми, което трябва да бъде преведено в ясни и приложими задължения във фермата. Специално обучение и консултантски услуги трябва да бъдат финансирани и широко достъпни (виж В.5.). В същото време държавите-членки трябва да се уверят, че имат добре обезпечени изпълнителни агенции, способни да положат ефективни усилия за комуникация и прилагане, включително достатъчно средства за разследване и откриване на участници, които не спазват изискванията, и прилагане на възпиращи и пропорционални санкции. Умишлените и сериозни нарушения на съществуващите закони трябва да бъдат посрещнати със сериозни последици. От съществено значение е властите да притежават необходимия капацитет за ефективно справяне и възпиране на тези действия.

Внедряване на нова система за сравнителен анализ на устойчивостта в селското стопанство и продоволствените системи: На ниво ферма устойчивостта в момента е свързана със стандарти, определени от различни участници, организации и институции, както публични, така и частни. С допълнителни изисквания за проверка на устойчивото управление в индустриалния, търговския и финансовия сектор, сложността на ниво отделни селскостопански предприятия ще се увеличи.

Настоящата липса на стандартизирана и хармонизирана методология доведе до множество методи за оценка на устойчивостта на фермите и агро-хранителния сектор. Това причинява несъответствия и вариации, което понякога прави невъзможно да се следва ясен начин за подобрене. Едновременно с това може да доведе до несъпоставимост на инициативите за устойчивост и тяхното отчитане, което може да насочи земеделските стопанства и участниците в хранително-вкусовата промишленост към погрешни цели или по-лошо, - до насърчаване на фалшиви екологични практики (green-washing).

Поради това Стратегическият диалог предлага Европейската комисия да създаде система за сравнителен анализ, която ще хармонизира методологиите за оценки на устойчивостта във фермите. Системата трябва да се съсредоточи първо върху сравнителния анализ на селското стопанство и в последствие може да бъде разширена до цялата агро-хранителна система. Тази система за сравнителен анализ трябва да се основава на общи цели, принципи и критерии и да включва инструменти за мониторинг и проверка с общи показатели и индикатори (вижте В.1.5).

Предложената система за сравнителен анализ изисква ясно дефинирана базова линия, която трябва да бъде определена на нивото на установените стандарти за устойчивост, произтичащи от приложимото законодателство. Европейската комисия трябва да наблюдава системата и да предприеме подходящи законодателни мерки, за да гарантира подходящо прилагане на стандартите.

Системата за сравнителен анализ в селското стопанство трябва да измерва състоянието на всеки сектор и стопанство и по този начин да помага за ориентиране към най-добрите възможности, да допринесе за разработването на подходящи системи за етикетиране и сертифициране и извършването на необходимите стъпки за повишаване на стандартите за устойчивост. Системата трябва да улеснява сравненията между различни цели и амбиции за устойчивост (напр. опазване и възстановяване на биоразнообразието, намаляване или поглъщане на емисии на парникови газове, намаляване на замърсяването, подобряване на хуманното отношение към животните, подобряване

на качеството на водата, условия на труд), за да насърчи цялостния подход към устойчивостта. Системата трябва да позволява съпоставимост между продуктите в рамките на конкретни сектори и между земеделски модели за ефективна оценка на показателите за устойчивост и да може да помогне на публичните и частните институции да преодолеят съществуващите пречки за финансиране на прехода (вижте В.1.4).

Системата трябва да разчита на научно-обосновани индикатори, които вземат предвид всички външни фактори и измерения на устойчивостта, включващи стабилност, достатъчност и ефективност. Възприемането на холистичен подход за цялата ферма и признаването на спецификите на законово регламентираните съществуващи схеми ще помогне да се сведат до минимум непредвидените последици от оптимизациите на фермите.

Системата за земеделска счетоводна информация (СЗСИ) следва да бъде доразвита в Система за данни за устойчивостта на земеделските стопанства (СДУЗС) и да приложи методологии за събиране на данни за устойчивостта на ниво ферма. СДУЗС трябва да се използва от Европейския агро-продоволствен съвет (EBAF, С.1.6) за оценка на показателите за устойчивост, за тестване на методите за събиране на данни за земеделските производители и за наблюдение на устойчивостта. В бъдеще трябва да се разработи методология за оценка на ниво продукт.

За да се приложи тази нова система, трябва да се вземат предвид и следните елементи:

- **Динамика:** системата за сравнителен анализ трябва да служи като общ език за устойчивост на агро-хранителния сектор, гражданското общество и правителството. Тя трябва да е проектирана динамично, за да се повишава непрекъснато базовото ниво и да бъде отворена за преразглеждане и адаптиране. Оценкаите ѝ ще помогнат да се направят изводи защо определени сектори, продукти и участници в агро-хранителната верига се борят да повишат тази базова линия и как тези бариери могат да бъдат преодолені, имайки предвид темповете на прехода, пазарната ситуация и държавната подкрепа.
- **Подход отдолу нагоре:** Новият орган с множество заинтересовани страни - Европейският агро-продоволствен съвет (EBAF), чието създаване се препоръчва в Стратегическия диалог (вж. В.1.6.), трябва да играе важна роля в разработването, прилагането, надзора и усъвършенстването на рамката за сравнителен анализ, като разглежда и отстранява несъответствията и наблюдава напредъка.
- **-Публично-частно партньорство:** Организациите и институциите, които подкрепят прилагането на системата за сравнителен анализ на ниво ферма, трябва да бъдат признати от държавата-членка и редовно инспектирани от независими официални органи.

Специализиран подход: Европейската комисия трябва да създаде административна рамка, която намалява административната тежест за фермите, които активно допринасят за намаляване на отрицателните външни ефекти. Земеделските стопани, които доброволно спазват схемите за сертифициране, признати от ЕС като подходящи за намаляване на отрицателните външни ефекти, се считат за спазващи законодателството на ЕС. Всяка сертификация/стандарт ще трябва да бъде надлежно оценена за приноса си към целите и задачите на конкретен регламент или елемент в него и да бъде призната само ако адекватно отговаря или надхвърля целите си (напр. Директива за нитратите, условност).

Система за стабилна проверка на този подход е от решаващо значение и трябва да бъде постигната чрез работа със схеми за сертифициране, които използват оторизирани и акредитирани стандарти (публични или частни) под надзор на независима трета страна. Ако определен акредитиран сертификат/стандарт е признат за адекватен принос към целите на конкретно законодателство, това доказва, че земеделските производители, притежаващи този сертификат, спазват общите мерки и задължения, произтичащи от това законодателство. Това трябва да носи предимство и намаляване на административната тежест за земеделските производители, които вече се занимават със сертифицирани методи за устойчиво земеделие, и да бъде стимул за други производители също да преминат към устойчиво земеделие (напр. чрез доказано по-ниски нитратни баланси, към които е насочено законодателството).

Признавайки потенциалния положителен принос на този персонализиран подход, Стратегическият диалог също признава необходимостта от проучване, редовни наблюдения и одити на процеса на неговото прилагане и гаранции, че липсват злоупотреби за заобикаляне на екологични задължения.

1.3. Подготовка на обща селскостопанска политика да отговаря на целите

Общата селскостопанска политика (ОСП), основана на Договора на Европейския съюз, изигра решаваща роля за развитието на селското стопанство, селските райони и гарантирането на продоволствената сигурност в ЕС през последните десетилетия. Въпреки това, тя също е обект на критики, по-специално плащанията от ЕФГЗ, по отношение на устойчивостта, справедливостта, сложността и липсата на ясна връзка между мерките и целите. Политиката за подпомагане на доходите трябва да бъде променена, за да посрещне настоящите и бъдещи предизвикателства, да насърчи заетостта и да подкрепи текущия преход на агро-хранителни системи към по-устойчиво, конкурентноспособно, печелившо и разнообразно бъдеще. Това е от съществено значение и за да може ОСП да отговори на поставените си цели в контекста на процеса на разширяване на ЕС.

За да се стимулира и укрепи преходът, социално-икономическите и екологичните цели трябва да се преследват с помощта на специфични инструменти в рамките на ОСП. Настоящата структура на правилата и администрацията, чрез свързване на социално-икономическите инструменти с реализирането на екологични и социални изисквания, създаде сложност (прилагане на практики, докладване), липса на адаптивност (календарни срокове, климатични събития) и намаляване на функцията ѝ за подпомагане на доходите на земеделските стопани, която не се изпълнява по ефективен начин в резултат на това. Бъдещата ОСП трябва да се съсредоточи върху следните основни цели: (1) предоставяне на социално-икономическа подкрепа на земеделските производители, които се нуждаят най-много от нея; (2) насърчаване на положителни екологични, социални резултати и резултати за хуманното отношение към животните за обществото и (3) насърчаване на благоприятни условия за селските райони. Освен това (4) следва да се създаде допълнителен и временен фонд за справедлив преход, за да се ускори преходът към устойчивост на сектора.

1.3.1. Социално-икономическо подпомагане на фермерите:

Средният доход на земеделските стопанства остава нисък и силно променлив, особено за определени сектори, територии/ региони и видове стопанства. Днес основното подпомагане на

доходите остава най-финансираната мярка на ОСП, но в повечето случаи не е свързано със социално-икономическите нужди. Следователно това подпомагане на доходите очевидно трябва да бъде по-добре насочено към активните земеделски стопани, които се нуждаят най-много от него, не само от съображения за стабилно публично бюджетиране, но и за да се избегнат отрицателни последици, като въздействия върху цените на земята и арендите, които оскъпяват селскостопанската продукция и възпрепятстват обновяването на поколенията и намаляването на административната тежест.

Съгласно социално-икономическата си цел ОСП следва да осигури подпомагане на доходите за определени активни земеделски производители, но по много по-целенасочен начин. Специалната подкрепа трябва да предотврати изоставянето на ферми и да спомага за осигуряването на прилични доходи на земеделските стопани, като е насочена към най-нуждаещите се, по-специално в райони с природни ограничения, малки ферми, млади фермери, смесени ферми и нови стопанства.

За да се гарантира прилагането на такъв по-целенасочен подход, и да се направи преход от настоящите ненамаляващи плащания, базирани на площ, към ефективен подход за подпомагане на доходите, следва финансовата публична подкрепа да се основава на икономическа жизнеспособност на земеделските производители, доказана чрез стандартизирана методология. Европейската комисия следва да упълномощи независима работна група, съставена от експерти по социална политика, икономика и агрономство, да оцени най-подходящите механизми и критерии за по-добро насочване на плащанията на доходите. Тази оценка трябва да включва мерки като преразпределителни механизми, тавани на помощта, постепенно намаляване, критерии за допустимост, както и нови механизми за разпределение, вдъхновени от социалните политики. Резултатът от тази оценка трябва да е готов много преди приключването на следващата реформа на ОСП 2028-2035 г. Стратегическият диалог призовава европейските законодатели да приемат такава реформа.

1.3.2. Резултати за околната среда и хуманното отношение към животните

Изпълнението на екологичните задължения трябва да се осигури чрез стриктно прилагане на съществуващото законодателство в областта на околната среда, действията в областта на климата, хуманното отношение към животните и трудовите стандарти за работниците (вижте В.1.2.), допълнено от стимулиране на услугите, свързани с екосистемите и хуманното отношение към животните, в рамките на екологичните цели на ОСП.

Екосистемните услуги, предоставяни от земеделските стопани, са от полза за цялото общество, но в момента не са възнаградени в достатъчна степен от пазара. Ето защо е необходимо земеделските стопани да бъдат правилно възнаграждавани и стимулирани да създават и да продължат да предоставят тези услуги. Система от целенасочени и ориентирани към резултатите екологични плащания би предложила на земеделските стопани стабилен и предвидим допълнителен доход, като по този начин спомага за стабилизиране на доходите им и същевременно осигурява на данъкоплатците ясна стойност за парите им.

Тези схеми трябва да бъдат проектирани, управлявани и контролирани съвместно от екологични и земеделски органи. Такива екологични плащания следва да надхвърлят това, което се изисква от

законодателството на ЕС, и да са насочени към най-високите амбиции за околната среда, климата и хуманното отношение към животните.

Държавите-членки трябва да предложат пакет от доброволни мерки, одобрени от Европейската комисия.

Възнаграждащите плащания трябва да се обуславят от количествено измерими резултати, които се измерват чрез стабилни показатели. Нивото на финансиране може да се определи във връзка със специална система за сравнителен анализ за устойчиви практики и резултати на ниво ферма (вж. В.1.2.). Тази рамка трябва да определя различни нива на амбиция за предоставяне на екосистемни услуги със зачитане на съществуващото законодателство в областта на околната среда и климата като основа. Фермерите, които постигат по-високи нива на екосистемни услуги, определени от рамката за сравнителен анализ, могат да бъдат допълнително възнаградени.

1.3.3. Процес на трансформиране на ОСП:

ОСП трябва да премине към очертаните нови инструменти, постепенно и изцяло, така че земеделските производители, а също и държавите-членки, да могат да се адаптират към поетапен и планиран подход, като се вземат предвид дългосрочните инвестиционни цикли в сектора. Това предполага посоката и сроковете за преобразуване на ОСП да са ясни и недвусмислени от самото начало.

С напредването на прехода динамиката и финансовите обеми на различните цели ще трябва да бъдат коригирани, за да се насърчи устойчивото развитие на агро-хранителния сектор. По-специално трябва да бъде продължено възнаграждаването на услугите на системата за опазване на околната среда.

Първата скица на рамката с времеви и процедурни стъпки, които следва да се предприемат, трябва да бъде включена във Визията за селското стопанство и храните, обявена от президента⁹.

Бюджетът и целите трябва да съвпадат:

Когато се изготвя по-целенасочена ОСП в съответствие с тези принципи, трябва да се гарантира, че:

- не се разпределят средства за практики, вредни за екосистемните услуги и социалните и трудовите стандарти,
- Европейският селскостопански гаранционен фонд и Европейският земеделски фонд за развитие на селските райони са съгласувано координирани,
- европейските фондове и политики извън ОСП (като ЕСФ+ и ЕФРР) се използват последователно по такъв начин, че да се създават синергии между тях,
- части от бюджета са предназначени за независими консултантски услуги.

Бюджетната конкуренция увеличава натиска върху земеделското финансиране. Постигането на целите на ЕС по отношение на селското стопанство и производството на храни, развитието на селските райони, климатичната неутралност и възстановяването на биоразнообразието изисква специален и съизмерим бюджет, който отговаря на всички амбиции в еднаква степен и

⁹ Урсула фон дер Лайен. Изборът на Европа. Политически насоки за следващата Европейска комисия 2024-2029 г. Страсбург, 18 юли 2024 г., стр. 21.

балансирано. Този принцип е от съществено значение за превръщането на прехода в икономически изгоден, за насърчаване на обновяването на поколенията, съживяване на селските райони и подпомагане на ферми в неравностойно конкурентно положение, но същевременно е от съществено значение за многообразието на селското стопанство в Европейския съюз.

Държавите-членки следва да включат в проектирането на своите национални бюджети по ОСП мерки за екологични резултати въз основа на сегашното минимално разпределение за екосхеми и инструменти за агроекология и климат, които понастоящем са 32% (в стълбове 1 и 2) със значително годишно увеличаване на този дял през следващите два периода на ОСП, за да се даде възможност на повече земеделски производители да прилагат новите горепосочени схеми за постигане на необходимия преход. Тези схеми ще покрият направените разходи и пропуснатите приходи и стимули, когато се надхвърлят основните изисквания на законодателството на ЕС.

1.4. Финансиране на прехода

Достъпът до финанси е основно условие за успешен преход на европейския агро-хранителен сектор. По-специално, има належащо търсене от страна на участниците в агро-хранителния сектор за финансиране на инвестиции в прехода към устойчиво земеделие и бизнес практики, както и иновативни технологични проекти, които трябва да доведат до подобрения в екологичните и социално-икономическите постижения на сектора (напр. емисии на парникови газове, замърсяване, потребление на вода, биоразнообразие и др.).

За да се осигури достатъчно финансиран преход, трябва да се мобилизира както публичен, така и частен капитал. Това включва възвръщаемост от пазара (вижте В.1.1.), публична финансова подкрепа (вижте В.1.3.), частни инвестиции и достъп до капитал.

, За да мобилизират финансиране, банките трябва да са сигурни, че проектите отговарят на целите за устойчивост на политиката и че земеделският производител или операторът на хранително-вкусовата промишленост ще може да продължи дейността си през следващите години. За тази цел трябва да бъдат установени ясни показатели и пътища, които да бъдат отразени в пруденциалната рамка; в същото време банките трябва да могат да разчитат на разпоредбите за защита на данните и въпроса за качеството на съгласието, надеждните данни, в съответствие с правата на собственост, които са достатъчни, за да информират такива сравнителни показатели и анализи на риска.

Стратегическият диалог препоръчва следното, за да се осигури по-добър достъп до капитал и за финансиране на прехода:

(1) *Фонд за справедлив преход в агро-хранителния сектор (ФСПАХ АИТФ)*: следва да се създаде временен фонд извън ОСП за подпомагане на инвестиции за ограничен период, който е достатъчно дълъг, за да покрие периода на преход в продължение на няколко години. Фондът следва да предоставя еднократно инвестиционно подпомагане (под формата на заем или безвъзмездни средства) на земеделски производители и други участници в продоволствените системи за техния преход към устойчивост. Тази подкрепа следва да надхвърля материалните инвестиции, като включва и изграждането на капацитет.

Подпомагането следва да се предоставя въз основа на дългосрочни бизнес планове за преход и при земеделските производители трябва да се възприеме подход, обхващащ цялото стопанство..

Трябва да се обърне специално внимание на участниците в продоволствената система, които са с ограничени финансови средства.

ФСПАХ трябва да подкрепи и разходите, свързани с прехода към по-високото хуманно отношение към животните.

(2) *Мобилизиране на капитал (публичен и частен)*: публичният и частният сектор трябва да си сътрудничат, за да мобилизират по-добре капитал за проекти, които дават възможност както на малките, така и на големите земеделски стопани и заинтересованите страни в хранителната система да преминат към устойчиви практики и системи. Това сътрудничество следва да включва:

- публично-частни партньорства на частни банки с промоционални банки;
- публично-частно сътрудничество между Европейската комисия, Европейската инвестиционна банка (ЕИБ) и съответните участници в агро-хранителната верига;
- специална общоевропейска платформа за финансиране, подкрепена от ЕС и национални органи, банки и застрахователни компании, която улеснява кредитната защита, заемите за споделяне на риска и механизмите за гаранции, би облекчила капиталовите разходи за частните банки и би спомогнала за намаляване на рисковете за фермерите и агро-хранителните бизнеси.

Особено за финансирането на широкомащабни проекти за преход, които носят висок риск, трябва да има заеми от ЕС и държавите-членки.

(3) *Рамка за банково кредитиране по предназначение*: рамката, приложима за банковото кредитиране, следва да предоставя стимули за инвестиции в устойчиви решения. Трябва да осигури достъп на всички участници във веригата на доставки до възможностите за финансиране и правилно отчитане на дългосрочното измерение на земеделието, по-специално дългосрочните инвестиции, направени от участниците в сектора.

(3) *Преодоляване на пречките пред банковото кредитиране*: Европейската комисия следва да направи оценка на съществуващите пречки пред банковото кредитиране на участници във веригата за доставки на селскостопански храни, произтичащи от регламента на ЕС за устойчиво финансиране, и когато е уместно, да преразгледа законодателството, за да осигури последователна, опростена рамка, като запазва първоначалната си амбиция. Дефинициите и концепциите в различните текстове (напр. таксономия, ESRS) трябва да бъдат възможно най-съгласувани, в съответствие с амбицията на системата за сравнителен анализ, описана в В.1.2., за да се избегне объркване и несигурност.

(4) *Приспособяване на пруденциалната рамка*: Следва да се обмислят работещи критерии и начини за преход, които да бъдат отразени в пруденциалната рамка на банките. По-специално:

- набор от нови стимули, позволяващи на банките да възнаграждават земеделските стопани, които напредват в прехода въз основа на тяхното представяне по отношение на набор от показатели, и облекчаване на изискванията на банките за платежоспособност;
- оценка на ролята на изискванията за обезпечение; и
- следва да се направи оценка на критериите за финансиране на инфраструктурата, за да се съобрази финансирането на прехода.

(5) *Съгласуваност между различни схеми за финансиране:* Критериите за допустимост по различни грантови схеми – както на европейско, така и на национално ниво – трябва да бъдат последователни и, доколкото е възможно, съобразени с настоящите практики за финансиране (частни или публични), включително програми на ЕС като InvestEU или Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони.

(6) *Пакети от заеми с изгодни лихвени проценти:* Подобно на 2019 г., специфичен пакет от групови заеми следва да бъде приложен от Европейската инвестиционна банка в сътрудничество с Европейската комисия, за да се гарантира най-ефективното използване на безвъзмездните средства. Този пакет трябва да е насочен към устойчивото селско стопанство и по-взискателни практики и резултати за хуманно отношение към животните (включително доброволни практики, които надхвърлят това, което е определено в законодателството на ЕС), със специален акцент върху дребните и младите фермери.

Минимален процент следва да бъде запазен за фермерите, изправени пред финансови предизвикателства, като млади и нови земеделски стопани и тези в държавите-членки с най-ниски доходи. Трябва да се създадат ясни предпазни мерки, за да се гарантира насочването към устойчиви инвестиции и предоставянето на екологични подобрения. Могат да се прилагат следните условия: преференциални лихвени проценти, гъвкавост на изплащане с възможност за използване на гратисен период при извънредни обстоятелства, допустимост на закупуване на земя от млади и нови фермери с ясни предпазни мерки и инструменти за смекчаване за управление на свързаните рискове.

В светлината на горепосоченото Стратегическият диалог изрично приветства решението на Групата на ЕИБ да определи селското стопанство и биоикономиката като един от ключовите приоритети в своята Стратегическа пътна карта за периода 2024-2027 г. Той също така приветства целта за засилване на подкрепата си за агро-хранителната верига на стойността, както и продуктите и дейностите, предвидени като път напред (вж. приложение 5).

1.5. Насърчаване на световния преход

Търговията, извършвана по устойчив начин, може да бъде ключов компонент както на европейската, така и на световната продоволствена система, работеща в силно взаимосвързана, взаимозависима и сложна международна среда. Европейският съюз трябва да поеме водеща роля в работата за световна търговска политическа рамка за устойчиви агро-хранителни системи, която да включва общи цели и търговски принципи за насочване на резултатите, както и равнопоставени условия на конкуренция с ясни и прости стандарти и показатели, основани на науката, за измерване на напредъка (вижте Насока 4).

Заслужава обаче да се отбележи, че този дебат в рамките на Стратегическия диалог и извън него е оформен от множество, отчасти противоречиви перспективи, които трябва да бъдат разгледани поради своята сложност и дилеми. В основата на целия този дебат е желанието за по-голяма прозрачност, капацитет, съпоставимост и съгласуваност, основани на факти, както и желанието да се постигне баланс между необходимостта от по-високи стандарти за устойчивост и тяхното световно признаване, като същевременно се запази Европа като лидер в износа и привлекателно място за нашите доставчици. Въздействието върху местните производствени структури, особено

върху малките производители, околната среда и здравето, също са част от него и трябва да се вземат предвид в рамките на ЕС и извън него при намаляването на отрицателните и увеличаването на положителните въздействия.

1.5.1. Съгласуваност между търговската политика и изискванията за устойчивост

Стратегическият диалог препоръчва Европейската комисия да осигури по-голяма съгласуваност между своята търговска политика и политиката на устойчивост. Това ще наложи ЕС да преосмисли начина, по който подхожда към пазарния достъп за износ и внос в търговските си политики, като вземе предвид всички положителни и отрицателни външни ефекти, които търговията със селскостопански храни може да има върху екологичната устойчивост, конкурентоспособността на производителите от ЕС, хуманното отношение към животните и трудовите стандарти, както и върху цената и избора за потребителя. Общата амбиция следва да бъде създаването на по-силно съответствие на вноса със стандартите на ЕС за храните и селското стопанство, като се вземат предвид, доколкото е възможно, социално-културните, икономическите, географските, климатичните и регулаторните контексти на търговските партньори, както и очакванията на потребителите в ЕС по отношение на стандартите.

Комисията следва да даде приоритет на диалога и сътрудничеството, за да стимулира напредъка и да предотврати търговското напрежение, допълвайки нейните търговски споразумения и автономни мерки. Това означава, приемането на:

- балансирана търговска политика, при която отвореността на търговията е съчетана със справедливи условия на конкуренция, като същевременно се насърчават високи стандарти на световната сцена. Това може да бъде постигнато чрез осигуряване на по-голяма съгласуваност между политиките за търговия и устойчивост и чрез сравняване на представянето на селскостопанските сектори в ЕС и конкурентите, като се използват научни показатели, определени в глава В.1.2, за да се създаде равнопоставено поле за действие.
- вътрешните и търговските политики на ЕС, които са съгласувани с вътрешните производствени политики: Комисията трябва да получи мандат да приеме всеобхватна стратегия за агро-продоволствената търговия, обхващаща политики както за износ, така и за внос, особено по отношение на разпоредбите за устойчивост и световната конкурентоспособност. В него от решаващо значение е различните служби на Комисията да участват във всички етапи на разработване на политиката, за да се гарантират съгласувани търговски преговори и да се оцени въздействието на регулаторните промени върху конкурентоспособността на ЕС и осъществимостта им за операторите в ЕС и извън него.
- предизвикателствата пред търговията/устойчивостта да бъдат последователно интегрирани в разработването на политики: С подкрепата на различните служби на Комисията този нов подход следва допълнително да проучи сложните взаимоотношения между факторите, влияещи върху устойчивата търговия с храни и селскостопански продукти в световен мащаб, включително положителни/отрицателни външни ефекти, както и търговия с емисии, въздействие върху водните ресурси, биоразнообразието и др.
- изискванията за внос в правото на ЕС по начини, които са в съответствие с правилата на Световна търговска организация (СТО): в полза на фермерите, работниците, предприятията, гражданите в

ЕС, устойчивостта и хуманното отношение към животните, за запазване на безопасни и висококачествени производствени стандарти на ЕС за всички селскостопански продукти. Това може да стане чрез оценка на съществуващи концепции, които вече са признати в споразуменията на СТО (като модели за еквивалентност или реципрочност) или чрез разработване на нови подходи, които гарантират справедливост за земеделските производители в ЕС, както и за търговските партньори.

Търговските съображения не трябва да действат като пречка пред способността на ЕС да приема (1) мерки, предназначени да подкрепят дългосрочната устойчивост на селското стопанство в ЕС, като възстановяване на здравето на почвата и биоразнообразието на земеделските земи, и (2) мерки за хуманно отношение към животните, препоръчани от научните становища, изготвени от Европейския орган по безопасност на храните.

Прозрачно и подкрепящо изпълнение: За да гарантира правилното и ефективно прилагане на политиките и разпоредбите, Комисията следва да гарантира, че процесът на прилагане е прозрачен, приобщаващ, не налага ненужна тежест на операторите и не на последно място взема предвид сложността и разнообразието на веригите за доставка и социално-икономическата реалност в и извън ЕС.

В същото време ще бъде важно да се осигури необходимата рамка за ефективно спазване на политики, които току-що влизат в сила с мандата на новата Европейска комисия и които са изградени, за да увеличат отговорните вериги за доставки и бизнес поведение, като Механизъм за коригиране на въглеродните граници (CBAM), обезлесяване, Директива за докладване на корпоративната устойчивост (CSRD), Директива за надлежна проверка на корпоративната устойчивост (CSDD) и забраната на принудителния труд.

Подпомагане на оператори извън ЕС: Прилагането на настоящи и нови стандарти и разпоредби относно вноса трябва да бъде допълнено от стабилни политики и мерки за подкрепа (техническа помощ и програми за изграждане на капацитет), които да помогнат на икономическите оператори извън ЕС да адаптират своите практики, за да отговарят на стандартите на ЕС.

Споразумения за разнообразен и алтернативен достъп до пазари: Комисията следва да продължи да търси разнообразни възможности за достъп до пазара и да отключи технически предизвикателства за достъп до пазара с партньори от трети държави, за да осигури устойчивост на веригата за доставки. Това ще изисква решаване на набор от предизвикателства пред устойчивостта, свързани с вноса и износа на селскостопански храни, оказващи влияние върху продоволствената сигурност и оказващи въздействие върху биоразнообразието и социалната устойчивост.

Поради това Комисията следва да проучи различни видове споразумения с трети държави извън настоящия модел, които биха могли да бъдат по-подходящи за специфичните предизвикателства на агро-хранителния сектор и при условие че включват стабилен защитен механизъм и се основават на солидна научна основа.

1.5.2. Подходът на ЕС към търговското споразумение

Стратегическият диалог препоръчва Европейската комисия да преразгледа настоящия си подход за водене на преговори относно селското стопанство и хранително-вкусовата промишленост, като се вземат предвид следните елементи:

- Европейската комисия трябва да признае по-категорично стратегическото значение на селското стопанство и хранителните продукти в търговските преговори (вж. насока 4).
- Комисията следва да предприеме цялостен преглед на своите стратегии за преговори и икономически модели за предстоящи споразумения и споразумения, които в момента са в процес на преговори, за да помогне за коригиране на недостатъците и да отрази напредъка в социалните, икономическите и екологичните цели, включително задълженията, произтичащи от Парижкото споразумение и световната рамка за биологично разнообразие от Кунмин Монреал, но трябва също така да вземе предвид елементите на устойчивостта на веригата за доставки и продоволствената сигурност. Това включва лидерство на ЕС чрез прекратяване на практиката на неетични двойни стандарти. Например, държавите-членки трябва да спрат износа на забранени в рамките на ЕС опасни пестициди към страни с по-малко строги разпоредби.
- Комисията трябва да преразгледа своя метод за извършване на оценки на въздействието преди търговски преговори. Оценките на въздействието трябва да включват конкретно и научно сравнение и картографиране на производствените методи и стандарти, както и заключения по тях, въздействие върху земеделските производители, околната среда, здравето, труда, хуманното отношение към животните, бизнеса по веригата на доставки и потребителите както в ЕС, така и в страните партньори. Оценките на въздействието следва допълнително да обяснят специфичните или регионални условия за селскостопанско производство в страните партньори и в рамките на тяхната собствена хранително-вкусова верига. Те биха могли да преценят, въз основа на научни критерии, дали има солидни доказателства, че партньорите биха могли да спазват най-високите здравни и екологични стандарти на ЕС в селскостопанското производство с различни производствени методи за всеки отделен случай. Оценките на въздействието следва допълнително да предложат пазарни възможности за износители на селскостопански храни и конкретни мерки за адаптиране и смекчаване за предотвратяване и противодействие на всякакви потенциални отрицателни икономически, екологични, социални ефекти или ефекти за благосъстоянието на домашните животни.
- В този смисъл Комисията следва да преоцени възприетия подход към съответните раздели за селското стопанство и хранително-вкусовата промишленост в споразуменията за свободна търговия (ССТ). Следва да се наблегне специално на необходимостта разделите за достъп до пазари да се справят адекватно с настоящите предизвикателства, произтичащи от различните стандарти. Въздействието на разделите за търговията и устойчивото развитие също трябва да бъде засилено (вж. насока 7), а разделите за устойчивите продоволствени системи трябва да включват стабилни механизми за прилагане и система за проверки и баланси.

1.5.3. Рамката на световната търговска политика

Стратегическият диалог препоръчва Европейската комисия да демонстрира повече лидерство и настойчивост в реформата на рамката на световната търговска политика в Световната търговска

организация. Тази реформа е от съществено значение за селското стопанство на ЕС, тъй като създаденият през 90-те години на миналия век правилник на СТО днес изглежда остарял. Затова Комисията следва специално да се съсредоточи върху изграждането на консенсус с търговските партньори на ЕС в международни форуми, свързани със селскостопанската търговия, като Codex, IPPC, OIE, ILO, FAO, OECD, UNCTAD и др.

При това трябва да се обърне специално внимание на справедлива система за уреждане на спорове, надграждане на производствените стандарти в ГАТТ, по-стабилно прилагане на защитата на правата върху интелектуалната собственост и преди всичко цялостен анализ на причините за сегашния застой на многостранната реформа, както и на новите усилия за преодоляването му и за постигане на по-съгласувано определяне на световните стандарти на границата между търговията и въпросите на околната среда. ЕС трябва да прояви водеща роля и положителни действия и в текущите преговори за договор в Съвета по правата на човека относно бизнеса и правата на човека¹⁰. ЕС следва също допълнително да засили изграждането на капацитета си, усилията за повишаване на осведомеността и да подкрепи прилагането на насоките на FAO-OECD за отговорни вериги за доставка на селскостопански продукти.

Във всички гореизброени инициативи Европейската комисия трябва да демонстрира повече настойчивост в насърчаването на високи социални стандарти, стандарти за хуманно отношение към животните и екологични стандарти, като същевременно се гарантират прозрачност и демократични принципи в това начинание, насърчаване на международното регулаторно сътрудничество и минимизиране на фрагментацията.

1.6. Политическа рамка и управление

Значителните предизвикателства, пред които са изправени европейските агро-хранителни системи, изискват добре адаптирана политика и управленска рамка, която е подходяща за управление на прехода в сектора. Такава рамка трябва да се основава на новооткрита култура на сътрудничество и доверие и участие на множество заинтересовани страни. Тя трябва да гарантира осъществимост и последователност между политиките в областта на храните, околната среда, климата, хуманното отношение към животните, благосъстоянието и здравето на гражданите (включително на производителите), земеделието, финансите, търговията, заетостта и други политики, които създават пряко или косвено въздействие върху продоволствените системи.

- С оглед на успешното прилагане на неговите препоръки, по-специално на системата за сравнителен анализ на устойчивостта (вж. В.1.2), Стратегическият диалог призовава Европейската комисия да създаде рамка за управление и политика, която да включва следните елементи: разработване на общи цели и принципи, които са в основата на системата за сравнителен анализ и определят нейните референтни точки и базови линии;
- създаване на Европейски агро-продоволствен съвет (EBAF) (виж В.1.6.1.);
- изискване Комисията да представи на всеки три години и въз основа на системата за сравнителен анализ, доклад „Състояние на агро-хранителния сектор“, който прави преглед на

¹⁰ Служба на Върховния комисар по правата на човека (OHCHR) (nd). Процес на Договора за BHR. Изтеглено на 29 август 2024 г. от <https://www.ohchr.org/en/business-and-human-rights/bhr-treaty-process>

постигнатия напредък към трите измерения на устойчивостта на агро-хранителните системи на ЕС и идентифицира пропуски в данните. Този доклад може да бъде представен на обществеността по време на обсъжданията, свиквани на всеки три години от Комисията, в тясно сътрудничество с ЕВАФ (вижте В.1.6.1.).

1.6.1. Европейски съвет по хранително-вкусовата промишленост (ЕВАФ)

Европейската комисия следва да инициира създаването на консултативен съвет, наричан по-нататък Европейски агро-продоволствен съвет (ЕВАФ), следвайки предложенията, посочени по-долу.

ЕВАФ е форумът, където редовно се обсъжда цялостното развитие на селското стопанство и храните и в който институциите на ЕС, заедно със заинтересованите страни от веригата за създаване на стойност в селското стопанство и храните, организациите на гражданското общество и учените съвместно обсъждат стратегиите, необходими за повишаване на устойчивостта и издръжливостта на селскостопанските и продоволствените системи в Европа.

Участници: ЕВАФ се състои от представители на високо ниво, назначени от Европейската комисия. За да се отговори адекватно на много сложните проблеми на селското стопанство и продоволствените системи и да се предоставят политически влиятелни съвети, съответните гледни точки и интереси трябва да бъдат представени в членството на ЕВАФ по балансиран и приобщаващ начин. Това означава, че фермерите в тяхното разнообразие, както и секторите нагоре и надолу по продоволствената верига (агробизнес, производители и преработватели, търговци на едро и дребно, търговци, финансови институции), науката и гражданското общество (потребители, природозащитници, здравни организации, организации за хуманно отношение към животните и социални партньори) трябва да бъдат справедливо представени в ЕВАФ. За да се изпълнят предложенията от препоръките на Стратегическия диалог, повишените знания за селското стопанство и продоволствените системи трябва се интегрират по-добре в управлението и разработването на политики. На срещите могат да бъдат поканени наблюдатели от различни европейски институции, органи и агенции.

Задача: Общата задача на ЕВАФ е да съветва всички служби на Европейската комисия, отговарящи за селското стопанство и продоволствените системи, относно ключовите принципи на политиките за устойчивост. ЕВАФ ще отговаря по-специално за консултирането на Европейската комисия относно:

- разработването и прилагането на стратегии, включително техните потенциални изменения, свързани с устойчиви агро-хранителни системи в ЕС, както и относно политиките, свързани с търсенето, и благоприятните условия, необходими за честен и справедлив преход;
- планирани политически инициативи на ЕС, имащи отношение към продоволствените системи, на ранен етап от процеса на вземане на решения и обсъждане на резултатите от оценката на социално-икономическото въздействие на законодателни и незаконодателни мерки с очаквани последици за продоволствените системи;
- въпроси, свързани с доброто функциониране на единния пазар и агро-хранителната верига на стойността.

Не по-малко важна задача на ЕВАФ е наблюдението и консултирането на съгласуваността между публичното регулиране и частните инициативи и изисквания по веригата на стойността на храните и на потенциалната необходимост от преразглеждане на публичната политика, както и на инициативите на веригата за създаване на стойност, за да се отстранят несъответствията както в рамките на стандартите на ЕС, така и между тях и развитието на пазара. ЕВАФ трябва да дава и съвети относно коригирането на рамката за сравнителен анализ, произтичаща от препоръката на Стратегическия диалог (вж. В.1.2.), в която се наблюдава и движението на устойчивостта на сектора, като същевременно се поддържа строгост и качество, за да се ускори тяхното развитие, да се избегне дублирането и да се намали разходът за частни участници. Освен това ЕВАФ може да се използва като платформа за обмен на опит и най-добри практики относно прилагането на механизмите, необходими за прехода към устойчиви продоволствени системи в сектори и на местно, регионално, национално и европейско ниво.

ЕВАФ организира конференция на високо равнище за агро-хранителните системи на ЕС, за да получи информация за значението, въздействието и ефективността на своята работа и становища от по-широка аудитория за състоянието и бъдещето на политиката в областта на агро-хранителната политика, за да определи бъдещите насоки във всички области на своята работа. Комисията организира в тясно сътрудничество с ЕВАФ, граждански диалози относно селското стопанство и продоволствените системи, за да предоставят на политиките най-пряка обратна връзка за нуждите и очакванията на място.

Ресурси: Освен предоставянето на политическа подкрепа на високо ниво на ЕВАФ, Европейската комисия трябва да осигури адекватна финансова и организационна подкрепа, за да осигури пълноценно участие на своите членове.

Връзка с групите за граждански диалог: В сегашния си формат групите за граждански диалог (CDGs) не насърчават смисления диалог. Реформирането на системата ще изисква нестандартно мислене и предлагане на различна методология на работа, вдъхновена в по-голяма степен от конфигурациите на семинарите. По-специално правилата за управление трябва да бъдат опростени и да има по-ясно разделение на задачите между различните CDGs, за да се избегне източването на твърде много ресурси от участващите заинтересовани страни. Така ще се избегне поредица от изявления, основани на индивидуални позиции, и ще се повиши качеството на обратната връзка, предоставяна на Европейската комисия. Комисията трябва да направи изводи, да демонстрира как се взема предвид обратната връзка на заинтересованите в нейните действия и да гарантира, че младите хора се изслушват в процеса.

Като първа стъпка за подобряване на качеството на работа на CDGs и за избягване на дублирането на функционално сходни консултативни механизми, Стратегическият диалог предлага тясно свързване на CDGs с работата на ЕВАФ. В този смисъл CDGs, особено секторните групи за диалог, ще имат консултативна роля за ЕВАФ, която ще може да им делегира повече технически дискусии.

1.6.2. Създаване на политики и опростяване

Освен ЕВАФ, управлението на политиките за хранително-вкусовата промишленост и селските райони на ниво ЕС трябва във всички случаи да обръща специално внимание на необходимостта от ограничаване на ненужната административна тежест, извършване на задълбочени оценки на

въздействието и гарантиране, доколкото е възможно, на приобщаващи политики и процеси на вземане на решения.

Приобщаваща политика и вземане на решения: Процесите на вземане на решения трябва да включват представителството на съответните сектори: трябва да бъдат консултирани и подходящо въввлечени всички участници във веригата на стойността, но също и организации на гражданското общество, включително представители на маргинализираните групи от населението и селските райони (по-специално чрез местни инициативни групи). Специално внимание трябва да се обърне на включването на младите хора, особено младежите от селските райони и младите земеделски производители.

Опростяване и административна тежест: За да се повиши конкурентоспособността и устойчивостта на европейския агро-хранителен сектор, е важно да се облекчат прекомерните административни, отчетни и регулаторни тежести за земеделските производители и други участници в агро-хранителния сектор. Планираният процес на Европейската комисия за намаляване на административните тежести трябва да включва и правила в агро-хранителния сектор. Фокусът трябва да бъде върху значително опростяване и лесна употреба, като същевременно се поддържат същите стандарти за защита на околната среда и потребителите и за хуманно отношение към животните. Специфичното естество на често много малките компании, работещи в този сектор, също трябва да се вземе предвид. Агро-хранителния сектор трябва да бъде включен и в проверката на конкурентоспособността.

Стратегическият диалог препоръчва на Европейската комисия и държавите-членки да извършат цялостен анализ на всички административни, регулаторни и отчетни изисквания, пред които е изправен агро-хранителния сектор, и идентифицират възможности за опростяване и намаляване на разходите за спазване на изискванията;

- на тази основа да подобри пропорционалността на регулаторните мерки в селското стопанство и продоволствената политика и да намали и хармонизира, доколкото е възможно, изискванията за докладване (в съответствие със системата за сравнителен анализ (вж. В.1.2.), за да се осигури еднакво прилагане на стандартите и правилата във всички държави-членки;
- рационализиране на формите за отчитане, за да се минимизира сложността (напр. чрез консолидиране на множество изисквания за отчитане в един изчерпателен отчет);
- създаване на обединен цифров портал за всички регулаторни и отчетни изисквания на ЕС и на национално ниво, като се осигури обслужване на едно гише за земеделските производители и участниците в хранително-вкусовата промишленост и допълнително насърчаване на широкото приемане на цифрови инструменти и платформи за опростяване на административните задачи, включително в контекста на международната търговия.

V.2. Напредък към устойчиви хранителни системи

Преходът към устойчиви продоволствени системи изисква смели и бързи действия на всички нива (насока 1). В същото време преходът трябва да бъде въведен по последователен начин, като се изгради съгласувана система, укрепваща конкурентоспособността и рентабилността на агро-хранителната система на ЕС, като същевременно подобрява нейната екологична устойчивост. Тя трябва да се прилага чрез цялата система и да обхваща пълния спектър от видове и участници, които формират разнообразието на европейското земеделие и храни. Устойчивите земеделски практики трябва да бъдат подобрени на ниво ферма (като се обърне внимание на най-неотложните нужди) и трябва да се създадат нови пътища, особено за животновъдството.

В следващите препоръки Стратегическият диалог описва конкретните пътища за напредък на различните страни и участници в продоволствената система в този процес, справяйки се с взаимозависимостта на търсенето и предлагането.

2.1. Улесняване на здравословния и устойчив избор

С решенията си за покупка потребителите могат да играят решаваща роля в подкрепата на прехода към устойчива агро-хранителна система, която се вписва в планетарните граници.

Здравословните и устойчиви модели на потребление на храни са от съществено значение. Загрижеността за въздействието на потреблението върху здравето, околната среда и хуманното отношение към животните бързо нараства. Отговорната консумация на продукти от животински произход може да бъде важен компонент на балансираните диети, но също така е важно е да се признае нарастващата роля на растителните опции за потребителите. Средният европейски прием на протеини, особено от животински източници, надвишава диетичните препоръки, издадени от европейски обществени и научни органи.

Стратегическият диалог наблюдава тенденция в ЕС към намаляване на потреблението на някои продукти от животински произход и повишен интерес към растителните протеини. За да се подобри устойчивият баланс между приема на животински и растителни протеини на ниво европейско население, от решаващо значение е да се подкрепи тази тенденция чрез възстановяване на баланса към опции на растителна основа и подпомагане на потребителите да приемат прехода.

Тъй като този преход ще повлияе на доходите и икономическата жизнеспособност на животновъдите и производителите, е важно да се използва Фонда за справедлив преход в агро-хранителния сектор (AJTF) за подкрепа на засегнатите. Като засилва и положителните външни ефекти, които секторът вече предоставя, тази подкрепа следва да улесни гладкия процес на адаптиране, подпомагайки земеделските производители, производителите и работниците.

Стратегическият диалог адресира своите препоръки към създателите на политики, заинтересованите страни по веригата за доставки и НПО, за да подкрепи потребителите да направят по-здравословен и по-устойчив избор, който да отразява насока 9. Тук и по-нататък концепцията за устойчивост се отнася както до производствените процеси, така и до продуктите на агро-хранителните системи.

Досега, когато става дума за подкрепа на потребителите при избора им на здравословни и устойчиви храни, основният фокус на политиката на ниво ЕС е да предостави на потребителите повече информация. И все пак, освен ролята, която играе цената на храната, научните доказателства показват, че поведението, свързано с храната, често е доминирано от навици, рутина и емоционални процеси и че хранителната среда силно оформя избора, тревогите и приоритетите на потребителите. Следователно политическите интервенции трябва да са насочени не само към потребителите, но и към доставчиците на храни, производителите на едро и на дребно и търговците на дребно. За да допринесат за поддържането на земеделието в границите на планетата, моделите на консумация на храна трябва да се променят.

2.1.1. Овластяване на потребителите

За тази цел Комисията и държавите-членки следва да приемат политики от страна на търсенето, които са насочени към цялата продоволствена система, за да създадат благоприятна хранителна среда, където балансираните¹¹, устойчиви здравословни диети са налични и привлекателни, на достъпни цени.

Устойчиви здравословни диети: Работейки заедно с представители на потребителите, неправителствените организации, здравните услуги и доставчиците на образование, държавите-членки и местните власти трябва да насърчават устойчиви, балансирани и здравословни диети чрез инициативи, които допълнително развиват интереса на потребителите към устойчиви храни, към въздействието на тяхното поведение върху планетата и към по-здравословното хранене. Това може да стане именно чрез предоставяне на безплатна училищна храна в началните училища, заедно с образователни програми (започващи от детски градини и училища) за подобряване на продоволствените системи и образованието по хранене и хранителната грамотност.

Комисията на ЕС трябва да проучи дали училищната схема на ЕС¹², която подпомага разпределянето на плодове, зеленчуци, мляко и определени млечни продукти на учениците от детската градина до средното училище, може да бъде подобрена, за да играе по-голяма роля за подобряване на прехода, още от детството, към по-здравословни и по-малко ресурсоемки диети.

Като се има предвид значителният научен напредък в областта на храненето през последните няколко години, ЕС и държавите-членки трябва да приемат или, когато вече съществуват, да актуализират своите насоки за хранене, базирани на храни (FBDG), с оглед на интегрирането на устойчивостта и разработването на стратегии за насърчаване на възприемането от потребителите на диети в съответствие с FBDG¹³. В този контекст трябва да се поддържат високи стандарти на ЕС за безопасност на храните и да се засили борбата срещу измамите с храни, които могат да засегнат неблагоприятно потребителите.

Могат да се предвидят други действия с участието на публични и частни участници, които да насърчат потребителите към по-здравословни и по-устойчиви диети, като стартирането на

¹¹ Научни съвети за политика от европейските академии (SAPEA) (2023 г.). Към устойчиво потребление на храна. Берлин: SAPEA (стр. 63-64).

¹² Европейска комисия (nd). Обяснена училищна схема. Изтеглено на 29 август 2024 г. от https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/market-measures/school-fruit-vegetables-and-milk-scheme/school-scheme-explained_en

¹³ А именно диети, които са богати на разнообразие от сезонни плодове и зеленчуци, пълнозърнести храни, варива и ядки и съдържат адекватни количества мазнини (особено наситени мазнини), захари, сол и продукти с високо ниво на хуманно отношение към животните.

общоевропейска кампания за повишаване на осведомеността относно важността на по-здравословния и устойчив избор.

ЕС и държавите-членки трябва да гарантират съгласуваност между неговата политика за насърчаване на агро-хранителния сектор и други цели на политиката, като насоки за здравословно хранене и цели за устойчивост.

Европейската комисия трябва да разработи до 2026 г. План за действие на ЕС за храните на растителна основа, за да укрепи продоволствените вериги на растителна основа от фермерите до потребителите.

ЕС и националните власти, както и всички заинтересовани страни в хранителната среда трябва да прилагат политики и инициативи за сътрудничество в подкрепа на използването на разнообразието от сортове, породи, техники за обработка на храни и хранителни култури, така че да подкрепят наличието на разнообразни, балансирани и културно подходящи диети.

Етикетиране на храни: Европейската комисия трябва да извърши пълен преглед и, когато е необходимо, да актуализира законодателството на ЕС за етикетиране на храните, за да гарантира, че на потребителите се предоставя надеждно, изчерпателно, общеевропейско, научно обосновано, сравнимо и прозрачно етикетиране на храните, което е лесно достъпно, разбираемо и използваемо и позволява информиран избор относно ключовите измерения на устойчивостта на храните, включително хуманното отношение към животните, като същевременно се отчита осъществимостта за операторите. Използването на цифрови средства може да подпомогне предоставянето на доброволна информация на потребители.

Маркетинг за деца: До 2026 г. Европейската комисия следва да публикува доклад за оценка на ефективността на настоящите национални мерки и доброволни ангажименти на промишлеността, свързани с пускането на пазара на детски храни с високо съдържание на мазнини, захари и сол, на открито и онлайн, и където е уместно, да приложат законодателни предложения към този доклад.

Преформулиране на храните: Производителите на храни и заинтересованите страни трябва да продължат и, където е уместно, да увеличат усилията си и да бъдат по-добре стимулирани когато е възможно да прилагат политики и съвместни инициативи за подобряване на хранителния състав и въздействието на храните върху околната среда, например чрез преформулиране на продукти и разработване на нови продукти .

Достъпност на устойчива храна: Европейската комисията и държавите-членки следва да предоставят финансови инструменти, които се стремят да насърчат последователни ценови сигнали за потребителите под формата на данъчни облекчения, като намаляване на ДДС върху по-устойчиви продукти и поддържане на конкурентна рамка и добре функциониращ единен пазар, както и иновации за улесняване на икономии от мащаба и да се гарантира, че потребителите имат достъп до избор и иновации на най-добрите възможни цени.

Държавите членки следва, когато е уместно, да предложат мерки за гарантиране на достъпността на храните за потребителските групи с по-ниски доходи чрез социални и фискални политики. Тези политики биха могли да включват финансова подкрепа, насочена конкретно към домакинства с по-ниски доходи. Освен това те трябва да премахнат ДДС върху даренията на храни, за да насърчат

даренията за хранителни банки и други социални организации, които раздават безплатно храна на своите бенефициенти.

Системите за гарантиране на участието (PGS) следва да бъдат насърчавани, за да осигурят сигурни доходи за земеделските производители и справедливи цени за потребителите чрез териториални подходи.

2.1.2. Обществени поръчки

Европейската комисия следва да предложи преразглеждане на Директива 2014/24/ЕС относно обществените поръчки, за да се стимулират ефективно обществените поръчки да допринасят стратегически за по-устойчива продоволствена система. Следва да се премахне възможността държавите-членки да използват само критерия за най-ниска цена като определящият критерий за възлагане на търгове в основни услуги и трудоемки отрасли, включително кетъринг по договор. Преразгледаните обществени поръчки на ЕС следва да залегнат в подхода на "най-добрата стойност", който възнаграждава качеството, включително устойчивостта на храната, която се предоставя като част от услугата.

За да се стимулира пазара за устойчиво здравословни диети, преразглеждането на Директива 2014/24/ЕС трябва да включва рамка за държавите-членки, целяща прогресивно увеличаване на снабдяването с устойчиви храни въз основа на общи стандарти, които обхващат екологичните, социалните и икономическите аспекти на продоволствената система, хуманното отношение към животните, храненето, включително минимални стандарти за биологичните продукти, продукти, произхождащи от устойчиви малки стопанства и занаятчии, и за продукти на справедлива търговия, когато е целесъобразно. Следва да се обърне специално внимание на насърчаването на разнообразни, културно подходящи и балансирани диети и на подпомагането на селските общности, както и на осигуряването на пълно спазване на достойните условия на труд.

Тези цели трябва да бъдат придружени от адекватна финансова и техническа подкрепа за публичните купувачи, включително по отношение на обучението на персонала, който работи и приготвя храната на обществени места, както и насоки и обучение за комисиите за оценка на публичните търгове, за да се гарантира, че те разбират и могат да прилагат подход на „най-добра стойност“ или „икономически най-изгодна оферта“ при обществени поръчки за храни и хранителни услуги, за разлика от възлагането само на най-ниска цена.

2.2. Подобряване на практиките за устойчиво земеделие

Земеделската общност е сред първите, които усещат фундаментално ефектите от климатичната и екологична криза. В същото време обаче самите неустойчиви селскостопански структури и практики допринасят за тези кризи (насока 1). Необходими са спешни, амбициозни и осъществими действия на всички нива, за да се гарантира, че секторът работи в рамките на планетарните граници и допринася за опазването и възстановяването на климата, екосистемите и природните ресурси, включително вода, почва, въздух, биоразнообразие и ландшафт. Биологичното земеделие и агроекологичните решения показват как е възможно да се намалят отрицателните външни ефекти и да се произведат положителни външни и едновременно с това икономически жизнеспособни

ефекти, (насока 6). В много случаи адаптирането изисква промени в системата на земеделие, така че природата и земеделските практики да могат да бъдат съвместени за средносрочно до дългосрочно устойчиво използване на природния капитал. Устойчивите селскостопански практики и новите бизнес модели трябва да бъдат увеличени, за да се насърчи по-ефективното използване на природните ресурси, особено водата, по-малкото разчитане на селскостопански ресурси, опазването на почвите, възстановяването на природата и разнообразяването на културите и породите животни. В екстремни случаи земеделието може да стане невъзможно без адаптация. Следователно земеделските стопани трябва да бъдат систематично подпомагани при прилагането на мерките за адаптиране.

Възстановяването на природата е инструмент за адаптиране към климата и смекчаване на последиците от него, тъй като подобрява устойчивостта на екосистемите и помага за противодействие на наводненията, сушите, горещите вълни и студовете. Стратегическият диалог призовава за установяване на добре обезпечен с ресурси фонд за възстановяване на природата (извън ОСП) за подпомагане на фермери и други стопани на земя да възстановяват и управляват природни местообитания на ниво ландшафт.

Устойчивата инфраструктура на ниво ферма и ландшафт е друга стратегия, променяща ситуацията. Структурата на фермите трябва да се развие така, че да включва природни характеристики като влажни зони и ветрозащитни пояси, за да се предпазва от ерозия и да създава микроклимат, който да благоприятства здравословното развитие на културите и добитъка. Земеделските стопани се нуждаят от подкрепа за устойчиви на климата сгради, складови съоръжения и технологии за прецизно земеделие.

2.2.1. Намаляване на емисиите на парникови газове в селското стопанство и продоволствените системи

Европейският закон за климата поставя амбициозни цели за ЕС, като се ангажира с климатична неутралност до 2050 г. и намаляване на емисиите на парникови газове (ПГ) с поне 55% до 2030 г. Тъй като селското стопанство допринася за приблизително 11% от общите емисии на ПГ в ЕС, то играе ключова роля в постигането на тези цели. Членовете на Стратегическия диалог са съгласни за необходимостта от намаляване на емисиите на ПГ в сектора. Разнообразието и сложността на селскостопанските системи в целия континент обаче представляват значителни предизвикателства, които изискват индивидуални решения.

Членовете на Стратегическия диалог препоръчват Европейската комисия и държавите-членки да работят върху последователна комбинация от политики, съчетаващи стимули и регулаторни мерки въз основа на следния подход:

- създаване на цялостна методология за установяване на система за отчитане на емисиите на ПГ и конкретни цели за различните видове селско стопанство и неговите структурни условия;
- общ път за насърчаване на прилагането на мерки за управление и насърчаване на достъпа до инвестиции в селското стопанство и териториите, за да се постигне напредък към определените цели за намаляване на емисиите. За най-проблемните територии ще бъдат определени по-амбициозни действия с прилагането на териториални стратегии, подкрепени от Фонда за справедлив преход в селското стопанство и хранителната промишленост (вж. В.1.4.).

Цялостна методология за отчитане и определяне на секторни цели: Европейската комисия в преки консултации със заинтересованите страни (вижте В.1.6. [EBAF]), трябва да определи научнообосновани цели за намаляване на емисиите, съобразени с различните видове селско стопанство, включително животновъдство, и да гарантира, че тези цели са амбициозни, в съответствие с по-всеобхватните цели на ЕС в областта на климата, като същевременно се вземат предвид уникалните характеристики и възможности на различните селскостопански системи.

Поставяйки ясни, конкретни цели, Европейската комисия следва да предостави пътна карта за намаляване на емисиите, която възнагражда устойчивите практики, насърчава иновациите и подкрепя прехода към селскостопански сектор с ниски емисии.

Следва да се разработи последователна методология за оценка на въздействието върху климата на селскостопанските продукти и системи, която надхвърля обхвата на съществуващите методологии за въглеродния отпечатък или екологичния отпечатък на продукта. Въпреки че тези методологии се фокусират върху емисиите на парникови газове за единица продукт, е необходим по-широк подход, за да се обхване пълното въздействие на селскостопанските системи върху околната среда. Новата методология трябва да служи като цялостен екологичен индикатор, като обхваща реалните ефекти върху цялостната система на земеделието, включително кръговрата на парниковите газове в селското стопанство, и отчита всички външни фактори, свързани с изменението на климата и екосистемните услуги като биоразнообразие, употреба на пестициди и здраве на почвата.

Същото трябва да се направи и за изчисляване на улавянето на въглерод, област, в която вече е постигнат важен напредък. Въз основа на текущите дейности на ниво ЕС трябва да се разработи ясна методология, като се има предвид, че е необходим по-широк подход за улавяне на цялото екологично въздействие на селскостопанските системи. Сертифицирането за поглъщане на въглерод може да бъде пазарна възможност за възнаграждане за устойчиви практики в селското стопанство, но несигурността, свързана с това улавяне, не трябва да бъде отговорност единствено на земеделския производител.

Намаляване на емисиите в сектора: За да има напредък към поставените цели и постигане на напредък в намаляването на емисиите на ниво ферма, Европейската комисия трябва да подкрепи фермерите в получаването на по-добър достъп до практики и технологии за намаляване на емисиите. Това включва:

- насърчаване на интегрираните практики за управление на ресурсите, включително вода и хранителни вещества, и чрез междусекторно сътрудничество между секторите на селското стопанство, горското стопанство и енергетиката;
- интегрирането на земеделските производители в стратегии за кръгова икономика, като системи за енергия от отпадъци и рециклиране на странични селскостопански продукти в съответствие с биоикономиката;
- подкрепа под формата на безвъзмездни средства, покриващи разходите за инсталиране на нови системи за възобновяема енергия във ферми, намаляване на емисиите и повишаване на енергийната независимост;
- безвъзмездни средства и финансови механизми за инструменти за прецизно земеделие, като дронове и GPS оборудване, за оптимизиране на прилагането и намаляване на зависимостта от синтетични суровини;

- инвестиции в технологии за намаляване на метана, включително за изследване и разработване на такива технологии в животновъдството, като фуражни добавки и усъвършенствани системи за управление на оборския тор;
- програми за въглеродна грамотност, като част от въвеждането на сертификата за премахване на въглеродни емисии (CRC), осигуряване на обучение и консултиране на фермерите относно устойчиви практики и намаляване и съхранение на въглеродния отпечатък;
- подобряване на достъпа до цифрови инструменти за оптимизиране на управлението на емисиите на ниво стопанство (виж В.5.4)

Европейската комисия следва да разработи конкретни срокове, инвестиционни обеми и цели за тези мерки за подкрепа.

Териториален подход: като се има предвид, че технологичните подходи няма да бъдат достатъчни за постигане на целите в областта на климата, Европейската комисия следва, в сътрудничество с държавите-членки (вж. В.1), да определи земеделски райони, където са необходими повече инструменти и подкрепа, за да се гарантира справедлив преход. Този процес ще засегне по-специално териториите, където мерките за управление и инвестициите не са достатъчни за постигане на поставените цели. Ще се включват и районите с висока концентрация на добитък с въздействие върху околната среда, споменати в раздел 2.3.1.

На тази основа следва да се изготвят териториални планове за действие в сътрудничество с местните власти, земеделски експерти, фермери и други заинтересовани страни. Тези планове ще определят ключови специално създадени инструменти и ще очертаят срокове за изпълнение, така че да не се предизвикват несъответствия с националните системи за намаляване на емисиите, като например фосфатните системи.

Освен това фермерите, регионалните власти и гражданското общество трябва да се възползват от възможността да решат заедно да разработят териториален подход за разработване на пътни карти за намаляване на емисиите и други нива на амбиция в тяхната конкретна област (виж също В.4.4.). Такъв подход отдолу нагоре може да отговаря на условията за специална подкрепа.

Този териториален подход не трябва да се основава само на емисиите на парникови газове, но също така да вземе предвид други екологични амбиции, които не са изпълнени. В тези територии ще бъдат приложени следните мерки, подкрепени от Фонда за справедлив преход в агро-хранителния сектор (AJTF) (вж. В.1.4.): AJTF ще бъде мобилизиран, за да даде на земеделските производители възможност за преход, ако е необходимо, за да посрещнат предизвикателствата на територията, в случай че не са успели да направят това поради липса на социално-икономически капацитет или други причини. Въз основа на доброволно изкупуване и бизнес план, AJTF ще предложи финансова помощ за трансформация на ферми, достъп до ново оборудване, подкрепа за нов бизнес в селските райони, схеми за доброволно изкупуване и програми за повишаване и преквалификация за преминаване към алтернативни производствени системи. В този контекст трябва да се даде приоритет на младите фермери. EBAF, в сътрудничество с подобни регионални управленски органи, ще наблюдава прилагането на схемите за изкупуване, за да гарантира, че регионалната селскостопанска инфраструктура ще остане непокътната.

Ще са необходими специфични действия за торфищата: Въпреки че се признава, че всички торфища са различни, те отделят CO₂, който може да бъде ограничен чрез ефективни практики за

управление на водите в конкретни региони. Трябва да се стимулира увеличаването на водните нива в торфищата.

Участници във веригата на стойността: Всички участници във веригата за създаване на стойност на храните трябва да допринесат за намаляване на емисиите. Това може да стане например чрез:

- модернизиране на преработвателните съоръжения с нискоемисионни технологии; подобряване на логистиката на веригата за доставки за минимизиране на транспортните разстояния и емисиите;
- намаляване на загубите на храна и отпадъците при техните операции;
- създаване на партньорства за широкомащабно финансиране на проекти за повторно залесяване и възстановяване на влажни зони, като се гарантира, че е налична достатъчна финансова подкрепа.

Участниците във веригата на стойността трябва да разработят конкретни срокове и цели за тези мерки за подкрепа.

Система за търговия с емисии (СТЕ): Както беше посочено по-горе, има ясна необходимост от намаляване на емисиите на парникови газове в сектора. Стратегическият диалог проследи работата на Европейската комисия по проучване на потенциала на различни модели на системи за търговия с емисии за селското стопанство (AgETS). Въпреки че Диалогът смята, че е необходима силна политика, той счита, че е преждевременно да се правят окончателни заключения по нея и призовава Европейската комисия да продължи да работи със заинтересовани страни и експерти за оценка на осъществимостта и уместността на такава система.

В рамките на диалога бяха обсъдени разработването и прилагането на такава система, и по-специално следните основни проблеми и аспекти:

- Всяка бъдеща система за ценообразуване на въглеродните емисии трябва да вземе предвид уникалните характеристики на сектора, като променливост в размерите на фермите, практиките, регионалният климат и животновъдните системи.
- Разходите за спазване на изискванията, административните разходи и разходите за мониторинг не трябва да налагат неоправдана тежест върху земеделските стопани, която надхвърля ползите, без да се обърща внимание на емисиите, различни от парникови газове.
- Следва да се извърши технически анализ на ефективността на AgETS за намаляване на емисиите, по-специално като се вземе предвид ценовата гъвкавост и всяко въздействие върху търговията.
- Схемата не трябва да стимулира замърсителите да купуват компенсации, вместо да намалят своите емисии.
- Схемата трябва да отчита важността на споделянето на разходите по веригата на стойността, вместо да се поемат единствено от земеделските производители или потребителите.
- Трябва да се обърне специално внимание и да се окаже подкрепа на разпределителното въздействие на въвеждането на СТЕ, особено върху по-малко заможните домакинства, тъй като всяко увеличение на цените на храните ще се отрази по-силно на техния бюджет, отколкото на други групи домакинства.
- Трябва да се гарантира, че няма несъответствия между ЕС и националните системи.

- Приходите, генерирани от потенциален AgETS, трябва да бъдат предназначени единствено за подпомагане на по-малко заможни домакинства, инвестиции в прехода на участниците в сектора на селскостопанските храни и възстановяване на въглеродните поглътители, основано на природата.

Въпреки че е важен процес, ценообразуването на емисиите не може да работи изолирано и трябва да бъде част от по-широка и съгласувана комбинация от политики, съчетаващи стимули и регулаторни мерки, които съпътстват трансформацията на агро-хранителния сектор. Това включва системата за сравнителен анализ и препоръките за намаляване на емисиите на парникови газове, предложени от Стратегическия диалог.

2.2.2. Управление на почвата, биоразнообразието, торенето и кръговрата

Здравето на почвата и управлението на земята са първите нива на действие за поддържане на селското стопанство. Принципите са намаляване на въздействието на внасяните химикали (торове и пестициди), подобряване на биоразнообразието и подпомагане на устойчивите практики за управление на земята.

Биоразнообразие и агробиоразнообразие: Земеделските производители играят жизненоважна роля в опазването и възстановяването на биоразнообразието. Те използват биоразнообразието за икономическата си дейност. Те са сред първите, които усещат последствията от загубата на биоразнообразие, но също така и сред първите, които жънат ползите, когато то бъде възстановено. Агробиоразнообразието или генетичните ресурси за храна и селско стопанство са жизненоважна подгрупа на биоразнообразието. Включва реколтираните сортове култури и породи животни; видове, които не се събират в производствени екосистеми, които подпомагат осигуряването на храна, включително почвена микробиота, опрашители като пчели, пеперуди и други насекоми, земни червеи, листни въшки; и видове в по-широката околна среда, които не се събират за храна, но поддържат екосистемите за производство на храни.

Агробиоразнообразието е от решаващо значение за постигането на здравословни диети и агроекосистеми и е уникален културен и икономически актив. Въпреки това разнообразието от местни системи за производство на храни, както и знанията, културата и уменията на фермерите намаляват. Затова агробиоразнообразието в значителен мащаб също изчезва. Изчезването на отглеждани култури и породи също води до изчезване на неселскостопанските видове¹⁴. Подобряването на състоянието и разнообразието на агроекосистемите ще увеличи устойчивостта на продоволствените системи към изменението на климата, рисковете за околната среда и социално-икономическите сътресения същевременно създава нови работни места.

Следователно Европейската комисия трябва да:

- продължи своя ангажимент за изпълнение световната рамка за биоразнообразие Кунмин-Монреал, като се започне с превръщането на амбицията относно биоразнообразието в част от рамката за сравнителен анализ (вж. В.1.2.);

¹⁴ Организация по прехрана и земеделие (FAO) (2006). Надграждане основано на пола, агробиоразнообразието и местните познания. Наръчник за обучение. Рим.

- осигури подкрепа за биологичното разнообразие на земеделските земи и земеделското управление на природата чрез ефективна реформа на ОСП и нейните инструменти (вж. В.1.3.), включително специална екосхема за агробиоразнообразие и отключване на природни фондове.

Интегрирано управление на хранителните вещества: Сегашните потоци от хранителни вещества за азот и фосфор в селското стопанство трябва да станат по-кръгови, за да се защити околната среда и продоволствената сигурност в границите на планетата. Ключовите проблеми включват еутрофикация, замърсяване с нитрати на повърхностните води, подземните води и океаните и вредното замърсяване на въздуха. Подобряването на управлението на хранителните вещества чрез затваряне на фосфатния цикъл и по-ефикасно използване на азот и други хранителни вещества е от съществено значение за смекчаване на тези въздействия и установяване на устойчив цикъл на хранителни вещества за бъдещите поколения.

Европейската комисия следва да ускори публикуването на плана за интегрирано управление на хранителните вещества, който вече беше обявен през март 2020 г. Такъв план следва да осигури пълноценна стратегия, която разглежда торенето от цялостна гледна точка, с цел насърчаване на взаимното допълване между минералните и органичните източници. Той следва да се съсредоточи върху практики, които:

- осигуряват подобрена ефективност и кръговрат при използване на хранителни вещества;
- връщат консумираните от човека хранителни вещества обратно в селскостопанския цикъл по безопасен и подходящ начин;
- ускоряват на декарбонизацията на производствените процеси;
- гарантират стратегическа автономия на ЕС, когато става дума за производство на храни.

За да се подпомогнат фермерите да подобрят управлението на хранителните вещества, трябва да се осигурят програми за обучение на фермерите относно ползите и използването на балансите на хранителните вещества, като се подчертае как те могат да подобрят ефикасността и устойчивостта. Цифровите инструменти и приложения, както и използването им от фермерите, трябва да бъдат увеличени и доразвити, за да се опрости процесът на поддържане на баланса на хранителните вещества.

Рамка за производство на декарбонизирани торове и разработване на технологии за оползотворяване на хранителни вещества: В допълнение към по-доброто управление на хранителните вещества на ниво ферма е необходима цялостна стратегическа рамка за подпомагане на устойчивото производство и използване на торове и оборски тор, включително технологии за прилагане, както и разработване и използване на технологии за оползотворяване на хранителни вещества и оборски тор, които са в съответствие със закона. Тази рамка трябва да гарантира, че торовете са безопасни и ефикасни, предоставят на фермерите рентабилни и жизнеспособни алтернативи, гарантират здравето на почвата и правят програмите за обучение по-достъпни. Необходимостта от минерални торове трябва бъде намалена и те трябва да се произвеждат предимно със зелена енергия, за чието развитие следва да се предоставят финансови стимули.

Подобряването на административните възможности за управление и насърчаване на безопасни и надеждни технологии за възстановяване на хранителни вещества е полезно за успешното прилагане на интегрирани системи за управление на хранителните вещества. Необходими са също инвестиции

в научни изследвания и развитие на такива технологии, за да се гарантира, че те са безопасни, ефикасни, рентабилни и щадящи околната среда. Сътрудничеството между правителствата, изследователските институции и индустрията ще бъде от ключово значение за стимулиране на иновациите в кръговата на хранителните вещества.

Разработване и използване на биоконтрол: Биоконтролът може да бъде алтернатива на конвенционалния контрол на вредителите и приложението му може да помогне на фермерите да намалят употребата на пестициди, по-специално интегрираната борба с вредителите. Тъй като конвенционалните продукти продължават да изчезват от пазара и в отговор на нарастващото значение на инструментите за биологичен контрол в селското стопанство и управлението на околната среда, се препоръчва ускоряване на разработването, навлизането на пазара и прилагането на биоконтрола.

За тази цел до 2025 г. Европейската комисия трябва да създаде стабилна законодателна рамка за продукти и подходи за биоконтрол. Тази законодателна рамка трябва да:

- даде приоритет на ускорените процеси за разрешаване на биологичен контрол в рамките на предстоящата работна програма на Комисията на ЕС, като се цели прилагането на по-кратки срокове, като винаги се следват подходящи научни оценки по отношение на ефикасността и безопасността;
- насърчи прилагането на практики за биоконтрол във фермите, както при интегрирания контрол на вредителите (напр. производство на естествени пестициди, практики за издърпване и натискане и т.н.);
- насърчи и осигури трансфера на знания между всички участници в производството и използването на продукти за биоконтрол, от заявителите до крайните потребители (напр. фермери);
- подобри националния административен капацитет и опит за ефикасно и безопасно обработване на всички досиета за биологичен контрол, естествени вещества и нискорискови химически ПРЗ;
- разшири изследователските теми и инвестиции отвъд техническите въпроси към връзката на биоконтрола със смекчаването на изменението на климата и икономиката на земеделието, за да се създаде по-холистичен образ на въздействието от използването на биоконтрол.

Освен това държавите-членки следва да подобрят своя национален административен капацитет и опит за по-ефективно и бързо управление на досиетата за биологичен контрол и да ускорят навлизането на пазара на безопасни и устойчиви алтернативи.

2.2.3. Биологично земеделие

Биологичното земеделие в момента е единствената система за устойчиво производство, регулирана от законодателството на ЕС, което гарантира неговата устойчивост чрез стриктни принципи на производство и преработка, придружени от контрол и сертифициране от трета страна. Тази система допринася за опазването на биоразнообразието, смекчаването на изменението на климата, здравето на почвата и качеството на водата, като същевременно създава печеливши възможности

и ангажира различни демографски групи като млади хора и жени в селското стопанство. Много иновации и практики, разработени в рамките на биологичния сектор и други практики за устойчиво земеделие, също облагодетелстват и допълват конвенционалния сектор в неговото развитие към по-голяма устойчивост и вече са били възприети от него.

Европейската комисия и държавите-членки трябва да подкрепят биологичното производство, както следва:

- осигуряване на балансирано развитие на предлагането и търсенето чрез стимулиране на търсенето на биологични продукти, като например чрез устойчиви обществени поръчки (виж В.2.3.);
- укрепване на био пазара чрез инвестиране в популяризирането на европейското биологично лого в ЕС и трети страни и в подкрепа на търговците на дребно и преработвателите чрез последователни изисквания и по-малко обременяващи правила и контрол;
- осигуряване на адекватно финансиране чрез ОСП за подпомагане на конверсията и поддържането на биологични ферми;
- увеличаване на финансирането за биологични изследвания в рамките на Европейски партньорства за иновации и предстоящи изследователски програми на ЕС;
- създаване на политики и механизми за финансиране за създаване и разпространение на знания и основно образование за биологично земеделие и агроекология в селскостопанското обучение на всички нива;
- насърчаване на растежа на мрежите за биологично земеделие и консултантските услуги на национално и европейско ниво.

2.2.4. Агроекологични решения

Неотложността на прехода изисква насърчаване на различни системи за управление и бизнес концепции, които поставят устойчивото използване на природните ресурси в центъра на дейността. В този смисъл агроекологията е международно призната концепция, която може да ръководи прехода към устойчивост, стабилност и справедливост. Това е холистичен и интегриран подход, който едновременно прилага екологични и социални принципи и концепции към проектирането и управлението на устойчиво селско стопанство и хранително-вкусови системи.

Той се основава на 13-те агроекологични принципа, установени от Експертната група на високо ниво по продоволствена сигурност и хранене към Комитета за световна продоволствена сигурност и които са в съответствие с 10-те елемента на агроекологията, приети от 197-те членове на ФАО през декември 2019 г. Агроекологичните решения се прилагат за всички форми на устойчиво селско стопанство и системи за производство на храни, включително култури, градинарство, животновъдство и пасищни системи, агролесовъдство, рибарство и аквакултури. Те се прилагат и за преработката на храни, комерсиализацията, потреблението и управлението на отпадъците. Те представляват рамка за всяка ферма или хранителен бизнес, който се ангажира с устойчива трансформация. Всеобхватният подход на агроекологията я отличава от другите парадигми за устойчивост чрез своите процеси отдолу нагоре и местни адаптации.

Следователно Европейската комисия и държавите-членки трябва да подкрепят агроекологичния преход чрез насърчаване на агроекологични практики или на ниво ферма, или на ниво

продоволствена система. Те включват агроекологични земеделски практики (сеитбообращение, покривни култури, разнообразяване, без обработка на почвата, биологични практики, живи плетове, интегриране на животни, горски пасища, агролесовъдни системи и др.), както и агроекологични практики за продоволствената система (напр. къси вериги на доставки, директни продажби от ферма към потребители, ангажираност на селската общност, земеделие, подкрепяно от общността (CSA), системи за гарантиране на участието (PGS), поземлени кооперативи, партньорски инструменти и споделяне на знания, изследователска дейност с участие, разнообразие от предприятия, дребномащабно производство на храни, отглеждане на собствена храна).

За да се улесни преходът към агроекология, от решаващо значение е да се осигури широко разпространена наличност на независими агроекологични консултантски услуги и услуги за обучение на фермерите, подобни на обществена услуга. Тези услуги следва да придружават земеделските производители и да подсилят начина им на преход към агроекология, и следва да бъдат подкрепяни.

2.3. Създаване на пътища за устойчиво животновъдство в ЕС

През последните години животновъдството в ЕС беше изправено пред структурни и очаквани предизвикателства, като въздействие върху планетарните граници, липса на рентабилност и привлекателност за някои системи за отглеждане и засилени обществени очаквания, като например необходимостта от защита на хуманното отношение към животните.

Животновъдството в ЕС е източник както на положителни, така и на отрицателни външни въздействия. От една страна, добитъкът може да допринесе за опазването и възстановяването на природата, биоразнообразието, здравето на почвата и социално-икономическата структура на селските общности. Животновъдството може да разшири ландшафта чрез пашата на тревопасни животни, позволявайки всякакви човешки и икономически дейности в маргинални земеделски земи, където не могат да се произвеждат култури, като същевременно предотвратява горските пожари, ерозията и лавините. От социална и икономическа гледна точка животновъдните ферми дават работа на 4 милиона души в ЕС и представляват 40% от общата стойност на селското стопанство¹⁵.

От друга страна, съществуват потвърдени връзки с отрицателни външни фактори, като емисии на парникови газове (ПГ), замърсяване, резистентност към антибиотици, използване на природни ресурси, включително вода, и въпроси, свързани с хуманното отношение към животните. В допълнение към емисиите на парникови газове, наличието на нитрати в местните подпочвени води от отпадъчни води във фермата във водните корита е основен проблем. Качеството на водата се нуждае от подобряване чрез засилено управление на разпръскването на оборски тор и природозащитни мерки около водните течения, за да се сведат до минимум отрицателните външни ефекти.

Видът и мащабът на тези външни ефекти зависят от вида на животновъдството и географския, климатичния, екологичния и икономическия контекст. Балансът на тези положителни и отрицателни външни ефекти на животновъдството, е спорен сред членовете на Стратегическия диалог. Тъй като

¹⁵ Източник: Евростат

е важна и разнообразна част от европейското селско стопанство, предоставящо храна, странични продукти и услуги на обществото, от съществено значение е да се подкрепи животновъдството в прехода му към по-голяма устойчивост и управление на отрицателните външни ефекти, като същевременно се признават и ускоряват вече положените усилия.

2.3.1. Устойчив преход

Преходът на животновъдството в Европейския съюз трябва да постигне подобрен устойчив мащаб и практики и да подкрепи смесени стопанства и ферми с високо благосъстояние и бизнес модели, които намаляват отрицателните и създават положителни външни ефекти. Европейската комисия следва да създаде процес за разработване на стратегия относно ключовата роля на животновъдството въз основа на солидни научни доказателства и консултация с всички заинтересовани страни.

Това трябва да включва конкретни пътища за действие, за да покаже пътя напред, включително:

- финансова подкрепа за инвестиции, съвети и образование;
- подкрепа за практики и напреднали технологични решения за намаляване на емисиите по цялата верига за доставка на добитък, без да се подкопават подобренията, свързани с хуманното отношение към животните или да се санкционират по-дребните производители с намален инвестиционен капацитет (което може да доведе до концентрация на производство); това важи и за вече използваните понастоящем практики за по-добро управление на течен и твърд тор или отпадъци, съхранение на оборски тор и технологии за разделяне на фекалии, които са от съществено значение за производството на органични торове;
- насърчаване на иновативни подходи за кръгова икономика, като решения за кръгово изхранване на животните на база на използването на повече съпътстващи продукти, странични продукти, както и превръщането на отпадъците в храни и фуражи, особено при животни с моногастрална храносмилателна система.. Трябва да се има предвид, че съвременната генетика може да подобри степента на конверсия на фуража и да намали загубите на фураж. Такива подходи не трябва да подкопават високите практики за хуманно отношение към животните и безопасността на храните.
- в райони с висока концентрация на добитък с въздействие върху околната среда трябва да се разработят дългосрочни решения на местно ниво, като се вземат предвид сериозно потенциалните социално-икономически и политически последици от всеки сценарий на преход. Действията на териториално ниво предвидени в раздел В.2.2.1. ще бъдат от решаващо значение за гарантиране на подходящ преход в районите с висока концентрация на добитък: Както е посочено в раздел В.2.2.1., предвиденият териториален подход не трябва да се основава само на емисиите на парникови газове, но също така да вземе предвид други екологични амбиции, които не са изпълнени. Мярката ще бъде подкрепена от Фонда за справедлив преход в агро-хранителния сектор (вж. В.1.4.).

- подкрепа за фокусирано върху биоразнообразието управление на полуестествени пасища чрез паша¹⁶;
- по-добро управление на съвместното съществуване на земеделските стопанства с едрите хищници, което е безспорно необходимо в контекста на екстензивното производство, така че както популацията на домашните животни, така и дивата фауна да могат да съществуват рамо до рамо в дългосрочен план;
- стимулиране на използването на възобновяема енергия за животновъдни ферми като инсталиране на слънчеви панели на покрива на сградите или на пасищата¹⁷, което би допринесло за намаляване на екологичния им отпечатък.

2.3.2. Законодателство за хуманно отношение към животните

Законодателството в областта на хуманното отношение към животните развива защитата на животните, както е предвидено в Договора за функционирането на ЕС (член 13). В него се подчертава, че изискванията за хуманно отношение към животните следва в пълна степен да се вземат предвид при формулирането и прилагането на политиката на ЕС в областта на селското стопанство, търговията и вътрешния пазар. Това изисква участието на много заинтересовани страни: животновъди, доставчици на лекарства, фермери, превозвачи, кланици, ветеринарни лекари, преработватели, търговци на дребно, потребители, НПО, учени и т.н. Предизвикателството е да се използват подходящи научни данни, да се определят правилните преходни периоди, да се хармонизират правилата и да се предоставят на фермерите правилните инструменти и знания, за да предприемат действия.

Преразглеждането от Комисията на съществуващото законодателство за хуманно отношение към животните, както беше обявено през 2020 г. като част от стратегията „От фермата до трапезата“, трябва да се адаптира към темпото на иновациите на място, с цел хармонизиране в целия ЕС и отчитане на потенциалните положителни и отрицателни социално-икономически въздействия, за фермерите от ЕС. Ревизираните правила не следва да подкопават конкурентоспособността или високите стандарти, които секторът на животновъдството в ЕС вече е постигнал през последните пет десетилетия.

Ето защо Европейската комисия трябва да предложи преразглеждане на законодателството за хуманно отношение към животните до 2026 г., което трябва да се основава на:

- актуализирана холистична и задълбочена социално-икономическа оценка на въздействието, като се вземат предвид по-специално последиците за средните и малките стопанства;
- подходът Едно здраве (One Health): Здравето на животните е тясно свързано с хуманното отношение към тях и при преразглеждането на правилата за хуманно отношение към животните трябва да се вземат предвид последиците за здравето. Подходът "Едно здраве" признава взаимовръзката между здравето на хората, животните и околната среда. Следователно този

¹⁶ Пасищата представляват 17,4% от земното покритие на ЕС. Евростат (2024 г., 2 септември). Статистика на земното покритие. Евростат. Обяснена статистика. https://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php?title=Land_cover_statistics

¹⁷ (бележка при превода) Поставяне на фотоволтаични централи за производствени нужди в пасища е свързано с унищожаване на биологично разнообразие, замърсяване на почвите (натоварване с химикали) и ограничаване пасищната площ за домашните животни, затова не е разумно да бъде допускано.

подход е особено важен за ЕС при справянето с предизвикателства като антимикробната резистентност, тъй като тя засяга както хората, така и животните;

- моделът на петте области, което означава, че животните, отглеждани във ферми, трябва: (1) да са здрави; (2) разполагат с достатъчно пространство и ресурси, за да се развиват; (3) да могат да изразяват нормално поведение; (4) да се радват на питателна храна и чиста вода по всяко време; (5) да имат положителни психически преживявания, в среда, която стимулира любопитството и положителните взаимодействия;
- изследователски и практически ориентирани научни доказателства, които се допълват взаимно и научните съвети на EFSA.

Тъй като при преразглеждането на законодателството за хуманно отношение към животните следва да се отчете социално-икономическото въздействие върху земеделските стопани и участниците в хранително-вкусовата промишленост, Комисията следва да предостави средствата, ресурсите и подходящите срокове за адаптиране на пазара към възможни промени, които биха могли да доведат до увеличаване на разходите. Подходящите преходни периоди и начини следва също да бъдат адаптирани към всеки вид, така че да не се компрометира непрекъснатостта на положителните външни ефекти, които секторът на животновъдството осигурява в ЕС, и да се избягват или смекчават отрицателните външни ефекти.

Ангажиментът на Комисията за постепенно премахване на клетките и други затворени системи за изолация в животновъдството следва да бъде придружен от специфичен за видовете и подходящ преходен период и да гарантира, че земеделските стопани са напълно компенсирани чрез финансови средства, за да се осигури плавен и жизнеспособен преход за всички участващи производители.

По отношение на търговските правила Комисията следва да гарантира съгласуваност между стандартите на ЕС за хуманно отношение към животните и да гарантира, че моделът на ЕС за животновъдство и законодателството на ЕС за хуманно отношение към животните не се подкопават.

2.3.3. Етикетирание за хуманно отношение към животните

В контекста на преразглеждането на законодателството в областта на хуманното отношение към животните Комисията следва да предложи цялостна многостепенна схема за етикетирание на хуманното отношение към животните в целия ЕС (AWL), включваща всички първични и преработени месни и млечни продукти в ЕС.

Развитието и еволюцията на регулаторна рамка за доброволно етикетирание следва да се оценява редовно, за което следва да се обмисли дали в бъдеще ще се изисква задължително етикетирание.

Целта на такъв етикет трябва да е да информира потребителя за избора и да изгради доверие, както и да повиши осведомеността относно стандартите за хуманно отношение към животните и стимулиране и възнаграждане на фермерите за подобряване на хуманното отношение към животните. ЕС трябва да осигури финансови средства за комуникация и увеличаване информираността на потребителите относно AWL.

AWL трябва да насърчава устойчиви практики, които имат положително въздействие върху хуманното отношение към животните. Такъв етикет може да стимулира икономиката, като създаде търсене на продукти с по-високо благосъстояние и предостави на производителите средства за постигане на пазарна диференциация. AWL трябва да определи критерии към които трябва да се придържат частните схеми, системата за сравнителен анализ ще улесни сравнението между схемите и AWL трябва да бъде достъпен за всички бизнес оператори, включително пазара извън дома.

Комисията следва да определи, заедно със заинтересованите страни (например чрез участието на EBAF, вижте В.1.6.), съдържанието на AWL, като вземе предвид изискванията на производството и съответните системи (и необходимите инвестиции за производителите, които това би наложило) и специфичните за видовете показатели за оценка на хуманното отношение от гледна точка на животните, основани на науката.

Като се имат предвид доказаните ползи от биологичното земеделие върху хуманното отношение към животните като добре установен и известен етикет, изискванията за хуманно отношение към животните, съдържащи се в биологичното земеделие, трябва да бъдат представени като най-високото ниво в рамките на AWL.

2.4. Използване на възможностите, предлагани от биоикономиката

Биоикономиката трябва да бъде от централно значение в борбата с изменението на климата, запазването на устойчивостта на екосистемите и възстановяването на природата. Тя трябва да признае пълната стойност на екосистемните услуги, да насърчава икономическото развитие и да създава нови работни места, особено в селските и отдалечените райони на Европа. Използването на устойчива биомаса от селското и горското стопанство дава възможност на двете концепции за био- и кръгова икономика да се свържат в рамките на био-базирана кръгова икономика чрез предоставяне на възобновяеми материали, услуги и продукти, които могат да бъдат използвани, повторно използвани и рециклирани до края от живота им, след което могат да бъдат превърнати в енергия. Биоикономиката трябва да се разглежда като дългосрочен принос за справяне с климатичните предизвикателства и да бъде подкрепена от дългосрочни политики за привличане на млади хора в селските райони, насърчаване на развитието на нови умения и прилагане на иновативни решения за устойчиво снабдяване и използване на местна биомаса. Тя трябва да се възползва от огромното разнообразие на европейските вериги за доставки, специфични за всеки регион.

Европейската комисия и държавите-членки трябва да координират политиките си на ниво ЕС и на национално ниво между различни министерства, свързани със земеделието (напр. земеделие и храни, горско стопанство, биоразнообразие, климат, енергетика, отпадъци). Това трябва да подобри рамковите условия за потока от материали и остатъци в и между различни индустрии и потребители, за да се позволи по-ефективно използване на наличните ресурси от биомаса и надлежно спазване на йерархията на отпадъците. Тази координация трябва да се разпростре извън ЕС, за да се осигури справедлив преход за трети страни, доставящи биомаса. В този контекст потенциалните рискове, произтичащи от биоикономиката, трябва да бъдат предвидени и ефективно управлявани. Първичните производители и първичните преработватели на храни трябва да участват в целия процес на създаване на политика. За да могат фермерите, собствениците на гори

и мениджърите да увеличат приноса си към една по-устойчива биоикономика и към здрави и устойчиви екосистеми, те трябва да се считат за равнопоставени партньори, а не просто доставчици на биомаса. На база на кооперациите на производителите като ключови субекти на заинтересованите страни следва да се приложат конкретни действия за по-нататъшно развитие на биоикономиката в селските райони в ЕС. Силните публично-частни партньорства, в които представителите на селските райони участват активно, могат да помогнат за превръщането на нишата в норма в подкрепа на развитието и прилагането на инициативи за биоикономика. Необходимо е сътрудничество между публичния и частния сектор.

И накрая, трябва да се преодолее разликата между действията на държавите-членки за биоикономиките на селското и горското стопанство и по-добрата подкрепа за страните или регионите, които изостават.

2.5. Към бъдеще с нулеви отпадъци и отговорно използване на хранителните излишъци

За да се постигне напредък към бъдеще с нулеви отпадъци и отговорно използване на хранителните излишъци, е необходим по-цялостен подход към проблемите, свързани със загубата и разхищението на храни, както на равнище ЕС, така и на национално равнище. За целта е необходимо да се създаде по-подкрепяща политическа рамка. Чрез взаимодействие с политиките, заинтересованите страни от индустрията и организации на гражданското общество, политическите инициативи могат да създадат благоприятна и ползотворна среда за усилията за намаляване на хранителните отпадъци.

В повечето държави-членки действат регистрирани социални организации с нестопанска цел, които раздават безплатна храна на лица в най-неравностойно положение (в този раздел наричани „организации“). Техният опит в справянето с управлението на загубата на храна с цел облекчаване на хранителната несигурност е добре документиран.

Европейската комисия следва да предложи хармонизирано определение на ролята на организациите, участващи в логистиката и разпределението на хранителни продукти, и следва да насърчи държавите-членки да приемат фискални стимули, като например нулева ставка на ДДС, за насърчаване и улесняване на даренията на храни за благотворителни организации. В същото време европейските институции трябва да осигурят дългосрочни адекватни ангажименти за финансиране за облекчаване на продоволствената несигурност и да инвестират в мониторинг и анализ на данни.

Държавите-членки следва да осигурят участие на местни и регионални заинтересовани страни, включително правителства, частния сектор и гражданското общество, с цел разработване на съобразени с нуждите програми за предотвратяване на изхвърлянето на храни. Последното трябва да се съсредоточи върху справянето с локализираните горещи точки за хранителни отпадъци, заедно със специфичните нагласи, поведение и хранителна среда, които допринасят за разхищението на храни. Следва да се отдели достатъчно внимание на задълбоченото разбиране на факторите, които водят до разхищение на храни, особено на ниво домакинство.

Законодателството на държавите-членки следва да се развие така, че организациите с нестопанска цел за социална полза, които извършват безплатно разпределение на хранителни продукти на нуждаещите се за благотворителни цели, да бъдат изравнени, в рамките на услугите, предоставяни

на крайните потребители, с цел правилното състояние на съхранение, транспортиране и използване на храната. Това ще важи и за организации, посветени на хуманното отношение към благополучието на изоставени или малтретирани животни.

Държавите-членки следва да позволят хранителните излишъци да се използват от организации с нестопанска цел за социална полза, които произвеждат и доставят безплатна храна за своите бенефициенти. За тази цел държавите-членки следва да гарантират, че хигиеничното събиране, консервативната и/или трансформационната обработка на излишъците от храни се разрешават и насърчават от тези организации при спазване на хигиенните изисквания. И накрая, те трябва да позволят хранителните отпадъци да се използват за храна за животни при спазване на хигиенни условия.

Мониторингът и регулаторното управление на загубите и отпадъците от храна трябва да бъдат поверени на определен от Европейската комисия хоризонтален орган, включващ всички съответни служби на Комисията.

В.3: Насърчаване на трансформационната устойчивост

Изменението на климата, загубата на биологично разнообразие и замърсяването, както и загубата на земеделски, горски и други полустествени и естествени земи изправят Европа пред все повече рискове и уязвимости. Освен това геополитическото и икономическото развитие оказва все по-голям натиск върху селското стопанство и продоволствените системи. Справянето с тези рискове изисква укрепване на трансформационната устойчивост на агро-хранителния сектор, т.е. способността му да реагира ефективно и да издържа на стрес, като същевременно се адаптира и трансформира. Подходите трябва да съчетават както краткосрочни, така и дългосрочни решения и трябва да се съсредоточат върху предотвратяването и намаляването на риска чрез адаптиране, като същевременно укрепват традиционните инструменти за управление на риска (като споделяне на риска и прехвърляне на риск чрез застрахователни схеми) и инструменти за реагиране при кризи. Във всеки случай потенциалът за морален риск в смисъл на безотговорно поведение поради икономически демотивиращи нужди трябва да бъдат надлежно взети предвид, така че участниците в агро-хранителния сектор да не бъдат възпрепятствани да се трансформират и адаптират в рамките на разумен период от време.

Устойчивостта трябва да се обмисли и планира на ниво отделни ферми и на регионално, национално и европейско ниво, и да включва всички съответни участници от гражданското общество и сектора на хранително-вкусовата промишленост.

3.1. По-добро опазване и управление на земеделските земи

Аспектите, свързани със земята и почвата, са в основата на визията за селското стопанство, която ЕС иска да насърчава, тъй като те са взаимосвързани с много социално-икономически, екологични и териториални цели. Няколко аспекта относно почвата и практиките за устойчиво управление на земята вече са споменати в раздел В.2. Националните закони уреждат частната собственост, докато земята и почвата остават тема на ЕС поради техните трансгранични характеристики и ролята им в основните секторни политики на Съюза (т.е. селско стопанство, сближаване, околна среда и действия в областта на климата). Най-належащите предизвикателства са следните:

Използване на земята: Устойчивото използване на земята е основен интерес на всеки фермер, тъй като това е основата на земеделската дейност. Изоставянето на земята може да има отрицателни социални и екологични въздействия. Изменението на климата оказва влияние върху количеството и качеството на оставащата земя. В същото време има силна конкуренция за използването ѝ: както между различни земеделски цели, така и с други неземеделски дейности. От гледна точка на стратегическата автономия има жизненоважен интерес от запазване на обработваемата земя за земеделска употреба. Финансовите ограничения на участниците извън селскостопанския сектор често не са свързани с тези, пред които са изправени конкретно земеделските производители, а също и с възможната рентабилност на селскостопанското производство върху парче земя. Освен това алтернативните разходи за други употреби от други участници влошават тази конкуренция (напр. въглеродни компенсации).

Достъп до земя: Ниският капитал и недвижимото обезпечение, но също така нарастващите цени както на имотите, така и на наемите, затрудняват достъпа до качествена земя, особено за младите

фермери (вж. В.4.1). Освен това липсата на дългосрочни атрактивни договори затруднява сключването на договор за наем и не стимулира инвестирането в качеството на почвата.

Поземлена мобилност: Междупоколенческата поземлена мобилност се възпрепятства от специфични ограничения за нови участници извън семейния контекст, но също и за роднини, които поемат семейна земя. Задържането на земя от по-възрастните фермери често е мотивирано поради ниските пенсии и желанието да се запазят приходите от субсидии от ОСП и рента на земята, както и различни очаквания, свързани с бъдещето на стопанството (виж В.4.1.). Увеличаването на размера на фермите и концентрацията на земя, изискващи твърде голям финансов капацитет за закупуване от младите хора, допълнително възпрепятстват прехвърлянето на фермите. Поради това Стратегическият диалог призовава Европейската комисия да приложи следните мерки:

3.1.1. Нулево нетно отнемане на земя до 2050 г

Отнемането на земя остава заплаха за здравето на почвата и биоразнообразието. Това включва загуба на земеделска, горска и друга полуестествена и естествена земя поради превръщането ѝ в градски и други изкуствени терени, като например промишлени обекти, пътища или жилища. Поради променливите нива на защита в цяла Европа, отнемането на земя както и другите заплахи за здравето на почвата, включително запечатване на почвата, ерозия на почвата, загуба на органичен въглерод в почвата и дисбаланс на хранителните вещества в почвата, остават пренебрегван проблем на колективно ниво. От решаващо значение е да се установи ясен начин за справяне с тези проблеми чрез определяне на цел и предоставяне на инструменти на публичните органи за прилагането им в техните решения за градско планиране.

Използвайки Стратегията на ЕС за почвите, Европейската комисия трябва да установи, заедно с държавите-членки и Европейския парламент, правно обвързваща цел за „Нулево нетно отнемане на земя до 2050 г.“, за да я приведе в съответствие с амбициите си в областта на околната среда и да гарантира, че стопаните на земи имат достъп до своя работен инструмент, който им дава условия за прилагане на устойчиво управление на почвите, справяне с ерозията на почвата, загубата на органичен въглерод от почвата, дисбаланса на хранителните вещества в почвата, уплътняването на почвата, замърсяването на почвата и загубата на почвено биоразнообразие. За постигането на това, на законодателните органи се препоръчва да интегрират тази цел в текущите преговори за Директива на ЕС за мониторинг на почвите.

Целта за нулево нетно отнемане на земя няма амбицията да намали запечатването на почвата или строителството до нула. Става дума за избягване, доколкото е възможно, на запечатването на земеделска и естествена земя, и съсредоточаване на строителство върху земя, която вече е запечатана или се използва. Ако нова земя се заема от застрояване, тя трябва да бъде компенсирана (възстановена) на друго място. Неизползваните или деградирани земи трябва да бъдат върнати за обработване или за възстановяване на природата.

Успоредно с това Европейската комисия трябва да създаде йерархията на земеустройството, обявена в нейното съобщение относно дългосрочна визия за селските райони през 2021 г., като помощен инструмент за държавите членки и техните регионални или местни органи за постигане на целта.

3.1.2. Европейска обсерватория за земеделска земя

Както препоръчва Европейският парламент, тази нова обсерватория трябва да бъде създадена от Европейската комисия с участието на националните органи отговарящи за земите. Тя ще засили прозрачността и сътрудничеството в области като сделки със земя и трансфери на правата за ползване на земя (покупка, лизинг, контрол върху дялове), ценови тенденции и пазарно поведение, промени в използването на земята, загуба на земеделска и естествена земя, качество на почвата и ерозия. Обсерваторията трябва да има мониторингова роля, включително издаване на годишни доклади и предоставяне на препоръки въз основа на набор от критерии, включително целите на ОСП и околната среда.

Комисията следва да започне проучване относно органите за управление на земята като част от дейностите на Обсерваторията. То ще разгледа различните органи в Европа, включително техните правила за управление и принос към целите за достъп до земята, мобилност, реструктуриране и устойчивост. Това проучване ще помогне да се сравнят съществуващите модели, да се установят добри практики и да се идентифицират области за подобрене.

3.2. Увеличаване на адаптацията

Основна стъпка за по-голяма устойчивост на европейския агро-хранителен сектор е проактивното предотвратяване и намаляване на рисковете, по-специално тези, произтичащи от изменението на климата и влошаването на околната среда. Това изисква разширяване на адаптацията на сектора както на ниво ферма, така и на ниво ландшафт. В много случаи адаптирането изисква промени в системата на земеделие, така че природата и земеделските практики да могат да бъдат съвместени за средносрочно до дългосрочно устойчиво използване на природния капитал. Необходимо е да се разширят устойчивите земеделски практики и новите бизнес модели, за да се насърчи по-ефективното използване на природните ресурси, особено на водата, по-малката зависимост от селскостопанските ресурси, опазването на почвите, възстановяването на природата и разнообразяването на културите и породите животни. В екстремни случаи земеделието може да стане невъзможно без приспособяване. Следователно земеделските стопани трябва да бъдат систематично подпомагани при прилагането на мерките за адаптиране. Подробни препоръки за това как трябва да се насърчава по-устойчивото земеделие в Европа могат да бъдат намерени в раздел В.2.1.

3.2.1. Водоустойчиво и сухоустойчиво земеделие

Недостигът на вода и сушите, както и обилните валежи и наводненията, са едни от тежките последици от изменението на климата във все по-голям брой европейски региони и създават нарастващи предизвикателства за производителите на храни. Като вземат предвид това неотложно предизвикателство, държавите-членки трябва да разработят и осигурят финансиране за планове за управление и опазване, адаптиране на селското стопанство към променящите се условия, с подходяща целева инвестиционна помощ (която трябва също така да включва природни решения за съхранение на водата). В този контекст следва да се използват ползите, осигурени от здравите водни и почвени екосистеми, агробiorазнообразието и намаленото потребление на вода. Следните области изискват специално внимание.

Мерките за естествено задържане на вода върху земеделски почви трябва да бъдат подобрени чрез мерки за подобряване на здравето на почвата, системи за използване на земята с адаптирано сеитбообращение, буферни ивици и живи плетове или ивични култури по контурите, както и действия на нивото на водния обект, като например възстановяване на естествения характер и стабилизиране на речните брегове и възстановяване на капацитета за задържане на водоносните пластове.

Използването на адаптирани сортове или преминаването към сухо или водо-устойчиви култури приемането на подходящи практики за управление на почвата трябва да бъдат подкрепени.

Трябва да се насърчава използването на рециклирана вода. Необходимо е да се преодолеят пречките за осигуряване на допълнително разпределение на вода за селскостопански цели и в крайна сметка подобряване на задържането на вода. Такъв подход върви ръка за ръка с по-доброто отчитане на цикъла на хранителните вещества и използването на стойността на градските отпадъчни води. Държавите-членки трябва да подкрепят селскостопанския сектор, за да оптимизират потреблението на хранителни вещества, включително чрез използване на ресурси (нитрати и фосфор), извлечени от пречиствателните станции за отпадъчни води.

Иновативните решения за напояване могат да подобрят използването на вода и да насърчат спестяването на вода. Ето защо трябва да се стимулира въвеждането им.

Съоръженията за съхранение на вода в земеделски райони, които не увреждат подпочвените водни тела и реките, се нуждаят от повече усилия, за да бъдат финансирани и инсталирани.

Технологии като гравиметрични мерки за мониторинг на подпочвените води и цифровите инструменти за наблюдение на количественото и качествено състояние на водите и почвите са изключително подходящи. Те трябва да бъдат разработени в сътрудничество със селскостопанския сектор, включително чрез разработването на структури за сътрудничество с цел предоставяне на съответните данни на съответните органи и обществеността. Европейската комисия следва да предостави насоки на държавите-членки относно използването на такива инструменти.

Националните агенции за водите ще играят централна роля в прилагането на новите планове за управление и опазване на околната среда на ниво държави-членки. Държавите-членки трябва финансово и технически да увеличат капацитета на тези агенции, за да играят по-значима подпомагача и консултативна роля в устойчивото и ориентирано към бъдещето управление на водата и инфраструктурата за съхранение в земеделските райони. По-специално, държавите-членки и Европейската комисия трябва да проучат ползите от принципа на субсидиарност за укрепване на естественото задържане на вода и подхранването на водоносния хоризонт. Средствата на ЕС, като Фонда за справедлив преход, следва да се използват за по-нататъшно подпомагане на държавите-членки и водните агенции при изпълнението.

3.2.2. Иновативни подходи за селекция на растения

Семената имат ключов принос за конкурентоспособни и устойчиви кръгови агро-хранителни системи в ЕС. Ето защо една цялостна, ориентирана към устойчивостта система, подкрепяща иновациите в растениевъдството, е важно предварително условие.

Поддържането на добивите при все по-предизвикателните климатични и екологични условия и свързаният с това нов натиск от вредители и болести, и по този начин осигуряването на продоволствена сигурност изискват силен фокус върху иновациите в селекцията на растения. Иновациите в селекцията на растения могат да допринесат за повишаване на производителността и качеството както в растениевъдството, така и в животновъдството, за здравето и качеството на семената, и може също така да подпомогне човешкото здраве и хуманното отношение към животните, например чрез подобрена хранителна стойност, смилаемост, преработваемост и възможност за съхранение на растителни продукти. Агрономическите иновации чрез селекция на растенията могат ефективно да намалят зависимостта от външни ресурси и природни ресурси, например чрез подобро усвояване на хранителни вещества или ефективност на използването на вода.

Огромните предизвикателства, породени от загубата на биоразнообразие и изменението на климата, положителните аспекти на опазването на биоразнообразието, развитието на неутрален или дори положителен по отношение на климата а начин на живот и създаването на кръгови агро-хранителни системи – нито едно от тях не може да бъде разрешено без подходяща система за иновации в селекцията на растения. Поради това е изключително важно съответните научни изследвания, технологично развитие и внедряване на продукти да бъдат силно подкрепени от съответните политики и регулаторни рамки на ЕС.

За да продължат да подкрепят непрекъснатото адаптиране на растенията към променящите се условия на отглеждане, които могат да обслужват нуждите на различните земеделски системи, държавите членки и Европейският парламент, подкрепени от Комисията, следва да продължат да развиват европейския модел на селекция, като запазят свободата на избор за селекционерите и земеделските стопани, и същевременно признаят приноса на стотици МСП и земеделски стопани. Продуктите на биологичните методи за селекция на растения и самите методи трябва да продължат да не подлежат на патентоване. Правата на интелектуална собственост и системите за лицензиране трябва да бъдат структурирани по начин, който балансира заслужената защита на интелектуалната собственост за истински изобретения с възможно най-широк достъп при справедливи, разумни и недискриминационни условия, в полза на обществото като цяло и зачитайки правата на земеделските производители, признати в чл. 9 от ЗДПГРЗР.

В това отношение колективните практики на земеделските производители, свързани със семената, играят решаваща роля, тъй като позволяват адаптирането на семената/сортовете растения към местно отглеждане и климатични, екологични и социални условия чрез насърчаване на агробиторазнообразието. Тяхната роля трябва да бъде защитена, както е посочено в насока 3.7.

Институциите на ЕС ще продължат да дават приоритет на текущите дискусии относно условията за разрешаване и търговия с продукти от растителен репродуктивен материал (PRM), за да гарантират, че селекцията продължава да допринася за устойчивостта и повишаването на качеството чрез сортове, адаптирани към местните условия на отглеждане и променящата се среда, климат, и икономически обстоятелства, със силен акцент върху подобрената устойчивост и толерантност, както и върху здравето и качеството на семената.

3.3. Стабилно управление на риска и кризи

В допълнение към намаляването и предотвратяването на рисковете чрез адаптиране и структурни трансформации, една устойчива агро-хранителна система трябва да има и способността да реагира ефективно на рискове и кризи. Това изисква признаване на стратегическото значение на храните и създаване на стабилни инструменти за управление на риска и кризите, които не демотивират адаптацията или трансформацията. За да се постигне това, Стратегическият диалог препоръчва следното:

Стратегически анализ и планиране при извънредни ситуации: Тъй като изменението на климата и други икономически, социални и геополитически трансформации оказват влияние върху конкурентните предимства, е от съществено значение да се изготви план за извънредни ситуации, за адаптиране към структурните промени. Следователно, въз основа на информация и данни, предоставени от държавите-членки на ЕС, Европейската комисия следва да извърши стратегическия анализ на структурните промени в производството на селскостопански храни, както и на ключовите рискове и уязвимости. Този анализ трябва също така да включва преглед на бъдещите конкурентни предимства в производството на селскостопански храни и първични данни за по-добро насочване на критичните инвестиции.

Намаляване на рисковете от свръхзависимост от определени критични вложения : Необходими са политики за подпомагане, за да се стимулират производителите да обмислят разработването на производствени структури за критични вложения, и същевременно като цяло се намали нуждата от външни вложения. За да се намалят рисковете на агро-хранителната система на ЕС от свръхзависимост от внос на външни предимно невъзобновяеми, замърсяващи и скъпи суровини, Европейската комисия следва да:

- въведе политики, които имат за цел значително да намалят тази текуща зависимост, като в същото време повишават социалната, икономическата и екологичната устойчивост на системите за производство и доставки;
- въведе политики за стимулиране на устойчиво развитие на европейско производство на суровини, които остават необходими за производството на храни;
- разработи инвестиционен план за вложени ресурси в подкрепа на развитието на устойчиви структури за необходимите входящи ресурси и местни вериги за доставки;
- улесни изграждането на капацитет в държавите-членки на ЕС, за да се увеличи техният потенциал в производството на гореспоменатите критични суровини.

Наличие и достъп до инструменти за управление на риска: Необходима е по-последователна система за идентифициране, оценка, предотвратяване и смекчаване на рисковете на ниво ферма. Този по-последователен подход следва да позволи на земеделските стопани в целия ЕС да идентифицират по-добре възможностите, с които разполагат, както и да организират управлението на риска на ниво стопанство. Бъдещите публични действия в областта на управлението на риска трябва да бъдат изградени около тези три нива на риск:

- Нормалното управление на риска се извършва на ниво ферма или на ниво организации на производители и кооперации.

- Пазарните рискове се третират по публично-частен начин, като се използват субсидии, застрахователни схеми и фондове за взаимоспомагане (понастоящем се подпомагат от втория стълб на ОСП).
- Катастрофичните рискове се преодоляват на публично равнище, използвайки реформирания кризисен резерв на ОСП.

В съответствие с този подход се препоръчва Комисията да започне диалог със застрахователните дружества с цел подобряване на прозрачността на застрахователните пазари, гарантиране на достъп на земеделските производители от териториите на ЕС за селскостопанско застраховане и улесняване на развитието на единен пазар за селскостопанско застраховане. В този процес застрахователните дружества следва да бъдат насърчавани да прилагат инструменти, адаптирани към всички сектори, включително животновъдство, смесено земеделие, агролесовъдство, пасищно животновъдство и рибарство; В контекста на бъдещата ОСП да осигури по-нататъшна интеграция между инструментите за управление на риска и свързаните с тях инвестиции. Необходимо е също така да се обединят ресурсите – укрепвайки индивидуалния и колективния капацитет – и да се допълнят с финансови инструменти, например насочени към адаптиране към климата и смекчаване на последиците от изменението му.

Агро-хранителният сектор като критичен субект: Поради стратегическото значение на агро-хранителния сектор в цялостната икономика и общество (вж. насока 4), всички държави-членки следва да признаят храните като „критичен субект“, т.е. стратегически важен според закона.

В съответствие с Директива за устойчивостта на критичните субекти (CER), която се отнася до „храната“ като критичен субект, държавите-членки следва изрично да признаят агро-хранителната верига като стратегически важна в своите политики, особено по отношение на достъпа до енергия и друга основна инфраструктура.

За тази цел създаването на стратегически запаси от ключови селскостопански стоки за справяне с кризи на ниво ЕС, държава-членка и/или регионално ниво трябва да бъде внимателно оценено по отношение на неговото въздействие (като избягване на непреднамерени смущения на пазара) и ефективност.

Резерв за селскостопанска криза: Дори най-ефективните мерки за предотвратяване и управление на риска не могат да изключат появата на кризи, независимо дали са климатични, екологични, (гео)икономически или (гео)политически. Ето защо европейският сектор на хранително-вкусовата промишленост се нуждае от стабилни инструменти за ефективно управление на кризи. Съществуващото управление на кризи обаче не е достатъчно целесъобразно и е неефективно, тъй като средствата му не се използват целенасочено. Поради това Стратегическият диалог препоръчва реформиране на сегашния земеделски резерв за по-добро насочване към извънредни и катастрофични рискове. Поради тази причина Европейската комисия следва да предложи този инструмент да се трансформира в многогодишен инструмент, фокусиран върху изключителни и катастрофични рискове.

В същото време този нов резерв трябва да включва подходящи механизми за гарантиране на съгласуваност с други публични фондове и застрахователни схеми. По-специално, достъпът до тази подкрепа следва да бъде обусловен от използването на инструменти за управление на риска на индивидуално, лично ниво.

В.4. Изграждане на атрактивен и разнообразен сектор

Бъдещата жизнеспособност на европейските земеделски и хранително-вкусови системи не зависи само от тяхната екологична устойчивост и икономическа рентабилност. Тя се основава в решаваща степен и на социални структури, институции и процеси, които трябва да бъдат по-добре отразени в своя ценен плурализъм и се нуждаят от енергично усъвършенстване в няколко аспекта. Стремешът към привлекателност означава, че разнообразните реалности и динамика на селското стопанство, хранително-вкусовите системи и селските райони са по-добре отразени в политиките. Политиците трябва да вземат под внимание този плурализъм и да го подкрепят, вместо да го стандартизират. Продоволствените системи на бъдещето трябва да бъдат приведени в съответствие с това разнообразие, за да дадат възможна перспектива за развитие за устойчива промяна и подобрена конкурентоспособност на най-много ферми, предприятия, селски райони и общности. Както е посочено, това трябва да бъде отразено и в системите за образование, професионално обучение и консултиране.

4.1. Подпомагане на бъдещите поколения фермери

Бъдещата привлекателност, производителност и устойчивост могат да бъдат увеличени чрез набор от мерки за развитие и подкрепа. Тук е особено важно да се засили отговорността между поколенията. Предизвикателството за всяко ново поколение трябва да бъде да се справя още по-добре от предишното поколение и да бъде още по-внимателно с поверените им ресурси, както природни, така и културни. По-възрастните или пенсиониращите се поколения трябва да имат доверие в способността на по-младите поколения да реализират този потенциал. Работещите в селското стопанство и хранително-вкусовата промишленост винаги носят отговорност за икономическите и жизненни условия на бъдещите поколения и селските райони. Тази отговорност е особено важна при работа с и сред природата. Именно поради тази причина членовете на Стратегическия диалог поставят особен акцент върху категоричното подобряване на благоприятните условия за необходимото обновяване на поколенията (вж. насока 5).

Обновяването на поколенията е междусекторен въпрос за много политики и следователно изисква съгласуван подход. Новите поколения в селското стопанство, младите фермери, както и новите участници, се стремят да окажат значимо въздействие върху своите общности и общество, като същевременно поддържат баланса между професионалния и личния живот. Те се чувстват привлечени от съвместната работа, гъвкавите структури и социалните иновации. През 2020 г. само 6,5% от земеделските стопани са на възраст под 35 години¹⁸, което показва че селското стопанство в ЕС застарява, с всички последици за динамиката на всички райони и по-специално на селските райони, за реализирането на целите за устойчивост и капацитета за производство на храна, като същевременно се запазва идентичността на нашите региони и ландшафти.

План за действие на ЕС: Стратегическият диалог призовава Европейската комисия да предприеме конкретни стъпки в подкрепа на обновяването на поколенията в продоволствените системи. Това трябва да стане под формата на специален план за действие за подновяване на поколенията, който

¹⁸ Евростат (2024 г., 6 февруари). Фермери и земеделска работна сила – статистика. Евростат. Обяснена статистика. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Farmers_and_the_agricultural_labour_force_-_statistics

да бъде разработен с участието на ЕВАФ и да бъде стартиран заедно с новата многогодишна финансова рамка.

При това Комисията следва да вземе предвид препоръките, вече представени в доклада на Европейския парламент „Обновяване на поколенията във фермите на бъдещето в ЕС“¹⁹.

Този план за действие следва да предложи стратегическа пътна карта за действие в няколко политики и нива на управление на ЕС. Въз основа на анализ на основните причини за липсата на обновяване на поколенията, планът за действие трябва да включва конкретни инициативи и конкретни предложения за справяне с тези бариери. На тази основа отделните държави членки също трябва да изготвят планове за действие за подновяване на поколенията до края на 2027 г.

В допълнение към финансовата подкрепа за млади и нови фермери в рамките на ОСП, Стратегическият диалог разглежда следните области като приоритети за плана за действие на ЕС:

- Насоки относно схемите за поземлена мобилност за млади фермери и нови участници;
- Кредитни пакети за млади и нови фермери;
- Образование и обучение през целия живот за земеделие и сродни професии.

Схеми за прехвърляне на правото на ползване на земята: Достъпът до земя е основна пречка за установяване и развитие на земеделски дейности. Докато националните закони на държавите-членки управляват частната собственост, въпросът за достъпа до земята със сигурност е тема, която ЕС трябва да разгледа, като най-малкото обменя добри практики. Бъдещата Европейска обсерватория за земеделските земи (вж. препоръка 3.1.2.), след като бъде създадена, следва също да улеснява обмена и най-добрите практики относно мобилността на земята.

За тази цел Европейската комисия следва да създаде насоки за държавите-членки относно подпомагането на поземлената мобилност за млади фермери и нови участници в селското стопанство. Тези насоки ще предоставят модели на съществуващите схеми за мобилност на земята, включително фактори за успех и области за подобрене, както и политически лостове за улесняване на прилагането на тези схеми. Освен това те следва да предоставят примери за начина на прилагане на мерките за сътрудничество, които понастоящем се подкрепят от ЕЗФРСР, и да поканят държавите-членки да обмислят как техните социални политики (по-специално пенсиониране) могат да подкрепят по-добра възможност за прехвърляне на правото на ползване на земята в ЕС.

Специализирани пакети от заеми: Селското стопанство, поради своя капиталоемък характер, е дългосрочен ангажимент, който безвъзмездните средства могат да подкрепят в първите години, но за който достъпът до кредитни линии остава от съществено значение. Ключово е да се помогне на младите фермери и новите участници да получат достъп до кредитиране чрез финансови инструменти. Те трябва да включват помощ за съоръжения, инвестиционна подкрепа, гаранционни инструменти и заеми за споделяне на риска при преход. В по-широк план банките и другите финансови заинтересовани страни трябва съвместно да обмислят бъдещето на инвестиционната подкрепа.

¹⁹ Европейски парламент (2023 г.). Резолюция от 19 октомври 2023 г. на подновяване на поколенията във фермите на ЕС на бъдещето. (2022/2182(INI)).

В отговор на това Стратегическият диалог препоръчва до средата на 2025 г. Европейската инвестиционна банка в сътрудничество с Европейската комисия да приложи специфичен групов пакет от заеми, посветен на устойчивото земеделие и младите фермери (вж. В.1.4.). В него следва да се запази минимален процент за млади и нови фермери, за да подпомогне началото на тяхната дейност.

Образование: Земеделската професия трябва да си възвърне обществената видимост чрез укрепване на образованието и комуникацията на публично и частно ниво. Ще бъде необходим по-стратегически и цялостен подход, за да се препозиционира земеделието като привлекателен и възнаграждаващ избор на кариера.

Европейската комисия следва да приеме подход, обхващащ всички генерални дирекции, за да разработи до средата на 2026 г. обща образователна стратегия за по-добра информация относно селскостопанските професии, която да се прилага в различни образователни институции и програми. Тя трябва да включва информация за социално-екологични и икономически привлекателни системи за преходно земеделие, включително специализирани производствени схеми като агроекология, регенеративно земеделие или биологично земеделие.

Целта е да се създаде видимост за земеделието, отразявайки разнообразието от професии в сектора. В този контекст Комисията трябва да преразгледа своите съществуващи младежки програми, като Еразъм+, Еразъм за млади предприемачи и други инициативи, за да осигури по-добро включване и представяне на земеделските и хранително-вкусовите системи в тези програми. Стратегическият диалог препоръчва държавите-членки да разработят и финансират допълнителни образователни програми и кампании за повишаване на осведомеността, така че всички хора да станат по-наясно с възможностите за кариера в хранително-вкусовите системи. Успехът на тези действия трябва да се преразглежда редовно, за да се коригира, ако е необходимо. Образователните програми, включително в публично-частното партньорство, трябва да съдържат практически земеделски елементи, предприемачески умения и повече информираност за производството на храни извън полевата или селскостопанската работа. Държавите-членки трябва да използват по-добре и наличните възможности в програмите за финансиране на ЕС като Еразъм+ или фондовете за развитие на селските райони за специални консултантски услуги за млади фермери и нови участници.

В съответствие с движението, започнато от младите земеделски стопани и младежките организации в селските райони, представителите на земеделските стопани в Стратегическия диалог се стремят да увеличат усилията си в областта на комуникацията, за да ускорят популяризирането на земеделския сектор като динамичен, иновативен и доходоносен сред хората, които понастоящем са под 35 години.

4.2. Привличане и защита на работниците

Социално справедливите условия на труд са неизменна част от производството в агро-хранителния сектор. Обратно, устойчивото производство гарантира работни места, особено в жизнеспособните селски райони.

Стратегическият диалог призовава за отговорно партньорство между всички инициативи и институции, които искат да внедрят устойчиви бизнес практики в агро-хранителния сектор, което да гарантира, че целият сектор остава основен работодател с около 30 милиона работещи в него.

Като се вземат предвид демографските промени и конкуренцията от други икономически сектори и с оглед на по-голяма устойчивост и привлекателност, ориентираните към бъдещето условия на труд в селското стопанство, хранително-вкусовата промишленост и търговията трябва да получат по-голямо значение. Трябва да се извършват своевременно предвиждането на бъдещи квалификации и разработването или адаптирането на програмите за професионално образование и обучение и повишаване на квалификацията и обучение. Тук са важни стриктните оценки на социално-икономическото въздействие и ясното управление на прехода в тясно сътрудничество между социалните партньори и с участието на академичните среди, образователните институции и органи. Оценките на въздействието трябва да вземат под внимание въздействието и върху работниците, и върху собствениците. Подобряването на условията на живот и труд в селските райони също ще повиши привлекателността на агро-хранителния сектор (вж. В.4.4). Преди всичко трябва последователно да се предприемат мерки и да се премахнат злоупотребите в най-уязвимите сфери на труда.

Привличане и задържане на работници: На ниво ЕС европейските институции трябва незабавно да насърчат и подкрепят широкомащабни партньорства като Пакта за умения²⁰ в агро-хранителния сектор и търговията на дребно. Социалните партньори, познаващи ситуацията в даден сектор, са в най-добра позиция да намерят индивидуални решения на секторните предизвикателства и на ниската привлекателност на сектора. За тази цел трябва незабавно да бъдат засилени социалният диалог и колективното договаряне на всички нива в съответствие с целите и прилагането на Директива (ЕС) 2022/2041 на Европейския парламент и на Съвета от 19 октомври 2022 г. относно адекватни минимални заплати в Европейския съюз.

В рамките на Фонда за справедлив преход в агро-хранителния сектор (вж. В.1.4.) следва да бъдат въведени средносрочни програми за подпомагане, за да се стимулира устойчивата цифрова и механична трансформация на селскостопанския сектор, с оглед предлагане на по-добре квалифицирани възможности за работа, по-високи нива на заплащане, по-привлекателни перспективи за кариера, по-безопасна работна среда, по-висока конкурентоспособност за бизнес предприятия и по-природосъобразни операции. Тези мерки трябва да гарантират включването на всички видове ферми в Европа.

Стратегическият диалог иска да повиши осведомеността за привлекателността на сектора, като демонстрира многобройните възможности за кариера и кариерно развитие. Това може да бъде придружено от обмен на най-добри практики на национално и европейско ниво. Европейските институции и държавите членки следва да осигурят в дългосрочен план пътища за законна имиграция за работници от трети държави до достойни работни места, където се гарантира равно третиране в сравнение с местната работна сила и с приоритет върху основни сектори като селското стопанство.

Справедливи условия на труд: Условията на труд в селскостопанския сектор често се характеризират с интензивен физически труд. Характерът на селскостопанската работа включва сезонна

²⁰ Европейска комисия (nd). Пакт за умения. https://pact-for-skills.ec.europa.eu/index_en

променливост, като заетостта и работното натоварване варират през цялата година. Освен това селскостопанските работници може да се сблъскат с ограничен достъп до ползи като здравни застраховки и пенсии поради несъвместими разпоредби, а достъпът до обществени услуги често е предизвикателство за хората, занимаващи се със селско стопанство, предвид тяхната изолация в селските райони.

За да се гарантира устойчивостта и растежа на цялата агро-хранителна верига, е от решаващо значение да се прилагат практически политики и законодателство, които подкрепят създаването на работни места и развитието на умения на местно ниво.

- Стратегическият диалог изисква пълно прилагане на социални условия в ОСП във всички държави-членки. Следва своевременно да се създадат стимули и услуги за подкрепа, за да се избегне задействането на санкциите, предвидени в социалните условия в ОСП, като същевременно се изгради капацитет на земеделските производители за подобряване на спазването на минималните трудови стандарти и социална защита на земеделските работници.
- Европейският секторен социален диалог е също важен инструмент за подобряване на условията на труд във всички области по веригата на стойността на селскостопанските храни, тъй като подобрява сътрудничеството между работодатели и служители на ниво ЕС и насърчава култура на партньорство и взаимно разбирателство. Младежките организации трябва да бъдат задължително включени в този диалог.
- За да улесни изготвянето на политики, основани на доказателства, Европейската комисия трябва да подобри дългосрочните общоевропейски данни за работната сила и условията на труд, както и трудовото законодателство и системите за санкции. В същото време здравословните и безопасни условия на труд трябва да бъдат адаптирани към променящите се климатични условия, за да се постигне по-високо ниво на защита. Съответните набори от данни отчитат спецификите на сектора като сезонност, трудова мобилност, миграция, аутсорсинг.
- В селскостопанския сектор работят много чуждестранни сезонни работници, за които липсва информация за техните права (включително присъединяване към синдикати) и задължения поради недостатъчно владение на езика в страната на работа. Стратегическият диалог призовава държавите-членки да предоставят ефективна защита, както и достъп до информация и независими консултантски услуги на майчиния език на съответните работници, придружени от ефективни програми за езикова и културна интеграция. В същия дух е необходим хармонизиран европейски подход за борба с експлоататорските практики за набиране и аутсорсинг на селскостопански труд.

4.3. Равенство между половете и многообразие

Членовете на Стратегическия диалог считат за необходимо за бъдещия успех на хранително-вкусовите системи да бъде постигнато пълно равенство между половете. По-специално мъжете и жените трябва да бъдат еднакво представени на ръководните позиции. Въпреки че през годините е постигнат напредък в премахването на неравенствата между половете в селскостопанския сектор, много от тях все още са налице. Неравният достъп до земя, финансиране, услуги и технологии е пречка за пълноценното участие на жените. Остава да се направи много, за да се преодолеят преобладаващите стереотипи и да се реализират устойчивост и привлекателност.

Друго важно предизвикателство идва от липсата на услуги като гледане на деца, детски ясли, грижи за възрастни хора, услуга за заместване на селскостопанска работа и т.н., което често означава, че лица, заети в предоставянето на грижи за възрастни и деца, имат по-малко възможности да участват на пазара на труда поради социалните очаквания за неплатена работа по отглеждането и семейни ангажименти. Без насърчаване на развитието на селските райони (вж. В.4.4.), ще бъде много трудно да се постигне равенство между половете и овластяване в хранително-вкусовия и селскостопанския сектор.

Неравенствата между половете засягат и LGBTQIA+ общността. В селските райони приемането на странността е още по-трудна, отколкото в градските райони. Следователно LGBTQIA+ общността също е изправена пред сериозни предизвикателства и уязвимости, включително изолация, липса на приемане от семейството и подкрепа от общността, стигма и физическо и вербално насилие в допълнение към ограничения достъп до наследство (включително земя), образование, здравеопазване и обществени ресурси.

Стратегическият диалог призовава европейските институции и държавите-членки да включват интегрирането на принципа на равенство между половете в селскостопанската политика и политиката за развитие на селските райони:

- Държавите-членки трябва да гарантират, че селските райони предоставят инфраструктура и услуги, които подпомагат жените да живеят ползотворен и достоен живот.
- Европейската комисия трябва да засили трансформиращото половете бюджетиране в рамките на финансовите рамки на ЕС, което означава разработване и прилагане на интервенции за справяне с установените неравенства между половете и приоритизиране на това в целите на програмите.
- Трябва да се събират и оценяват непрекъснато повече и по-качествени данни, за да се разберат по-добре уникалните предизвикателства и възможности, пред които са изправени жените фермери.
- До 2026 г. Европейската комисия трябва да проведе проучване как може да се подобри правният статут на жените и другите слабо представени групи в селското стопанство. Това проучване трябва също така да представи различните организационни алтернативи, които съществуват в различните държави-членки (напр. кооперации, ДЗЕС, ...). Въз основа на този доклад Европейската комисия следва да предостави списък с най-добри практики/насоки за държавите-членки.
- Държавите-членки се насърчават да гарантират че всички хора, работещи в селскостопанския сектор, по-специално жените, имат достоен правен статут, който им гарантира достъп до цялата подкрепа и помощи, от които може да се нуждаят, и имат достъп до социална защита. Трябва да се създаде обсерватория, която да наблюдава социалните условия и да гарантира, че правата на селскостопанските работници, особено на жените, се зачитат надлежно.
- Държавите-членки следва да бъдат насърчавани да разработят, укрепят и приложат законодателство за насърчаване на равния достъп и контрол върху природните ресурси за жените и други средства за производство и гарантиране на зачитането на правата на жените за владение на земя и имоти, собственост, използване и прехвърляне, както и поддържането на тези права.

- Трябва да се насърчи достъпът до персонализирани финансови услуги и ресурси за жените в селското стопанство. Това може да включва обучение по финансова грамотност и подкрепа за жените да преодолеят бариерите пред достъпа до кредити и банкови услуги.
- Трябва да се насърчи, улесни и подкрепи участието и водещата роля на жените в земеделските кооперации и асоциации, в управлението и в политическите институции в области, свързани с хранително-вкусовите системи. Това може да включва инициативи за изграждане на капацитет, предлагане на менторски програми и създаване на приобщаваща среда, която насърчава ролята на жените при вземане на решения в селскостопанския сектор.

4.4. Съживяване на селските общности

Селските райони с тяхното структурно разнообразие са част от европейската идентичност и сила както в количествено, така и в качествено отношение. Чрез всичките си различни икономически и социални дейности селските общности оформят ландшафта на ЕС. Селските райони съдържат най-голямата част от природния капитал на нашия континент и следователно са отговорност на всички нас.

Селските райони са конкретно засегнати от фундаментални процеси на много сложни цивилизационни промени, както е обобщено в термина урбанизация, например. Това е очевидно на различни нива, независимо дали са социално-демографски, инфраструктурни или икономически. Следователно има ясни различия между градските и селските райони в различни аспекти и те имат отрицателно въздействие върху общностите, не на последно място върху обновяването на поколенията в сектора на хранително-вкусовата промишленост.

От друга страна, привлекателните селски райони са от решаващо значение за продоволствената сигурност, за природния капитал, за избягване на обезлюдяването с въздействие върху селския пейзаж, за социалното сближаване, за бъдещата жизнеспособност на обществото като цяло, а също и за запазването на либералната демокрация в частност (вижте Насока 10). Следователно е необходимо решително да се преодолеят посочените тук причини и предизвикателства, за да се поддържа социалното, икономическото и екологичното качество на живот в селските райони и при необходимост да се възстанови, да се намали градско-селското разделение и като цяло селските райони да се направят по-привлекателни.

В този контекст има цял набор от предложения, планове и мерки на различните нива на политическата система. За Европейския съюз са ключови тези, посочени в контекста на „Дългосрочната визия на Европейската комисия за селските райони на ЕС“ [2021], по-специално най-новият доклад на Комисията: „Дългосрочната визия за селските райони на ЕС селските райони: ключови постижения и пътища напред“ [27.3.2024 г.]

Не е необходимо да се повтарят целите и мерките, споменати в него на този етап. Стратегическият диалог ги подкрепя и изрично подчертава по-специално следните препоръки:

- Европейската комисия трябва да установи в съответствие с препоръките по управление (В.1.5.) „Тест за селските райони“ (проучване на селските райони) преди новата многогодишна финансова рамка и други законодателни предложения, в светлината на които ще тества ефективността на приобщаването в селските райони на сегашното и новото законодателство;

Държавите-членки следва да бъдат насърчавани да правят същото. „Тестът за селските райони“ е съгласуван набор от политически мерки за оценка на вероятното въздействие на основните законодателни инициативи на ЕС върху селските райони и населението в тяхното разнообразие и избягване на териториалното опустиняване.

- Насърчаването на местно адаптирани селски стопанства, на структури за устойчиви форми на селскостопанско производство или на земеделие за възстановяване на природата в специални ландшафти („био райони“) може да има важен принос за плътната структура на селските райони (чрез създаване на нови и укрепване на къси вериги на доставки).

Стратегическият диалог препоръчва разглеждането на идеи за „Европейски селски договор“, който трябва да съответства на теста за селските райони и би могъл да помогне за по-добро справяне със специфичните потребности на много селски райони в рамките на прехода към устойчивост. Може да се добави значителна стойност чрез създаване на благоприятни условия за предприемачите в селските райони да създадат ориентирани към бъдещето бизнес модели и чрез осигуряване на достъп на селските общности до предимствата на климатично-неутралното общество. Този пътеводен проект може да обхване различни области на политиката, включително селско стопанство, рибарство, горско стопанство, енергетика, жилищно настаняване, икономическо развитие, социално сближаване и транспорт, като постави политически приоритет на селските райони и спомогне за подобряване на прилагането на политиките на ЕС и националните политики и инструменти за финансиране с по-малко бюрокрация и по-добро прилагане на възможностите.

Следните приоритети, придружени от неизчерпателен набор от действия, могат да формират основата за такава инициатива:

(1) Развитие на допълнителни устойчиви възможности в селските райони, включително чрез:

- продължаване на мобилизирането на инвестиции в икономически дейности и икономически клъстери в селските райони и нови вериги за стойност (виж В.1.4.);
- подпомагане по-специално на определени селски райони, изправени пред фундаментална икономическа структурна промяна - с акцент върху сектора на хранително-вкусовата промишленост, за да се установят нови икономически възможности в производството, преработката, дистрибуцията и достъпа на потребителите - така че да се появят нови икономически цикли, които укрепват опазването на биоразнообразието и опазването на климата по икономически привлекателен начин;
- подпомагане на нови умения и улесняване на установяване на нови и млади участници в секторите на земеползването и селските икономики (виж В.4.1.).
- възнаграждаване на земеделските и горските стопани за производството на обществени блага, като биоразнообразие и улавяне на въглерод, включително чрез пренасочено разходване на фондовете на ЕС (вж. В.1.3.).

(2) Подпомагане на устойчивата конкурентоспособност на икономическите сектори, допринасящи за жизнеспособността на селските райони, включително агро-хранителния сектор.

(3) Подобряване на развитието на инфраструктурата за благото на селските райони като цяло, включително достъп до социални услуги, образование, обучение, здравеопазване и култура;

цифрови мрежи с голям капацитет навсякъде в ЕС; системи за чиста мобилност, като обществен транспорт, електрически превозни средства и велосипедни алеи; и генериране на възобновяема енергия, включително вятърна и слънчева енергия и биогаз, от остатъчни материали, съчетани с разпоредби, които улесняват икономическите предимства на декарбонизирана електроенергийна структура за селските общности.

В.5. По-добър достъп до и използване на знания и иновации

Устойчивият преход на земеделската и агро-хранителната система, както многократно се подчертава в този доклад, е задача за обществото като цяло. Изпълнението на тази задача изисква усилията на всички сфери и подсистеми на обществото. В този смисъл изследванията, технологиите и иновациите също са от първостепенно значение. Те могат да включват, освен другото, агрономически и други селскостопански техники, растителна селекция, защита на културите и иновации в торенето, системи и практики, устойчиви на климата, нови хранително-вкусови технологии и продукти, нови икономически модели (включително възнаграждение за предоставяне на екосистемни услуги и по-високи практики за хуманно отношение към животните), сателитни изображения и изображения от дроне, изкуствен интелект и автоматизация на процеси и биотехнологии. По-специално цифровизацията може да подобри управлението на снабдяването и търговските потоци, но трябва да бъде вградена в демократично отговорни механизми за управление, агенции и системи за знания. Въпреки че новите технологии имат предимства, трябва да се отбележи, че те рядко са без странични ефекти и че могат да доведат до социално-икономически рискове и предизвикателства, като например промени в обществената сфера, загуба на работни места, изисквания за нови умения или т.нар. „цифрово разделение“.

Иновациите в агро-хранителния сектор и иновационните системи трябва да се основават на първокласни научни изследвания и изследвания, подкрепящи разработването на конкретни продукти и/или услуги. Тъй като производителите на храни имат задълбочени познания за агроекосистемите, в които работят, е необходимо приваждане в съответствие с местните познания, както и адаптиране на иновационния процес към местните екологични и социални условия. Също толкова важно е да се разгледа внимателно и цялостно принципът на предпазните мерки.

И накрая, иновациите и използването на технологии трябва да бъдат съобразени и ръководени от дългосрочна визия за селското стопанство и продоволствените системи в ЕС. Ясната посока на движение ще насърчи инвестициите в иновации и споделяне на знания и ще гарантира, че новите технологични разработки са насочени към споделени цели. Ръководна визия е разработена в част А, а ръководните принципи са описани в част Б на този доклад.

5.1. Улесняване на достъпа и по-доброто споделяне на знания и умения

Вече съществуват голямо количество налични знания, които могат да помогнат за прехода към справедливи, устойчиви и стабилни агро-хранителни системи, но разпространението остава твърде ограничено. Производителите имат нужда по-специално от достъп до независим експертен опит, който разпространява агрономически знания в ЕС, както и до обучение и техническа подкрепа за ефективно усвояване на нови знания и позволяване на актуализирането на устойчиви практики. Това изисква и създаването на форум, където производители и независими експерти могат да споделят умения, опит и знания. Следователно достъпът до и споделянето на знания и умения трябва да се подобри по начин, който включва и облагодетелства всички участници в продоволствената верига.

За да постигнат това, Европейската комисия, държавите-членки и участниците в агро-хранителния сектор трябва да въведат добре финансирани системи за знания с участие за бързо и ефективно

разпространение и обмен на съществуващи знания, най-добри практики, умения, научни изследвания, иновативни техники и опит, който да позволи необходимия преход. Това предполага и установяване на институционални структури и организационен капацитет за идентифициране и справяне с пропуските в знанията и уменията, преодоляване на пречките пред прехода. Освен това, гореспоменатите участници трябва да инвестират в свързано със селското стопанство образование и хранително-вкусова грамотност, за да повишат обществената и професионалната осведоменост относно устойчивите хранително-вкусови системи, като подчертават ползите, рисковете и замяната, свързани с различните подходи.

Конкретно насочена към Европейската комисия е препоръката на Стратегическия диалог за оценка и преразглеждане, когато е необходимо, на проектирането, управлението и функционирането на услугите за разширяване на земеделието и консултантските услуги, насочени към предоставяне на фермерите и производителите на храни – по приобщаващ начин – на достъп до безплатни и независими експертни насоки, техническа помощ и програми за обучение. Той също така трябва да засили прилагането на системи за знания и иновации в селското стопанство (AKIS) в рамките на независимите консултантски услуги в земеделието.

5.2. Увеличаване на инвестициите и партньорствата в изследванията и иновациите

Необходимо е увеличаване на финансирането за образование в областта на селското стопанство и продоволствените системи, обучение през целия живот и независими консултантски услуги. Тези програми и услуги ще играят жизненоважна роля в насочването на новото поколение фермери в усилията им за устойчиво земеделие. Необходими са и линии за финансиране, също насърчаване на социалните иновации и експериментирание на местно ниво, например при разработването и прилагането на местни политики за храни. За да постигнат това, Европейската комисия и държавите-членки на ЕС трябва да подобрят мобилизирането на съществуващите средства за улесняване на ефективното разпространение на умения и безопасен технологичен напредък. Те трябва да подкрепят и укрепват центрове за иновации и експериментални настройки (като изпитателни платформи, полеви/живи лаборатории, инициативи за озеленяване и демонстрационни ферми) в различните региони в рамките на ЕС, където фермери, оператори в хранително-вкусовата промишленост, разработчици на технологии и публични органи могат да си сътрудничат, за да пилотират и оценят ефективността на нови или съществуващи технологии и знания, като същевременно ги демонстрират в реални условия. От държавите-членки се изисква да увеличат финансирането от ЕС за инициативи за научноизследователска и развойна дейност, по-специално за фокусирани върху устойчивостта агро-хранително-вкусовите технологии и иновации, като разпределят по-висок процент от програмата „Хоризонт Европа“ за проекти, насочени към разработване и тестване на нови технологии и иновации за устойчиво селско стопанство, производство и разпространение на храни.

Участниците в агро-хранителния сектор, изследователските институти и университетите, държавите-членки и Европейската комисия трябва да работят за създаване и укрепване на публично-частни партньорства между изследователски институции и частния сектор за генериране на инвестиции, улесняване на обмена на знания и сътрудничество при разработването на авангардни решения за агро-хранителния сектор, осигуряване на достатъчно публични средства, предназначени за фундаментални изследвания. Те също така трябва да подкрепят развитието на мрежи от организации, общности, предприятия и лица, в рамките на които се разработват и разпространяват

подобрения. За всички тези инициативи подходът с множество участници ще спомогне за създаването на възможности за съвместно обучение и колективни действия, които подкрепят устойчивите преходи. За тази цел Европейската комисия трябва да въведе публично-частни партньорства в клъстер 6 на програмата „Хоризонт Европа“.

Заедно с препоръките за използване на съществуващите знания, Стратегическият диалог насочва Европейската комисия към значението на разработването на нови знания, иновации и технологии, за да се запази конкурентоспособността на хранително-вкусовия сектор в Европа и да се подпомогне преходът към устойчиви практики, като тези, споменати в този доклад (вж. раздели В.2.2 .2., С, 2.2.3, С2.3.1, В.3.2.1 и В.3.2.2.). Поради това препоръчва специално за тези цели да се заделят значителни части от подходящи финансиращи програми, като LIFE, DIGITAL и Horizon.

5.3. Рационализиране на регулаторните процедури за достъп до пазара на нови технологии и иновации

В момента оценката и пазарното одобрение на някои нови технологии и иновации в ЕС понякога е проблем. Необходимо е рационализиране и ускоряване на административните и регулаторни процеси и процедури на ЕС за иновации в агро-хранителния сектор, като се поддържа стабилна и цялостна оценка на риска, основана на принципа на предпазливостта. Осигуряването на здравословна и устойчива хранителна система за бъдещето в Европа изисква от нас да съчетаем устойчивите иновации с насърчаването и опазването на нашето положително кулинарно наследство.

За да се постигне това,

1. Европейската комисия, държавите-членки и Европейският парламент, заедно с EFSA, трябва да работят заедно за определяне на по-бързи регулаторни пътища за иновативни продукти и процеси, ясно фокусирани върху повишена устойчивост, като същевременно се зачита необходимостта от стабилна оценка на риска.
2. Европейската комисия и държавите-членки освен това трябва да се стремят да хармонизират стандартите и процесите в държавите членки на ЕС, за да се намалят пречките пред навлизането на пазара на иновативни селскостопански хранителни продукти и технологии, осигуряващи равнопоставеност, която позволява безпроблемно приемане и разширяване в различни региони.

5.4. Използване на възможностите на дигитализация по отговорен начин

Продоволствените системи стават все по-дигитални. Днес в някои части на Европа културите, животните или камионите се наблюдават все повече от интелигентни сензори, сателити, дроневи и машини, оборудвани с GPS и камери. Резултатът е изобилие от данни с безпрецедентен потенциал за подпомагане на по-интелигентни решения от бизнеса или потребителите, за проследяване на целостта на храните и за подпомагане на публичното вземане на решения от правителствата.

Преминаването към цифровизация надхвърля обикновения технологичен напредък; това води до дълбоки социални, културни, икономически и институционални промени. Използването на данни може да предложи значителни ползи и да подпомогне системата за сравнителен анализ (вижте В.1.2) и обмена на данни в агро-хранителни системи. В същото време то поражда опасения относно

справедливостта, качеството и поверителността. Следователно стабилните рамки за управление на данните и тяхното правилно прилагане са от съществено значение.

За да насърчат цифровизацията в агро-хранителния сектор, Европейската комисия и държавите-членки трябва да дадат приоритет и да работят за прозрачен модел за управление на данните с ясни правила за собственост на данните, оперативна съвместимост и етично използване, целящи справедливо и сигурно използване на данни в полза на всички, като се вземат предвид правните и етичните аспекти. Следва да се ускорят инвестициите в цифрова инфраструктура, като се гарантира добро покритие на високоскоростна интернет свързаност във всички (селски) райони в цяла Европа, включително максимално увеличаване на разгръщането на широколентови мрежи (вж. В.4.4.). Необходими са стимули, например в рамките на ОСП, за възприемането на технологии за прецизно земеделие, включително от сензори, дроне, изкуствен интелект и сателитни изображения, като по този начин се подобрява ефективността на ресурсите и управлението на културите. Това трябва да върви ръка за ръка с достатъчно финансиране за изследвания, разработване и прилагане на събиране на данни, интерпретация и разработване на съответните алгоритми и инструменти за изкуствен интелект.

Европейската комисия и държавите членки следва да осигурят и обучение през целия живот по дигитални умения, грамотност и информация относно цифровизацията за земеделските производители и работниците в хранително-вкусовите системи като цяло, като обръщат специално внимание на наличността им в селските райони. Трябва да бъдат установени цялостни стабилни механизми за мониторинг и оценка, за да се оцени въздействието на инициативите за дигитализация в агро-хранителния сектор. Следва да се събират данни за степента на внедряване, повишаването на производителността, екологичните резултати и социално-икономическите резултати, за да се предоставя информация за вземането на бъдещите политически решения.

5.5. Социалните иновации като средство за устойчиво земеделие

Много предизвикателства в агро-хранителния сектор, споменати в различни части на този доклад (напр. обновяване на поколенията, изселване от селските райони, нужда от приличен доход, продоволствена несигурност, влошаване на околната среда, липса на инфраструктура и услуги в селските райони) ще намерят някакво решение в „социални иновации“. Тези иновации идват от инициативи на местно ниво, често базирани на колективни и местни подходи, за справяне с нерешени проблеми. Например много групи дребни фермери са разработили колективни инструменти за продажба на продуктите си директно на потребителите чрез интернет маркетинг и социални медии или са се събрали, за да организират опазването на местни растения и животни, понякога с подкрепата на научни екипи. Други примери за това са груповото финансиране, колективните културни и артистични проекти, както и организираните на местно ниво схеми за на подпомагане на потребители с по-ниски доходи чрез предоставяне на храни.

Всички тези инициативи за подобряване на хранително-вкусовата система трябва да бъдат по-добре признати в публичните политики, също и във финансово отношение, и добрите опити и практики трябва да бъдат по-широко споделяни. Трябва да се проучат допълнително пречките пред социалните иновации, включително правния статут на притежателите на селски проекти и достъпа до публични финанси.

Заключение

Стратегическият диалог за бъдещето на селското стопанство в ЕС, обявен от председателя на Европейската комисия в нейната реч за състоянието на Съюза на 13 септември 2023 г. и стартиран в Брюксел на 25 януари 2024 г., добави нов, необичаен формат към процедурите за участие на ниво ЕС. В процес на интензивен диалог заинтересовани страни с различни, понякога противоположни интереси, съвместно договарят перспективи и пътища за по-нататъшно развитие на особено важна, много сложна и много противоречива област на политиката и препоръчват своите споделени перспективи на изпълнителната власт на ЕС като ориентация за действие.

Погледнат в светлината на тази парадигматична иновация, Стратегическият диалог показва двоен резултат. Първият е окончателният доклад, представен тук. Той в никакъв случай не е заключението на всички обсъждания и отговорът на всички въпроси. Но той е, както се надяват всички членове, важна стъпка по пътя към икономически изгодна, екологично устойчиво и социално отговорно селско стопанство, продоволствени системи и селски райони в Европейския съюз.

Вторият резултат от Стратегическия диалог е появата на нова култура на ангажираност между членовете, която прави възможно свързването и балансирането на различните гледни точки и интереси на различните заинтересовани страни в целия сектор по начин, който е по-ефективен отколкото често се случваше преди. Стратегическият диалог се характеризира с конфиденциалност, известна легитимна непрозрачност и преди всичко взаимно доверие. Последното произтича основно от способността и желанието на всички членове да признаят, че и контрапозициите могат да се основават на разумни основания. Той се основава на прозрението, че никоя от представените индивидуални позиции не е напълно свободна от противоречия или може сама по себе си да обещае решение на всички проблеми. Лесно е да се предвиди, че ще са необходими допълнителни усилия за консолидиране на доверието между членовете на Стратегическия диалог в по-добро взаимно разбирателство между организирани групи по интереси, които членовете представляват.

Ще бъде важно за Европейската комисия в различните ѝ портфейли, Европейския парламент, държавите-членки на Съюза и организирани групи по интереси на агро-хранително-вкусовата система да приемат споделените съображения и препоръки, представени тук. Те трябва допълнително да ги развият и конкретизират и да ги превърнат в смели и бързи решения в полза на земеделската общност в ЕС, хранително-вкусовата система и селските райони и в крайна сметка в полза на европейското общество.

ПРИЛОЖЕНИЕ

1. Мандат

В доклада си за състоянието на Европейския съюз за 2023 г., Председателят на Комисията фон дер Лайен каза:

„Трябва да работим заедно с мъжете и жените в земеделието, за да се справим с тези нови предизвикателства. Това е единственият начин да осигурим доставките на храна за бъдещето.

Имаме нужда от повече диалог и по-малко поляризация. Ето защо искаме да започнем стратегически диалог за бъдещето на селското стопанство в ЕС.

Аз съм и оставам убедена, че селското стопанство и защитата на природата могат да вървят ръка за ръка. Имаме нужда и от двете.”

Допълнителни подробности относно обхвата на Стратегическия диалог на Европейската комисия бяха изложени в речта на председателя фон дер Лайен при откриването на Дните на агро-хранителния сектор на ЕС на 6 декември. Въз основа на контактите със заинтересованите страни през предходните месеци, следните въпроси изискват специално внимание:

1. Как могат нашите фермери и селските общности, в които живеят, да получат по-добра перспектива, включително справедлив стандарт на живот?

Например: привличане на млади фермери и други нови участници в селското стопанство, подпомагане на диверсифицирани типове стопанства, селски икономики и нови (биологични) бизнес модели за повишаване на сигурността на доходите и превръщане на селските райони в по-привлекателни.

2. Как може да се поддържа селското стопанство в границите на нашата планета и нейната екосистема?

Например: адаптиране на селското стопанство към изменението на климата (напр. суши, храни), улавяне на въглерод в селското стопанство и системите за агролесовъдство, смекчаване на емисиите на парникови газове в селското стопанство, устойчиво използване на природни ресурси като вода, почва, въздух, биоразнообразие, „Едно здраве“ и хуманно отношение към животните в продуктивни селскостопански системи.

3. Как може по-добре да се използват огромните възможности, предлагани от знанието и технологичните иновации?

Например: подкрепа, разширяване и внедряване на иновации във фермите (консултации за ферми, селскостопански знания и системи за иновации), вариращи от агроекологични практики до нови геномни техники, биотехнологии, кръгово снабдяване или цифрови технологии (напр. прецизно земеделие).

4. Как може да се насърчи светло и процъфтяващо бъдеще за продоволствена система на Европа в един конкурентен свят?

Например: осигуряване на безопасност на храните, наличност на храни, достъпност на храните, устойчивост и устойчивост на веригата на стойността на храните, от доставката на суровини и първичното производство (било то големи или малки ферми), до преработката на храни, търговията, търговията на дребно, маркетинга, консумацията и хранителни отпадъци; промяна на потребителските предпочитания. Международна конкурентоспособност на агро-хранителния сектор.

Групата за Стратегическия диалог, състояща се от председателя и група от определени участници, е упълномощена да отговори на тези и други свързани въпроси в пленарна зала и в работни групи с оглед на балансирана и представителна дискусия и идентифицирането на препоръки. Председателят ще представи доклад на председателя на Комисията до август 2024 г.

2. Членове на Стратегическия диалог за бъдещето на селското стопанство в ЕС

членове	функция
Петер Щрошнајдер	Специален съветник на председателя на Европейската комисия,
Лео Алдерс	Президент, Торове Европа
Лили Балог	Президент, Agroecology Europe
Фаустин Вас-Defossez	Директор, Европейско екологично бюро
Кристиян Брагасон	Генерален секретар на Европейската федерация на Профсъюзите по храни, земеделие и търговия в туризма
Ариел Брунър	Регионален директор, Bird Life Европа и Централна Азия
Марко Контиеро	Политически директор, Грийнпийс Европа
Кристел Делберге	Генерален директор на Еврокомерс
Тиери дьо Л'Ескай	Изпълнителен президент, Европейска организация на собствениците на земя
Майкъл Гон	Президент, Euroseeds
Моник Гойенс	Генерален директор, BEUC Европейската организация на потребителите
Тибо Гинар	Президент на Европейската асоциация ЛИДЕР за развитие на селските райони
Нели Хайду	Генерален секретар, Европейски комитет за връзка за селскостопанска и хранително-вкусова търговия
Сжоукже Хеймоваара	Президент на Изпълнителния съвет на университета Вагенинген и Проучване
Дърк Джейкъбс	Генерален директор, FoodDrinkEurope
Кристиане Ламбърт	Президент на Комитета за професионално селско стопанство СОРА организации
Джоузеф Лехнер	Президент, Геора-COPA Employers' Group of Professional организации
Филип Лимбъри	Президент на Еврогрупата за животните
Петер Меедендорп	Президент, CEJA Европейски съвет на младите фермери
Марта Меса	Генерален секретар, Slow Food
Ленарт Нилсон	Президент, OGECA Генерална конфедерация на земеделските кооперативи
Спирос Пападатос	Генерален секретар на Rural Youth Europe
Жан Plagge	Президент, IFOAM Organics Europe
Роко Реналди	Генерален секретар, FoodServiceEurope
Клеър Скентелбери	Генерален директор, EuropaBio
Женевиер Савини	Европейска координация Via Campensina
Нина Шиндлер	Главен изпълнителен директор на Европейската асоциация на Кооперативни банки
Упо Сведин	Президент, EURAGRI
Жак Ванденшрик	Почетен президент на Европейската федерация на хранителните банки
Джелсомина Виглиоти	Вицепрезидент, Европейска инвестиционна банка

3. Процедурен правилник

1. Цели

- (1) Стратегическият диалог има за цел да изведе заедно в група, избора на заинтересованите страни, който е балансиран и представляващ различни интереси, отразявайки богатството и разнообразието на всички сегменти на хранително-вкусовата верига и селските райони и да работи върху резултатите, както е посочено в Мандата.

2. Участници

- (2) Групата се състои от председател и 29 членове.
- (3) Стратегическият диалог се ръководи от проф. д.н. Петер Щрошнайдер.
- (4) Членството в групата е лична, непрехвърляема почетна длъжност. В надлежно обосновани изключителни случаи член може да бъде представляван от заместник с предварителното съгласие на председателя.
- (5) Председателят може да кани и други лица, организации и публични субекти със специфичен опит по отношение на тема от дневния ред, за да участват в работата на групата или работните групи на ad hoc основа, а не като редовни членове.
- (6) Членовете могат по всяко време да подадат оставка писмено до председателя.

3. Задачи

- (1) Групата ще обсъди темите, посочени в мандата, и други уместни въпроси с оглед на предлагането на препоръки относно бъдещето на селското стопанство в ЕС.
- (2) Групата ще вземе под внимание мнения, получени чрез целенасочена консултация и ad hoc дебати по въпроси, свързани с диалога, организиран в рамките на експертните групи на Комисията.
- (3) Председателят редовно ще информира Съвета и Европейския парламент за работата и дискусиите в групата.
- (4) Председателят изготвя окончателен доклад с препоръки и го представя на председателя на комисията.

4. Операции

- (1) Председателят координира вътрешно работата, определя времето и мястото на заседанията и определя дневния ред.
- (2) Дневният ред и документите за консултация се изпращат на членовете не по-късно от една седмица преди датата на срещата. Искания за промени в дневния ред се подават до председателя най-малко три дни преди датата на заседанието.
- (3) По предложение на председателя групата може да създава работни групи, които се отчитат всеки път пред пленарна зала. Срещата на работните групи може да се проведе и в онлайн формат.

Членовете на групата могат да решат на доброволна основа да се присъединят към работни групи, като вземат предвид необходимостта от балансиран дискусии и да представят различни гледни точки/становища във всяка работна група. Всяка работна група ще посочи модератор.

- (4) За организационна подкрепа председателят назначава помощен екип, състоящ се от служители на Комисията.
- (5) Служителите на службите на Комисията ще присъстват на заседанията със статут на наблюдатели. Те могат да получат разрешение от председателя да участват в дискусиите и да предоставят експертни мнения. Те не участват във формулирането на препоръки или съвети.
- (6) Протоколът от дискусията в пленарна зала се изготвя от екипа за поддръжка под отговорността на председателя и се раздава на участниците преди следващото заседание.

5. Професионална тайна и обработка на информация

Разискванията по време на диалога са поверителни. Само председателят ще съобщи за обсъжданията, преди да бъде публикуван окончателният доклад.

Членовете на групата, както и поканените експерти и наблюдатели, подлежат на задължението за спазването на професионална тайна, което по силата на Договорите и правилата за тяхното прилагане се прилага за всички членове на институциите и техния персонал, както и за Правилата на Комисията относно сигурността по отношение на защитата на класифицирана информация на Съюза, установени в Решения (ЕС, Евратом) 2015/4434 и 2015/4445 на Комисията. Ако те не спазват тези задължения, Комисията в съгласие с председателя може да предприеме всички подходящи мерки.

6. Разходи за срещи

Участниците в дейностите на групата не получават възнаграждение за предлаганите от тях услуги, както и пътни и дневни разходи на участниците в дейностите на групата.

4. График на Стратегическия диалог за бъдещето на селското стопанство в ЕС

25 януари 2024 г.	Начална среща с председателя Урсула фон дер Лайен
11-12 март 2024 г.	Второ пленарно заседание
22-23 април 2024 г.	Трето пленарно заседание
20-21 юни 2024 г.	Четвърто пленарно заседание. Обмен с Председателя Урсула фон дер Лайен
9-10 юли 2024 г.	Пето пленарно заседание
22-23 юли 2024 г.	Шесто пленарно заседание
27-29 август 2024 г.	Седмо пленарно заседание
Обмен с науката	
22 април 2024 г.	Мини симпозиум с научни приноси от Джанлука Брунори, Университет в Пиза, Бюрото на Жан Кристоф, Университет Париж-Сакле, Крийн Попе, икономист, Елин Рьос, Шведски университет по селскостопански науки
9 юли 2024 г.	Техническа работилница с научни приноси от Куентин Шансе, Университет на Нант, Коен Деконик, Организация за икономическо сътрудничество и развитие, Жан-Франсоа Хокет, Френски национален изследователски институт за Селско стопанство, храни и околна среда, Йохан Суинен, Международен изследователски институт за хранителна политика, Хана ван Зантен, Университет Вагенинген и изследвания
Обмен с консултативните органи на ЕС	
23 април 2024 г.	Размяна на председателството с делегация на Икономическия и социален комитет. Списък на последните доклади за селското стопанство и хранително-вкусовите системи, споделен с членовете на СД.
14 юни 2024 г.	Размяна на председателство с Комитета на регионите (Комитет NAT)

5. Група на Европейската инвестиционна банка²¹ принос към финалния доклад

Групата на ЕИБ се ангажира да помогне цялата верига на стойността на земеделието и биоикономиката²² да стане по-устойчива на множеството предизвикателства, пред които е изправена. Чрез своята кредитна и консултантска дейност тя подкрепя продоволствената сигурност в ЕС и световен мащаб, но също така и действията в областта на климата, опазването на екосистемите и биоразнообразието, както дейности нагоре, така и надолу по веригата, включително преработвателна промишленост, търговията на дребно и иновациите.

ЕИБ има значителен опит и портфолио от проекти в сектора (консултирайте се с последните кредитни и консултантски дейности на ЕИБ)²³. Годишното финансиране на сектора от ЕИБ възлиза на приблизително 5 млрд. евро, като около 4 млрд. евро от тази сума са в ЕС. Над две трети от това финансиране е насочено към МСП чрез посреднически финансови продукти, а останалата част е предоставена директно на по-големи частни и публични кредитополучатели. В допълнение, ЕИБ предостави консултантски услуги в подкрепа на Европейската комисия, държавите-членки и организаторите относно проектирането и използването на финансови инструменти за увеличаване на наличното финансиране и подкрепа за развитието и разширяването на иновативни компании или технологии. Съдържанието на финансирането от ЕИБ в областта на действията по климата и устойчивостта на околната среда непрекъснато се увеличава през последните няколко години, достигайки повече от 60% от директните заеми през 2023 г.

ЕИФ подкрепи секторите на хранително-вкусовата промишленост чрез (i) гаранционни продукти, предимно с ливъридж от ЕЗФРСР, национално или регионално финансиране, в размер на 3,5 милиарда евро общо кредитиране с ливъридж на крайни получатели през последните 7 години; допълнителен капацитет за финансиране също е наличен по програмата InvestEU и (ii) капиталови инвестиции чрез своите дейности за рисков капитал, подкрепящи специализирани рискови фондове за агро-хранителни технологии с ангажиран капитал от 420 милиона евро за мобилизиране на общо 1,6 милиарда евро.

Предложен път напред

Признавайки важността на сектора и критичността на отговора на ниво ЕС, групата на ЕИБ определи подкрепата за селското стопанство и биоикономиката като един от ключовите си приоритети в своята стратегическа пътна карта за периода 2024-2027 г.

Използвайки експертния си опит в сектора и широкия си набор от финансови и консултантски инструменти Групата на ЕИБ има за цел да засили подкрепата си за селскостопанската верига на стойността, за да помогне за нейното разнообразие и потребности. Това от своя страна би засилило

²¹ Групата на Европейската инвестиционна банка (Групата на ЕИБ) включва Европейската инвестиционна банка (ЕИБ) и Европейския инвестиционен фонд (ЕИФ).

²² Биоикономиката, съгласно дефиницията на ЕК, включва онези части от икономиката, които използват възобновяеми биологични ресурси (биомаса) от сушата и морето - като култури, гори, риба, животни и микроорганизми - за производство на храна, материали и енергия. Биоикономиката също така включва свързаните с нея НИРДИ като ключов фактор, с кръговата икономика и свързаните с нея обществени блага (включително биоразнообразие и екосистеми) като междусекторни аспекти.

²³ www.eib.org/en/projects/index

устойчивостта, напредъка към по-иновативни, ефективни и устойчиви вериги за създаване на стойност и би подкрепило местните общности.

За тази цел подкрепата на групата на ЕИБ ще бъде структурирана по различни продукти²⁴, като всеки от тях отговаря на нуждите на различни типове контрагенти и/или части от веригата на стойността на селското стопанство и биоикономиката²⁵. За да се увеличи максимално обхватът и въздействието, някои от предложените действия може да изискват допълнителни ресурси, от бюджета на ЕС или от държавите-членки, за да се даде възможност за по-голямо поемане на риск и ускорени инвестиции. Групата на ЕИБ ще се ангажира със съответните заинтересовани страни, за да осигури допълване със съществуващите източници и инструменти на финансиране и да увеличи максимално ефективността на своя продуктов пакет.

1. Кредитен пакет от ЕИБ за посредници до 3 милиарда евро (за периода 2024-2027 г.), като се фокусира върху приоритетни области като млади и нови фермери, полово разнообразие, както и устойчивост на климата и околната среда.

Кредитният пакет също може да се възползва от:

- целенасочена консултантска подкрепа, особено за горните компоненти и с акцент върху климата и устойчивостта на околната среда.
- Освен това въздействието и обхватът на пакета за заеми могат да бъдат допълнително подсилени с допълнителни ресурси, по-специално като се даде възможност за: допълнителен гаранционен капацитет за намаляване на риска при отпускане на заеми за земеделски производители и увеличаване на финансовите потоци и смесване с национални или европейски безвъзмездни средства, когато има такива.

2. Програма за рисков дълг, евентуално под InvestEU или нов мандат, използващ ресурсите на ОСП за (а) технологични компании по веригата на селскостопанската стойност, както и (б) развитие на плащания за екосистемни услуги (PES)²⁶ и (в) висококачествени технологии за устойчиви биогорива и биоматериали (напр. свързани с проекти за биометан, биогорива от второ поколение или природни биоматериали, заместващи изкопаеми ресурси). ЕИБ, в тясно сътрудничество с ЕК и съвместното предприятие за кръгова биоикономика, вече провежда проучване за търсене на потенциални пътища за допълнително ускоряване и улесняване на инвестициите в биоикономическото пространство. Той също така проведе консултантска задача относно решения, базирани на природата и горското стопанство, които биха могли да послужат като основа за проектиране на иновативни продукти в подкрепа на схемите за PES, потенциално разработени съгласно мандатите на ЕК или държавите-членки на ЕС.

3. Програми на ЕИФ: (i) Гаранционна схема: вероятно в рамките на InvestEU или специален пакет за земеделие, финансиран от ЕК, който ще стимулира държавите-членки да използват своите ЕЗФРСР

²⁴ Разгръщането на финансови и консултантски решения на ЕИБ ще подлежи на оценка и одобрение от нейните ръководни органи, според случая.

²⁵ Концепцията за веригата на стойността е съобразена с подхода, възприет в стратегиите „От фермата до вилицата“ и „Биоикономика“, за да се отговори на проблемите на биоикономическия сектор по холистичен всеобхватен начин. Включва сектора на първичното селско и горско стопанство, неговите доставки и първична обработка надолу по веригата, логистика и индустрии за търговия на дребно.

²⁶ Плащане за екосистемни услуги се отнася до различни частни или обществени договорености, чрез които бенефициентите на екологични услуги, които могат да варират от опазване на водосборни басейни и опазване на горите до улавяне на въглерод или красота на ландшафта, предоставят финансови стимули на участниците, чиито земи предоставят тези услуги.

и/или национални ресурси в рамките на стратегическите планове на ОСП. След това смесените инструменти могат да бъдат проектирани от EIBG и добавени към такава схема. (ii) програма за частни капиталови инвестиции, евентуално в рамките на InvestEU или нов мандат, използващ ресурси от ОСП, за подкрепа на европейски мениджъри на фондове, които са насочени към европейски иновативни технологии и решения за бъдещето на храните (агротехника, хранителни технологии и синя икономика), както и за привличане на частни инвеститори в сектора.

4. Специален кредитен пакет за средни и големи контрагенти, евентуално включително кооперативи и други организации на земеделски производители. Надграждайки своя опит в преките операции в сектора и използвайки InvestEU или други инструменти, свързани с Общата селскостопанска политика – ЕИБ би могла да разшири обхвата на действие, по-специално чрез включване на високорискови съвместни публично-частни инфраструктурни схеми, като тези, насърчавани от сдруженията за напояване за поддръжка на язовири и диги, или предприятия за поддръжка на горите, които традиционно са изправени пред значителни ограничения в достъпа до кредити.

5. ЕИБ ще проучи форми на подкрепа към схеми за земеделско застраховане и/или други схеми за намаляване на риска за адаптиране на земеделските системи към климата. Това би могло да допринесе за създаването на интегрирана продуктова оферта за сектора.

6. И накрая, ЕИБ ще се стреми да засили своята подкрепа за инфраструктури и капацитет в селските райони, като пътни и информационни мрежи, образование и инвестиции, свързани с управлението на селскостопанските води, в тясна връзка с по-широката **програма на ЕИБ за водите**. Очаква се това да доведе до значителни положителни резултати за селскостопанския сектор чрез фокусиране върху развитието на селските райони и справяне с недостига на вода и продоволствената сигурност.

6. Синтез на целевата консултация

В контекста на Стратегическия диалог, с цел обогатяване на текущата работа на членовете, председателят на диалога покани допълнителни заинтересовани страни да представят своите мнения чрез целенасочена консултация. Поканата за участие беше отправена към много от организации-чадъри на ниво ЕС въз основа на техния секторен и тематичен опит в агро-хранителната система на ЕС и присъствие в съответните политически форуми на ниво ЕС.

Председателят поиска тяхното мнение по четирите конкретни въпроса, които ръководеха работата на Стратегическия диалог:

- Как могат фермерите и селските общности да живеят, да им бъде дадена по-добра перспектива, включително справедлив стандарт на живот?
- Как може да се поддържа селското стопанство в границите на нашата планета и нейната екосистема?

- Как може по-добре да се използват огромните възможности, предлагани от знанието и технологичните иновации?
- Как може да се насърчи светло и процъфтяващо бъдеще за хранително-вкусовата система на Европа в един конкурентен свят?

Следното фактологично резюме и обобщаващ доклад бяха представени на членовете на Диалога за разглеждане.

Фактическо резюме

Таблицата по-долу представя преглед на броя на получените предложения, групирани по категории заинтересовани страни.

КАТЕГОРИЯ	
Земеделски организации	12
Селскостопански търговски организации	3
Организации за влагане на селскостопански ресурси	13
Преработка и производство на храни	12
Търговия на дребно и едро	2
НПО (неправителствени организации)	12
Коалиции с множество заинтересовани страни	6
Други (текстил, услуги, инфраструктура, логистика, иновации)	12
Общ брой подадени мнения	72

Синтезиран доклад

Въпрос 1: Как могат фермерите и селските общности, в които живеят, да получат по-добра перспектива, включително справедлив стандарт на живот?

Участниците в целевата консултация приветстват стартирането на Стратегическия диалог и признават необходимостта от укрепване на диалога и сътрудничеството между институциите и заинтересованите страни и между заинтересованите страни. Естеството на участниците в консултациите и техните изисквания (в голямо разнообразие от сектори и модели на земеделие) също показват голямото разнообразие и хетерогенност, които характеризират европейското земеделие.

Налице е широко признание за определени икономически предизвикателства, които оказват натиск върху икономическата жизнеспособност на селскостопанския сектор: глобалната конкуренция за земеделските производители се разглежда от много заинтересовани страни като ключово предизвикателство, което засяга техните доходи и стандарт на живот; в същото време регулаторният натиск и високата административна тежест се разглеждат като фактор, който не само засяга конкурентоспособността на стопанствата, но дори поставя под въпрос тяхното дългосрочно съществуване. Голям дял от заинтересованите страни също поставят фокуса върху небалансираната сила във веригата на хранителната стойност и слабата позиция на фермерската общност спрямо другите участници в процеса. Освен това се споделят общи послания относно нарастващите рискове и несигурност в контекст, в който първичните производители са изправени пред нарастващи разходи.

Повдигнатите политически отговори обхващат широк спектър от области и идеи, свързани с Общата селскостопанска политика (ОСП), до по-пазарни решения.

По отношение на ОСП има много призови за по-висок бюджет (адаптиран към инфлацията) и за по-добри начини за разпределяне на подкрепата по по-целенасочен начин, по-специално с акцент върху дребните земеделски производители. В същото време се чуват и призови за запазване на мерките за обща организация на пазара (ООП), включително за по-активни действия за по-добро управление на пазарите. В този контекст много заинтересовани страни изискват по-добре насочени инструменти за управление на кризи, адаптирани към настоящия икономически контекст.

Участниците призовават и за мерки за възстановяване на баланса в рамките на хранително-вкусовата верига и, по-специално, настояват за повече действия за борба с нелоялните търговски практики (НТП). В същото време, докато някои заинтересовани страни настояват, че е важно да се гарантира функционирането на пазарите, други призовават за повече регулаторни действия, за да се гарантират по-добри цени за първичните производители.

Други предложени решения насочват вниманието към прекомерната административна тежест и необходимостта от намаляване на регулаторните и административните разходи за земеделската общност. Има и призови за по-добро проучване на допълнителни източници на доходи, насърчаване на диверсификацията, увеличаване на добавената стойност (т.е. качествени продукти) и насърчаване на нови бизнес модели като въглеродно земеделие.

Много заинтересовани страни настояват за ключовата роля на сътрудничеството като решение за оптимизиране на разходите и по-добро управление на доставките. В този контекст има много призови за увеличаване на ролята на организациите на производителите и техните оперативни програми, както и за проучване на нови възникващи бизнес модели и частно-публични партньорства за улесняване на достъпа до нови технологии.

Не на последно място, има широко признание за земеделието като гръбнак на селските общности и силна необходимост от подкрепа за развитието на селските райони. Според някои участници тези територии изискват специфични действия по отношение на инфраструктурата, основните услуги и насърчаването на диверсификацията на икономическата дейност. Някои заинтересовани страни също подчертават ключовата роля, която специфичните продукти (т.е. географските показатели) и бизнес модели (къси вериги на доставки) могат да играят за гарантиране на икономическата динамика в тези територии.

Въпрос 2: Как може да се поддържа селското стопанство в границите на нашата планета и нейната екосистема?

Налице е широко признание сред заинтересованите страни, че секторът на хранително-вкусовата промишленост трябва да стане по-устойчив. Някои заинтересовани страни подчертават значението на подобрената екологична устойчивост за гарантиране на продоволствена сигурност и икономическа рентабилност.

По отношение на управлението на прехода към устойчивост, заинтересованите страни подчертават необходимостта от холистични, съгласувани подходи на системата за пълноценна храна, които също

така отчитат местните и секторните специфики. Ползите от създаването на регулаторни рамки се подчертават многократно, както и желанието за укрепване на сътрудничеството и диалога между заинтересованите страни и с политическите институции. Освен това се подчертава необходимостта от повече и по-добри данни за устойчивостта на сектора, които да бъдат интегрирани с последователни и ясни показатели, както и от внимателно наблюдение и редовни оценки на устойчивостта на участниците в хранително-вкусовата промишленост.

Като цяло, заинтересованите страни призовават за насърчаване на преминаването към по-устойчиви земеделски практики и системи. Най-често цитираните примери са биологично, агроекологично, агролесовъдно и регенеративно земеделие. Много заинтересовани страни посочват, че фермерите трябва да бъдат адекватно възнаградени за по-устойчиви практики. Специален акцент се поставя върху сектора на животновъдството, който много заинтересовани страни определят като областта, в която емисиите и замърсяването трябва да се намалят най-спешно. В това отношение се подчертава необходимостта от по-добро хуманно отношение към животните и значението на подхода „Едно здраве“.

Три резултата от устойчивостта са специално споменати от участниците в консултацията. Това включва подобрена водоустойчивост чрез по-добра инфраструктура и управление на използването и задържането на води, укрепване на циркулярността чрез намаляване на загубата на храна и отпадъците и използване на странични продукти за биоикономиката. И накрая, често се споменава необходимостта от защита и възстановяване на здравето на почвата.

По отношение на конкретни инструменти, някои заинтересовани страни се позовават на насърчаване на къси вериги на доставки, пренасочване на вредни субсидии или използване на ценови механизми като система за търговия с емисии (ETS). Използването на потенциала на технологичните иновации, включително растителна селекция, биологичен контрол на вредителите, зелени торове и алтернативни протеини, често се споменава от участниците в консултациите. Мнозина призовават за повече инвестиции в научни изследвания и иновации.

Някои участници в консултацията подчертават, че освен на ниво ферма, трябва да бъдат подобрени енергийната ефективност и ефективността на емисиите в логистиката на останалата част от веригата за доставки. Няколко заинтересовани страни също се позовават на значението на политиките от страна на търсенето, по-специално преминаването на диетата към повече продукти на растителна основа чрез разнообразяване на производството и консумацията на протеини и стимулиране на устойчив избор на потребителите.

И накрая, много заинтересовани страни подчертават, че участниците в хранително-вкусовата промишленост и фермерите трябва да бъдат подкрепени в прехода към устойчивост, както административно, така и финансово. Трябва да се обърне внимание на потенциалните разходи и административна тежест от строгите разпоредби.

Въпрос 3: Как могат да се използват по-добре огромните възможности, предлагани от знанието и технологичните иновации?

Приносите могат да бъдат групирани тематично около три централни аспекта: научноизследователска и развойна дейност (НИРД) на иновациите; усвояване и достъп до технологии; обществено приемане на иновациите.

Що се отнася до научноизследователската и развойната дейност, няколко заинтересовани страни подчертават необходимостта от благоприятна регулаторна рамка за насърчаване на иновациите, включително ясна, дългосрочна визия и по-ефективни процеси на разрешаване. В същото време някои заинтересовани страни също предупреждават, че всяка технология, която навлиза на пазара, трябва да бъде безопасна и че рисковете трябва да бъдат внимателно оценени предварително. В допълнение, увеличеното финансиране за научноизследователска и развойна дейност, както от публични, така и от частни източници, често се споменава от заинтересованите страни. И накрая, някои заинтересовани страни призовават за повече стратегически публично-частни партньорства за ускоряване и по-ефективно насочване на иновационните процеси.

По отношение на навлизането на иновациите и технологиите се подчертава необходимостта от намаляване на риска от инвестиции в иновации, включително чрез механизми за споделяне на риска и финансови стимули. Няколко заинтересовани страни също посочват необходимостта от изграждане на капацитет и умения, за да се позволи използването на технологии. Често споменаваните инструменти са споделяне на знания чрез партньорски мрежи и висококачествени консултантски структури. Подчертава се значението на приложните иновации, разработени съвместно с крайните потребители. Заинтересованите страни често подчертават необходимостта иновациите да бъдат достъпни, особено за малките производители, като за това значителна роля ще има подобрената цифрова инфраструктура в селските райони.

Общественото приемане на иновациите е друг споменат въпрос. Някои заинтересовани страни призовават за информационни и образователни програми за повишаване информираността за потенциалните ползи от иновациите сред потребителите.

Когато става въпрос за конкретни (технологични) иновации, най-често споменаваните инструменти са цифрови инструменти, включително изкуствен интелект и биотехнологии, включително биоконтрол, алтернативни протеини (прецизна ферментация, култивирани, базирани на растения) и нови геномни техники (NGT). Позициите на заинтересованите страни по тях варират от призови за по-бързо одобрение до по-колебливи напомняния за потенциалните рискове за безопасността на тези технологии, включително зависимости и възражения срещу определени специфични технологии. И накрая, някои заинтересовани страни посочват, че не само иновациите, но и съществуващите традиционни знания, трябва да бъдат мобилизирани.

По отношение на цялостния подход към технологиите и иновациите, някои заинтересовани страни подчертават, че той не трябва да се разглежда като решение „сребърен куршум“, а да се третира като допълнение към по-системните трансформации на селското стопанство и хранително-вкусовата система. Някои също така подчертават, че иновациите не винаги трябва да са технически и че трябва да се вземе предвид ролята на социалните иновации.

Въпрос 4: Как може да бъде насърчено светло и процъфтяващо бъдеще за хранително-вкусовата система на Европа в един конкурентен свят?

Консултираните заинтересовани страни изразяват своите възгледи относно конкурентоспособността на сектора на хранително-вкусовата промишленост, както и световната търговска политика на ЕС.

Много заинтересовани страни подчертават стратегическата роля на устойчивостта както във вътрешното производство на селскостопански храни, така и в търговските отношения. Те подчертават, че водещата роля на ЕС по отношение на качеството на продуктите, кулинарното наследство и устойчивостта трябва да бъде допълнително насърчавана като важно конкурентно предимство. Няколко участници обаче посочват също, че секторът ще изисква достатъчно подкрепа за прехода към устойчивост, за да се гарантира, че разходите за прехода няма да се превърнат в конкурентно неизгодно положение. Някои призовават за по-гъвкаво екологично регулиране в това отношение.

Заинтересованите страни също идентифицират предполагаеми заплахи за конкурентоспособността на ЕС. Често споменаваните фактори включват по-високи производствени разходи в Европа, особено енергия; страх от изоставане в надпреварата за иновации и необходимостта от рационализиране на процеси на разрешаване и повече инвестиране в научноизследователска и развойна дейност; недостатъчно финансиране за нова и устойчива инфраструктура; фрагментирането на единния пазар; и сравнително високи бюрократични изисквания, които създават допълнителни разходи.

По отношение на световната търговска политика на ЕС заинтересованите страни изразяват различни гледни точки: те варират от нетърпелива търговска отвореност (подчертаваща важността на свободната търговия и по-добрия достъп до пазара за производителите от ЕС и предупреждаваща за протекционистични тенденции), до по-предпазливи подходи (подчертаващи необходимостта от защита на производството на селскостопански храни от търговски спорове, предотвратяване на преместването на производството и намаляване на зависимостите от внос), до защитни перспективи (призоваване за изключване на селскостопанските храни от споразуменията за свободна търговия и фокусиране върху местното и регионално производство). Въпреки това повечето участници в консултациите подчертават значението на участието на сектора на световната арена и изискват повече действия за осигуряване на еквивалентни стандарти за внос на селскостопански храни, включително по отношение на труда, устойчивостта и условията за хуманно отношение към животните. Няколко заинтересовани страни подчертават ролята на ЕС за насърчаване на глобалната хармонизация на стандартите за производство и търговия. Няколко участници в консултацията призовават ЕС също да разгледа и избегне потенциалните отрицателни въздействия, които местното производство и търговия в ЕС могат да имат върху трети страни и техните агро-хранителни сектори.

7. Съкращения

AgETS	Система за търговия с емисии в селското стопанство
AI	Изкуствен интелект
AJTF (ФСПАХ) (Фонд за справедлив преход в агро-хранителния сектор
AKIS	Системи за селскостопански знания и иновации
AMR	Антимикробна резистентност
АОП	Асоциация на организациите на производителите
AWL	Схема за етикетиране за хуманно отношение към животните
CAP	Обща селскостопанска политика
CBAM	Механизъм за коригиране на въглеродните граници
CDG	Група за граждански диалог
CDRD	Директива за отчитане на корпоративната устойчивост
CER	Устойчивост на критични субекти
ООП (СМО)	Обща организация на пазара
CO2	Въглероден двуокис
CRC	Сертифициране за отстраняване на въглерод
CSA	Подпомагано от общността земеделие
CSDD	Директива за надлежна проверка на корпоративната устойчивост
ДИГИТАЛЕН	Програма „Цифрова Европа“.
ЕЗФРСР	Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони
ЕФГЗ	Европейски фонд за гарантиране на земеделието
EBAF	Европейски съвет по хранително-вкусовата промишленост
EFSA	Европейски орган за безопасност на храните
ЕИБ	Европейска инвестиционна банка
ЕИБГ	Група на Европейската инвестиционна банка
ЕФРР	Европейски фонд за регионално развитие
ESF+	Европейски социален фонд плюс
ESRS	Европейски стандарти за отчитане на устойчивостта
ETS	Система за търговия с емисии
ЕС	Европейски съюз
ФАО	Организация по прехрана и земеделие
СЗСИ (FADN)	Система за земеделска счетоводна информация
ФБДГ	Диетични насоки, базирани на храни
МДУЗС (FSDN)	Мрежа за данни за устойчивост на земеделските стопанства
ДСТ	Споразумение за свободна търговия
GAEC	Добри селскостопански и екологични условия
GATT	Общо споразумение за митата и търговията
ПГ	Парников газ
МОТ	Международна организация на труда
IPCC	Междуправителствена група по изменение на климата
ITPGRFA	Международен договор за растителни генетични ресурси за прехрана и земеделие
ЛИДЕР	Liaison Entre Actions de Développement de l'Economie Rurale
LGBTQIA+	Лесбийки, гейове, бисексуални, транссексуални, странни, интерсексуални, асексуални и плюс
LIFE	Програма за околната среда и климатичните действия (L'instrument financier pour l'environnement)
НПО	Неправителствена организация
NGTs	Нови геномни техники
ОИСР	Организация за икономическо сътрудничество и развитие
ОНCHR	Служба на Върховния комисар по правата на човека
OIE	Световна организация за здравеопазване на животните (Международен офис за эпизоотии)
PGS	Системи за гарантиране на участието
ОП	Организации на производители
ПРЗ	Продукти за растителна защита
PRM	Растителен репродуктивен материал
SAPEA	Научни съвети за политика от европейски академии
ЦУР	Цели за устойчиво развитие
МСП	Малки и средни предприятия
ДФЕС	Договор за функционирането на Европейския съюз
UNCTAD	Конференция на ООН за търговия и развитие
НТП	Нелоялни търговски практики
ДДС	Данък добавена стойност
СТО	Световна търговска организация